

EMAKUMEAK EAE-KO ERREALITATE SOZIOEKONOMIKOAN

2018an, mobilizazio, aldarrikapen eta salaketa ugari izan ziren eta, horren ondorioz, berdintasuna gure gizartearen eztabaidaigai nagusietako bat bihurtu da.

Hala ere, jakin badakigu estatistika datuek ez dutela aldaketa sozioekonomiko garrantzitsurik erakutsiko, zeren eta 2018an izandako ekimenek datozen urteetan izango baitute eragina eta, gainera, dekalajea dago Memoria honen edizioaren (2019) eta eskuragarri dagoen azken datu ofizialaren artean (2018koa edo aurrekoa izan daiteke). Batzorde honetan, lagungarri izan nahi dugu berdintasunean aurre egiteko bidean eta sentsibilizazio eta mobilizazio prozesuan, eta hartara, berariazko atala bildu dugu gure Memoria Sozioekonomikoaren edizio honetan. Izan ere, haren xedea da euskal emakumeek gure Erkidegoaren errealitate sozioekonomikoan duten egoerari buruzko ikuspegia ematea, Memoria honetako ataletako zenbait adierazle esanguratsu bereiziz.

Lehen, **demografiaren eta osasunari** eremuei dagokienez Eusko Jaurlaritzaren “EAEko Heriotza-tasa, 2016” txostenak erakusten duenez, emakumeak gizonak baino 6,2 urte gehiagoz bizi dira (86,5 urtez eta 80,3 urtez); alabaina, jarduera mugarik gabeko urteen batez bestekoa urte erdi handiagoa baino ez da (68,8 urte eta 68,3 urte). Hortaz, jarduera mugarik gabe bizi izandako 17,7 urte dira emakumezkoetan eta 12 gizonezkoetan.

Bestela esanda, BI_n sexuen arabera dauden diferentziak nabarmen murrizten dira jarduera mugarik gabe bizi izandako urteak hartzen badira kontuan, halako moldez non emakumeen BI_n gizonezkoena baino handiagoa baita gehienbat jarduera mugarekin bizi izandako urteen kontura. Izan ere, azterlaneko adierazlean jarduera muga hartzen bada kontuan, bizi-itxaropen osasuntsua aztertuta, bizi-itxaropenak berdintzeko joera du.

Mendekotasunaren arretari dagokionez, IMSERSOren datuek erakusten dutenez, 2018ko abenduaren 31n, hauxe zen Mendekotasunaren Arretarako Sistemaren arreta eskatzen duen pertsonaren profila: emakumea (eskatzaile guztien % 64,1), 80 urtekoa edo gehiagokoa (eskatzaileen % 54,1). Horrez gain, zenbat eta zaharragoa izan, orduan eta pisu handiagoa dute emakumeek. Izan ere, % 73 gainditzen dute talde nagusian, laurogei urtekoen taldean.

Bigarren, **hezkuntza** da pertsonen eta gizartearen aurrerapenean gehien eragiten duten faktoreetako bat; izan ere, beharrezkoa da ongizatean eta gizarte-kohesioan eta hazkunde ekonomikoan mailarik onenak lortzeko, baita zientzia, teknologia eta berrikuntza sustatzeko ere, besteak beste. Garrantzitsua izan da beti garapen ekonomikorako eta sozialerako, baina gaur egungo munduan, neurri batean zientziaren aurrerapenak eta horren aplikazioek eragindako eraldaketa sakonak bizi diren munduan, gero eta garrantzi handiagoa hartu du, baita horiek bezain azkar garatzen diren IKTek eragindako eraldaketengatik ere.

Ekonomia modernoetan, ekoizpenaren faktorerik garrantzitsuenetako bat bilakatu da jakintza. Arlo ekonomikoan eta sozialean gehien aurreratu diren gizarteak dira jakintzan oinarrituriko aurrerapena lortu dutenak, eskolaren bidez transmititzen den jakintzan nahiz ikerketaren bidez sortzen den jakintzan. Hezkuntzak, zientziak eta berrikuntza teknologikoak gero eta eragin handiagoa dute produktibitatean eta lehiakortasun ekonomikoan, baita nazioen garapen sozialaren eta kulturaren zati handi batean ere.

EUSTATen “Eskola-jardueraren Estatistika”ren datuek agerian uzten dutenez, emakumeek parte-hartze txikiagoa duten lanbide ikasketetan gizonezkoek baino. 2017-18 ikasturtean, Gradu Ertainean ikasle guztien % 34,3 emakumeak ziren eta Goi-mailako Graduan % 35,2. Gizonak, berriz, % 65,7 eta % 64,8.

Lanbide-adarrak bereiziz ikusten denez, emakumeen matrikulazioa txikiagoa da gizonezkoena baino profil teknikoagoko adarretan. Aldiz, oso presentzia handia du irudi pertsonalean (% 90 inguru emakumezkoak dira, gradu ertainean nahiz goi-mailako graduan), Osasunean, Gizarte-kulturako Zerbitzuetan eta Komunitaterako Zerbitzuetan eta Ehungintzan, ebaketan eta larrugintzan (% 75 - % 90 bitarteko ratioak, graduaren eta familiaren arabera), Nekazaritzako elikagaien industrietan (% 63,3ko ratioa goi-mailako graduan) eta Administrazioan eta Kudeaketan (% 57,8 gradu

ertainean eta % 62,4 goi-mailako graduan). Emakumeen eta gizonen arteko ratio orekatuagoekin daude adar hauetan: Kimika (% 53,5 emakumeak dira gradu ertainean eta % 51,3 goi-mailako graduan) eta Merkataritza eta marketinean (% 50,7 gradu ertainean eta % 47,2 goi-mailako graduan).

Bestalde, EUSTATen “Unibertsitate Estatistikak” erakusten duenez, emakumeak gehienak dira unibertsitateko ikasleen artean. 2016-17 ikasturtean, ikasle guztien % 53,5 emakumeak ziren. Gizonak, berriz, % 46,5, eta jokabide hori gertatzen da ikasle mailen arabera: graduatan % 53,9 emakumeak dira, masterretan % 50,9 eta doktorego ikasketetan % 51,7. Lanbide Heziketako matrikulazioan gertatzen den bezalaxe, titulazioak sexuaren arabera hautatzean dauden aldeei eusten zaie. Hala, kopuru agregatuetan ikusten denez, emakumeek unibertsitateko adar teknikoetan duten parte-hartzea (Ingeniaritza eta Arkitektura) gizonezkoena baino txikiagoa da (% 27,4 eta % 72,6).

Emakumeen erdiak zortzi titulazio aukeratu zituen: Enpresen administrazioa eta zuzendaritza, Lehen hezkuntza, Psikologia, Zuzenbidea, Haur hezkuntza, Medikuntza, Erizaintza eta Gizarte hezkuntza. Gizonen artean, erdia hamaika karreratan banatu zen, horietako lau ingeniaritzetan, hain zuzen ere Enpresen administrazioan eta zuzendaritzan, Ingeniaritza mekanikoan, Lehen hezkuntzan, Zuzenbidean eta Teknologia industrialeko ingeniaritzan, Ingeniaritza elektronikoa industrialean eta automatikoan, Ingeniaritza informatikoan, Jarduera fisikoaren eta kirolaren zientzietan, Psikologian, Negozioen kudeaketan eta Medikuntzan.

Eskola-uzte goiztiarrari dagokionez¹, Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioaren arabera, EAEk, 2017an % 7ko ratioa izanik, askoaz gaintu du Europako % 10eko helburua, eta nabarmentzekoa da euskal emakumeek gizonen aldean duten posizio hobea. Izan ere, emakumeen eskola-uzte goiztiarreko tasa gizonezkoena baino 3 puntu handiagoa da (% 5,5 eta % 8,5).

Europako Kontseiluak 2009ko maiatzeko bilkuran ondorioztatu zuenez, Europako herrialdeek ikaskuntza bizitza osoan sustatu beharko lukete, helduek beren trebakuntza, prestakuntza eta eguneratzea hobetzeko prozesuetan duten parte-hartzea handituz, ikaskuntza iraunkorraren ikuspegitik, hezkuntzako sistema formaletan nahiz bestelako jarduera ez-formalen bidez.

Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioaren arabera, 25-65 urteko emakumeek parte-hartze handiagoa dute ikaskuntza iraunkorreko jardueretan gizonen baino (% 14,7 vs % 11,6, 2017an), eta Europako helburutik 3 hamarrenera dago % 15.

Eta gizonen eta emakumeen landunen enplegurako trebakuntzako jardueretan duten parte-hartzeari dagokionez, FUNDAEren datuen arabera (Enplegurako Trebakuntzarako Estatuko Fundazioa) Euskadin 2017. urtean, trebaturiko 134.962 langile gehienak gizonenak ziren, % 57,9, eta alde nabarmena dago sexu baten eta bestearen arteko estaldura-tasen artean: % 35,6 gizonentzat eta % 30,6 emakumeentzat.

EUSTATen “I+G jardueren buruzko estatistika”ren arabera, 2017an, I+G jardueretan lanean ari ziren langileen % 35,8 (lanaldi osokoko lanpostuak) baino ez ziren emakumeak.

Burutzapen-sektoreen arabera bereiziz ikusten denez, emakumeen ratioa gizonezkoena baino handiagoa da Administrazioan (% 54,6 eta % 45,4) eta Goi-mailako irakaskuntzan gutxi gorabehera nahikoa orekatua bada ere (% 50,4 emakumeak dira eta % 49,6 gizonak), Enpresen sektorean eta IAGEP askoz txikiagoa da emakumeen presentzia I+G jardueretan gizonen baino (% 29,4 eta % 70,6).

¹ Gehienez bigarren hezkuntzako lehen etapa edo aurreko hezkuntza-mailak dituzten (INSN 0, 1 eta 2) eta ezelako hezkuntzarik edo prestakuntzarik jarraitzen ez duten 18-24 urte bitarteko pertsonen ehuneko da.

Ondoren, desberdintasunak analizatzen dira **bizitza-baldintzei dagokienez** sexuagatik.

EUSTATen “Errenta Pertsonalaren eta Familiakoaren Estatistikak” Euskadiko biztanleen batez besteko errenta pertsonalari buruz eskaintzen duen azterketaren arabera, banaketa desberdina dago gizonen eta emakumeen artean, zeren eta gizonek, 2016an, eskuraturiko errenta pertsonala (zergak baino lehen) emakumeena baino 10.000 € handiagoa izan baitzen (25.696 € eta 15.578 €).

Horrez gain, adin-taldean arabera, alderik handiena 65-69 urtekoen taldean ageri da: gizonen batez besteko errenta emakumeena baino ia 17.000 € gehiagokoa baita.

Sexuen arabera soldatetan dauden aldeei dagokienez, EINen “Soldaten egiturari buruzko inkesta”ko datuek erakusten dutenez, EAEko emakumeek, oro har, urteko 24.166 euroko irabazia izan zuten urte horretan (datu gordinak, PFEZko konturako atxikipenak baino lehen eta Gizarte Segurantzako kotizazioak baino lehen), hots, gizonek irabazitakoa baino % 23,6 gutxiago. Horrez gain, ratio horrek nahikoa egonkor eutsi izan dio azken urteetan, estatuko datuetatik oso gertu, baina azken urtean estatuan beherazko joera izan zen. Euskadin, aldiz, gora egin zuen pixka bat.

Orduko irabaziak erkatzen badira, aldea nabarmen txikiagoa da. 2017an, gizonek 19,55 euro irabazi zituzten orduko, batez beste. Emakumeek, berriz, 17,04 euro, eta aldea % 12,8koa da, hain zuzen puntu eta erdi gutxiago aurreko urtearen aldean.

Alde hori, lehenik eta behin, emakumeek eta gizonek gure Erkidegoan erretiroaren zioz jasotzen dituzten pentsioen batez besteko kopuruetan gertatzen da. 2018an, GSINen datuak baliatuz, emakumeen batez besteko pentsioa 934,43 € zen hilean EAEn. Gizonentzat, berriz, 1.592,25 € zen. Hortaz, % 70,4ko aldea da bi sexuen artean.

Alabaina, soilik erretiroa hartu berri duten pertsonen pentsioen zenbatekoak hartzen baditugu kontuan (urteko alta berriak), bi sexuen arteko aldea % 29,3 txikiagoa da. Ratio hori, jakina, askoz hurbilago dago soldatetan ikusi dugunetik, zeren eta lan-merkatua utzi berri duten pertsonen pentsioak izango bailirateke.

Ikusitako sarreren iturri desberdinetan sexuaren arabera gertatzen diren aldeen ondorioz, nagusiki emakumeak dira gure gizarte sistema osatzen duten bestelako prestazioen titularrak. Prestazio horietako garrantzitsuenak da horren erakusgarria, hots, Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta. 2018ko abenduan, honako hau zen DSBEn titularren profila: emakumea (espediente aktiboen % 57,8), 40-59 urtekoak (% 47) eta oinarrizko ikasketak dituztenak (gutzizkoaren % 68,4).

Horrez gain, DSBEn hartzaileen kopuruak azken urtean behera egin bazuen ere, sexuaren aldetik, murrizketa hori ez da homogeneousagoa izan, zeren eta 2018ko abenduan gizon titularren kopurua % 9,8 murriztagoa baitzen (2.546). Emakumeei dagokienez, berriz, % 7,1ekoa izan da beherakada (2.479 gutxiago). Gizonengan izandako murrizketa handiago horrek areagotu egin du betidanik emakumeen alde izandako diferentzia. Izan ere, 2017ko abenduen titular hartzaile guztien % 57 baziren ere, urtebete geroago % 57,8 ziren.

Emakumeek **lan-merkatuan** duten parte-hartzea oraindik txikia da gizezkoen aldean. Halaxe egiaztatzen da jarduera-tasa ikusita. EUSTATen BJAren arabera, 2018. urteko laugarren hiruhilekoan % 52koa zen emakumeen jarduera-tasa EAEn. Gizezkoena, berriz, % 61,1ekoa (% 56,6 batez beste). Alde hori nabarmen murriztu da azken urteetan, eta agerian uzten du gero eta emakume gehiago sartzen direla lan-merkatuan, hots, 2000an 25,6 puntu izatetik 2018an 9,6 puntura igaro da eta, gainera, pertsona aktiboak zenbat eta gazteagoak izan, orduan eta txikiagoa da diferentzia.

Emakumeen eta gizonen arteko parte-hartze desberdinak, bigarrenik, okupazio-adierazleetan du isla. 2018ko amaieran, emakumezkoen okupazio-tasa % 64,4 zen, hots, gizezkoena baino 6,8 puntu txikiagoa. Horrez gain, baldintza okerragoetan sartzen dira lan-merkatuan emakumeak, zeren eta aldi baterako lanpostuetan hasten baitira neurri handiagoan (% 29,1 eta % 24) eta, batez ere, lanaldi partzialean (% 26,5 eta % 7,1 gizonetan).

Hala ere, enpleguaren bilakaera azken urtean positiboagoa izan zen emakumezkoentzat, okupazioaren aldetik (igoera % 2,3 izan da emakumezkoentzat eta % 1,8 gizonentzat), nahiz kontratuen aldetik. Izan ere, azken urtean izandako bilakaera pixka bat hobea izan zen emakumeetan (+% 4,6) gizonetan baino (+% 4,4). Kontratazioaren arloan, ordea, gogorarazi beharra dago sexu bien arteko txandaketa-tasen arteko aldeari ia egonkor eutsi izan zaiola, eta ia 4 hamarrenekoa izan zen 2018an gizonen alde.

Aldagai horien eta beste batzuen ondorioz, langabezia-tasak urtearen amaieran antzekoak dira bi sexuen artean: % 10,5 emakumeentzat eta % 10,1 gizonentzat (% 10,3 batez beste), baina esan behar dugu iraupen luzeko langabezia, hots, urtebetetik gorakoa, desberdina dela sexuen arabera: Emakumeen % 55i eragiten dio eta gizonezkoen % 44ri. Horrez gain, nahiz eta 2015etik eta gaur egunera arte iraupen luzeko langabeziaren joera argi eta garbi beheranzkoa izan sexu bietan, eutsi egiten zaio bien arteko diferentziari.

Bestalde, erregistraturiko langabetu guztietatik % 55,7 emakumeak ziren 2018ko abenduan, hots, 2017ko abenduan baino 2 hamarren gehiago.

Amaitzeko, **kontziliaioari eta erantzunkidetasunari** buruzko kontuak analizatzen dira. Gaur egun, emakumeak lan-merkatuan sartzearen eta familietan zaintza-lanak eta etxeko lanak banatzearen inguruan kulturaren aldetik dauden desberdintasun erduei eustearen ondorioz, emakumeek bereziki arazo larriak dituzte lana eta bizitza pertsonala bateratzeko eta beren lanbide-karrerak garatzeko.

2016ko “Eusko Soziometroa”ren arabera, pertsonen % 44k uste du seme-alabak izatea nahikoa eragozpena dela emakumearen lanbide ibilbidean, eta % 26k uste du “asko” eragozten duela. Gizonezkoen ustez, aldiz, galdeturikoen %13k baino ez du uste emakumeek eragozpen asko edo nahikoak dituztela lanbide karreran seme-alabak izateagatik.

Lanaren eta familiako bizitzaren arteko gatazka bi unetan areagotzen da: haurrak txikiak direnean, baina geroz eta sarriago mendeko adineko pertsoneri arreta eman behar zaienean ere. Hori dela-eta, herritarrek euren familia bizitza eta norberaren konpromisoak eta lana bateratu ahal izatea gizarte politikari buruzko eztabaidaren ardatzetako bat bihurtu da.

“Lana, bizitza pertsonala eta familia bateratzeari buruzko inkestak” (LBBI) erakusten duenez, EAeko landunen % 35,5ek zailtasunak ditu lana eta mendekotasuna uztartzeko, eta ehuneko txikiago bateak (% 28k) seme-alaba adingabeak zaintzeko (2017ko datuak). Datu horietan ez da ikusten diferentziarik sexuaren aldetik.

Alabaina, etxetik kanpora lan egiten duten emakumeek gizonezkoek baino % 55 ordu gehiago erabiltzen dituzten seme-alaba adingabeak eta mendekotasuna duten pertsonak zaintzen, eta % 43 denbora gehiago etxeko lanetan. Gizonezkoek, ordea, 3,3 ordu erabiltzen dituzte egunean-egunean adin txikiak zaintzeko; emakumezkoek, ordea, 5,1 ordu.

Alde hori pixka bat txikiagoa da menpeko pertsonen zaintza kontsideratzen badugu; izan ere, gizonek egunean 1,4 ordu ematen dute jarduera horretan eta emakumeek, berriz, 2 ordu. Horrez gain, etxeko lanetan, emakumeek 2,2 ordu ematen dituzte batez beste egunean, eta gizonek, berriz, 1,5 ordu.

Azkenik, Laneko Harremanen Kontseiluaren (LHK) txosten batek agerian utzi duenez, 2018ko abenduko 31n EAEn indarrean zeuden 717 hitzarmen kolektiboetatik % 45,2tan lana eta familia bateratzeko neurriak zituzten ezarriak (% 45,7an 2017an). Enpresa hitzarmenetatik % 46,4k bateratzeko neurriak abiarazi ditu, baina sektoreko hitzarmenetan kopuru txikiagoa da, % 39 hain zuzen ere.

Hitzarmen horietako gehienetan bildutako neurriek edoskitzarorako eskubidea lanaldi osoetan metatzeko aukerarekin dute zerikusia, baita indarreko legerian ezarrita dauden eta familiaren edo norberaren inguruabarren zioz ordaindutako zenbait baimenekin ere.

LABURPENA

I. DEMOGRAFIA

EAEn, Biztanleen Udal Erroldak emandako 2018ko urtarrileko azken datuen arabera, EAeko biztanleriak pixka bat gora egin du azken urtean, 4.499 biztanle gehiago, eta orotara 2.198,657 biztanle ditu. Lurralde historikoei dagozkien datuek erakusten dutenez, biztanleria bereziki Araban handitu da (+% 0,7), 2.167 biztanle), eta neurri txikiagoan Bizkaian (+% 0,1, 1.267 biztanle gehiago) eta Gipuzkoan, (+% 0,1, 1.065 biztanle).

Bestalde, EUROSTATek, 2009ko urtarrila erreferentziazat hartuta, Europar Batasunean 512,6 milioi biztanle kalkulatu zituen, 2017ko urtarrilean baino 1,1 milioi gehiago. Milako 2,1eko hazkunde horri esker (aurreko urtean milako 3koa izan zen), 1960az geroztik dagoen goranzko joera etengabea beste urte batez mantendu da. 1960an gaurko Europar Batasuneko biztanle kopurua 400 milioi zen. Bilakaera positibo hori berriro ere immigrazioaren portaeraren ondorioa izan da; izan ere, berezko hazkundera (jaiotza eta heriotzen arteko alde positiboa) zerokoa izan da, Europar Batasunean lehen aldiz 2015ean gertatu zena.

EAEn 2017ko behin-behineko datuek berezko hazkunde negatiboa erakusten dute berriz ere bosgarren urtez jarraian (jaiotza eta heriotzen arteko aldea), saldo positiboak izandako 9 urteren ondoren: urte horretan 17.076 jaiotza gertatu ziren, aurreko urtean baino % 6,5 gutxiago, eta 21.632 heriotza, 2009an baino % 1,9 gehiago. Horren ondorioz, berezko hazkundera -4.556koa izan da, hots, milako -2,1ekoa. 2017ko saldo negatiboa, beraz, 2016koa baino txikiagoa da, bai jaiotzen jaitsieragatik, bai heriotzen kopurua pixka bat handitu izanagatik.

Bestalde, EUSTATen "Migrazio Mugimenduen Estatistikak" zenbatu duenez, 10.725 pertsona zeuden gure Erkidegoan urte horretan (2016an baino gehiago, urte horretan 8.871 pertsona gehiago izan baitziren). Lurraldeen arabera, Bizkaiak 5.461 lagun gehiago ditu, Arabak 2.349 eta Gipuzkoak 2.915. Saldoaren hazkunde hori oinarrizko ikasketetan, lanbidekoetan, bigarren mailakoetan eta ertain-goi maila guztietan gertatu da, eta goi mailetan bakarrik izan da negatiboa.

Migrazio-mugimenduen zati handi bat, kontsideraturiko seriean, oinarrizko ikasketak (beteak edo bete gabeak) dituzten pertsonen dagokie nagusiki eta, gainera, bilakaera markatzen duen lerroa oso aldakorra da, ziklo ekonomikoaren arabera. 2017an, aldeko migrazio-saldoaren % 52,5 dira. Eta bigarren mailako ikasketekin batera, taldearen % 90,8 izango lirake. Datu absolutuetan, 5 urtetik gorako pertsonen migrazio-saldoa 9.804 lagunekoa da, eta horietatik 5.145ek oinarrizko ikasketak zituzten, 3.721ek bigarren mailakoak, 678k lanbide ikasketak, 465ek goi mailako ikasketak eta -205ek (negatiboa bada ere) unibertsitateko titulazioak zituzten.

Hortaz, goi mailako titulazioak dira saldo negatiboak dituzten bakarrak. Hala eta guztiz ere, bost urtez jarraian datu negatiboak izan dituzte (irteera gehiago sarrerak baino), halako moldez non 2013-2017 aldian gure Erkidegoak goi-mailako ikasketak dituzten 1.882 pertsona galdu baititu. 2008-2017 aldia kontsideratuz gero, aldiz, +2.849ko saldo metatua da, guztizko igoeraren % 5,6.

Bestalde, EINek biztanleriari buruzko aurreikuspen gehiago egin ditu 2018an 15 urterako, 2033ra arte. Nabarmenezkoa da, lehenik eta behin, egungo joerei eutsiz gero, bilakaera demografiko desberdinak izango direla Autonomia Erkidegoen arabera datozen 15 urteetan. Ondorioz, +2,3 milioi pertsonako saldo positiboa izango litzateke guztira, hau da, +% 5,1eko igoera. Hazkunderik handienak B. Uharteetan (+% 22,2koa 2018rako zenbatetsitako biztanleriaren aldean), K. Uharteetan (+% 17,2koa) eta Madrilgo Erkidegoan (+% 12,9) izango lirake, eta jaitsierarik handienak, berriz, Gaztela eta Leonen (-% 8,6), Asturiasen (-% 8,5) eta Extremaduran (-% 6,6). EAerako hazkundera ez da oso handia, +% 1ekoa hain zuzen, hots, 22.562 biztanle gehiago aurreikusten dira, migrazio-saldo positiboarekin konpentsatuko litzatekeen berezko saldo negatiboaren ondorioz (jaiotzak ken heriotzak), eta bereziki azpimarragarria da hirugarren herrialdeetatiko migrazioei dagokienez.

Immigrazioari dagokionez, Udal Erroldaren arabera, 2018. urtean 206.175 atzerritar bizi ziren EAEn. Lau urtez jarraian hazi da immigrazioa, 9.585 pertsona gehiago (+%4,9), 2013-2014 biurtekoan jaitsiera txikia izan ondoren eta 90eko hamarkadaren amaieran hasitako igoera nabarmeneko aldia igarota. 2018ko urtarilaren erroldaturiko 206.175 atzerritarrak biztanleriaren % 9,4 dira, 2017an baino lau ehunen gehiago. Estatuko 2018ko ratioa, berriz, 4 ehunen hazi da (% 13,6), hiru urtean zero hazkundea izan ondoren.

Bestalde, atzerrian jaio ondoren Europar Batasunean bizi ziren 57,3 milioi lagun, biztanle guztien % 11,2 hain zuzen ere.

EAEn, herrialdeka, 2018an, lehenengo hamar garrantzitsuenen artean sei Latinoamerikakoak dira (Kolonbia, Bolivia, Ekuador, Nikaragua, Brasil, Paraguai eta Venezuela), bi komunitarioak (Errumania eta Portugal) eta bat afrikarra (Maroko). Gaur egun, eta 2014tik, marokoarrak dira atzerritar nagusiak EAEn, 22.695 erroldatu guztira, hots, EAEn dauden atzerritar guztien % 12,5. Bigarren tokian kolonbiarrak daude, guztizkoaren % 10,8.

Herritarrek immigrazioari buruz duten iritziari dagokionez, euskaldunentzat immigrazioa ez da arazo. %1,3k soilik dio aurretiaz galdetu gabe EAeko arazo nagusia dela (% 2,4k zioen 2017an), eta aipamenak guztira % 7,7 dira (% 12,3 2017an), gehienez hiru erantzunekin. Hala iradokitzen du elkarrizketaturikoen % 8,2k. 2017an, berriz, % 13,6k. Enpleguari dagokionez, immigrazioak lan-merkatuan duen ikuspegi funtzionalak nabarmen egin du okerrera krisiaren ondorioz: 2014an % 80k uste zuen atzerritarrak behar genituela zenbait sektoretan lan egiteko. 2014an, berriz, % 30,4 ziren. Alabaina, gorabehera txiki batzuk tarteko, badirudi 2015etik berriz handitu dela ikuspegi utilitarista, 2018an % 50,5ean kokatzeraino. Antzeko zerbait gertatu da beste baieztapen batekin ere, hain zuzen etorkinek bertakoek nahi ez dituzten lanpostuak hartzen dituztela. 2014an % 32,8 zegoen ados baieztapen horrekin (kontsideraturiko serie osoko ratioarik txikiena) eta, berriz ere zenbait gorabehera izanik, % 49,2raino iritsi da 2018an. Datu horiek agerian uzten dutenez, immigrazioaren gaineko irudipen positiboa edo ez hain positiboa ziklo ekonomikoaren arabera da.

Azkenik, urteko bere inkestan bildutako datuak oinarri hartuta, IKUSPEGIK euskal herritarrek immigrazioarekin duen "tolerantzia-indizea" egiten du. 2018ko Barometroak 2017koa baino indize handiagoa ematen du 59,71 puntu, aurreko urtean 58,48 puntu), azken urteetan konfiantza berreskuratu izanaren ildotik (serie historikoko handiena da).

II. EKONOMIA

2018an, munduko ekonomiaren hedapena gelditu egin zen bigarren seihilekoan, eta agerian gelditu ziren motelaldiaren zantzuak. Horrez gain, jokabide desberdinak antzeman ziren eremu geografikoen arabera. NMFren arabera, ekonomia aurreratuen hazkundea % 2,2 izan zen (% 2,4 2017. urtean), eta gorazko ekonomietan, berriz, % 4,5 (% 4,8 2017an).

Jarduera moteltze horrekin batera, munduko merkataritza ahuldu egin zen, zenbait ekonomiatan izandako protekzionismorako joerak eragindako ziurgabetasun handiagoko ingurunean.

Salneurri dagokionez, herrialde aurreratuetako inflazio orokorra % 2koa izan zen urte arteko kopuruetan, baina goera txikiagoa izan zen urteko bigarren zatian, gehienbat petrolioaren prezioek behera egin izanaren ondorioz. Bestalde, ezkutuko inflazioak (energia eta elikagaiak kenduta) egonkor eutsi zion nolabait.

Egoera horretan, nazioarteko finantza-merkatuek ere jokabide berezia izan dute eremu geografikoen arabera: zuzenketa handiak burtsa aurreratuetan eta nolabaiteko egonkortasuna gorazko merkatuetan.

Europako Banku Zentralak, 2018an, ez zuen aldatu egun baterako esku hartzeko tasa eurogunean, eta % 0,00an eutsi zion epealdi osoan. Japoniako Bankuak ere, bestalde, esku hartzeko tasari eutsi zion 2017. urte osoan, 2016an itxi zuen moduan, hau da, -% 0,10aren inguruan. AEBetako Erreserba Federalak, bestalde, hirutan igo zituen tasak, martxoan % 1, ekainean % 1,25 eta abenduan % 1,5².

Dibisen merkatuari dagokionez, euroaren balio-galera bereziki nabarmena izan zen AEBetako dolarrarekiko eta Japoniako yenarekiko. Aldi berean, euroak balioa hartu zuen libra esterlinarekiko eta, nabarmen, gorazko ekonomietako moneta gehienekiko, bereziki Txinako renminbiarekiko.

Munduko burtsa merkatuetan, IBEX35ek nahiz Dow Jonesek, Nikkeik eta Euro Stoxxek atzera egin zuten 2017ko abendutik 2018ko abendura. Zehazki, -% 15 IBEX 35ek, -%14,8 Euro Stoxxek, -% 12,1 NIKKEIk eta -% 5,6 Dow Jonesek.

Eurogunean, BPGd-aren benetako hazkundearen erritmoak indarra galdu zuen, eta behera egin zuen 2017ko % 2,5etik 2018ko % 1,8ra, Espainiako Bankuaren arabera. Munduko merkataritzaren ahultze nabarmenak eta herrialde eta sektore espezifikoekin lotutako beste faktore batzuek bereziki eragin zieten kanpoko sektoreari eta manufaktura-sektoreari. Faktoreetako bat, hain zuzen ere, ibilgailuen igorpen kutsatzaileei buruzko arau berria sartzeak autogintzan izan duen eragina izan da.

Barne-eskariak, aldiz, jokabide sendoagoa izan zuen, finantzaketaren arloko indarreko baldintza hobeetan, enpleguaren dinamismoan (enpleguak % 1,5 egin zuen gora eta langabezia-tasa % 7,9raino jaitsi zen abenduan, mailarik txikiena 2008ko urritik) eta familien eta enpresen errenten hazkundan oinarrituta.

Inflazio orokorrak % 1,5 egin zuen gora aurreko urtearen aldean 2018ko abendutik 2018ko abendura, gehienbat energiaren prezioen igoeragatik. Bestalde, ezkutuko inflazioaren gaineko neurriek oro har jokabide egonkorra erakutsi zuten urtean zehar.

Herri administrazioen zorra berriz ere jaitsi zen 2017an ia estatu guztietan, Frantzian izan ezik (gutxi gorabehera berdintsu eusten dio), baita Luxenburgon eta Eslovakian ere (hazi egin da bertan). 19ko eurogunean, zor publikoa % 85,1ekoa izan zen BPGd-arekiko. 2017an, berriz, %87,1ekoa izan zen.

² *Ekonomia eta Enpresa Ministerioaren 2019ko apirilko Adierazle Ekonomikoen Sintesian (AES) bildutako datuak.*

Defizitari dagokionez, eurogunean, defizit publikoa BPGd-aren % 0,5 izan zen. 2017an, berriz, %1. Bakarrik Zipren gaintitu zen BPGd-aren %3 ko muga (-% 4,8). -% 0,6 eta -%3 bitartean daude Estonia (-% 0,6), Finlandia, Eslovakia, Belgika, Letonia, Erresuma Batua, Italia, Hungaria, Frantzia, Espainia eta Errumania (-% 3). Irlandak ratio nulua izan zuen eta gainerakoek superabita.

Espainiako ekonomiari gagozkiola, kanpoko faktoreek eragina izan zutela esan behar da, eta halaxe gelditu zen agerian 2018ko azken zatitik hasita, esportazioek indarra nabarmen galduta. Alabaina, barne-eskariaren dinamismoak kanpoko ingurunearen okertzea konpentsatu zuen, halako moldez non ez baita gertatu EBBn izandakoa bezalako jarduera motelaldia.

EINen arabera, 2018ko BPGd-ak urte arteko % 2,6ko hazkundera izan zuen batez beste, 2016an baino 4 hamarren txikiagoa, baina euroguneak baino 8 hamarren handiagoa (% 1,8).

Kontsumo pribatuak indartsu eusten dio, atzean honako ezaugarri hauek direla betiere: enpleguaren sorkuntza, errenten erosahalten handiagoa inflazioak behera egin izanaren ondorioz (zati batez, petrolioaren prezioen jaitsieragatik), familien errentaren aurrekontu handiagoa (batez ere 2018ko bigarren zatitik hasita) eta aurrezpen-tasaren beherakada. Inbertsio pribatua, aldiz, kanpoko ingurunearen egoera okerragoaren eragina jasaten ari dela ematen du. Izan ere, ekoizpen-adarren aldetik, manufaktura-jardueraren beherakadan islatu da egoera txarrago hori, baina zerbitzuek indarra hartu dutela dirudi.

Inflazioaren arloan, kontsumoko prezioen adierazle orokorrak motelaldi nabarmena izan zuen 2018ko amaieran. Ezkutuko osagaiak, ordea, nahikoa ibilbide egonkorra erakutsi du.

BPGd-aren bilakaeraren ildotik, AOBko landunen batez besteko hazkundera, Nazio Kontabilitatearen arabera, % 2,5 izan zen 2018an, 2017an baino ehuneko 4 hamarren bat gutxiago. Soldatapekoen aurrerakada % 3,2 izan zen, 2017ko ratio bera. Bestalde, EINen Biztanleria Aktiboaren Inkestak (BAI) agerian utzi duenez, langabezia-tasak (16 urtetik gorakoak) % 15,4raino egin zuen behera, eta beherazko profila erakutsi zuen urte osoan.

Ingurumari horretan, Espainiako ekonomiaren finantza-egoera hobetu zen munduaren gainerakoaren aldean. Berriz ere superabita izan zuen. Alabaina, finantza-ahalmen hori (superabita) 17.705 milioi eurokoa izan zen, hots, BPGd-aren % 1,5. Aurreko aldian, berriz, % 2,2 izan zen. Hala eta guztiz ere, Estatuko Administrazio Publikoek, guztira 29.982 milioi euroko defizita izan zuten 2018an; horren ondorioz, BPGd-aren ratioa % 3,1etik % 2,5era igaro zen 2017 eta 2018 urteen artean. Datuak berezita, Administrazio Zentralak, autonomia-erkidegoek (AAEE) eta Gizarte Segurantzak defizita zutela itxi zuten ekitaldia, hurrenez hurren, % 1,4, % 0,2 eta % 1,4.

Diru-sarrerak direla eta zerga nagusietako zerga-bilketak, autonomia erkidegoen eta tokiko korporazioen partaidetza aintzat hartuta, hazkundera izan zuen (+% 7,6). Bestalde, Estatuak onartutako obligazioak %2,5 hazi ziren.

Ondoko lerro hauetan, **EAEko bilakaera ekonomia** jorratuko dugu.

EUSTATen Jarduera Ekonomikoen Direktorioaren (JEGID) 2018ko azken datuen arabera, guztira 156.528 enpresa ziren jardunean EAEn (lehen sektorekoak barne), eta otora 889.853 pertsonari ematen zieten lana. Beraz, batez besteko tamaina 5,7 lanpostukoa da enpresako.

2017 eta 2018 urte bitartean, enpresa kopurua % 1 jaitsi zen, baina enplegua %1,8 hazi zen. 1.925 enpresa eskasek, kopuru osoaren % 1,2k, hain zuzen, 50 enplegu edo gehiago zituzten, guztira 442.331 lanpostu (guztien %49,7). Aitzitik, 117.919 enpresa, kopuru osoaren % 75,3 hain zuzen, ez da iristen 3 lanpostura eta enplegu osoaren % 16,2 bakarrik hartzen dute.

Euroguneko batez besteko tamaina 5,2 lanpostukoa da enpresako (2016. urteko datuak), eta EAEkoa baino pixka bat txikiagoa (5,7). Batez besteko horien gaintik daude Alemania (10,2 lanpostu), Luxenburgo (10,1), Erresuma Batua (8,6), Danimarka (7,9), Austria (7,5), Kroazia (7), Errumania (6,1), Irlanda (5,9), Bulgaria (5,8), Finlandia (5,6) eta Estonia (5,4).

Enpresa-errotazioari buruzko azterketak agerian uzten duenez, 2018ko urtarrilaren 1ean, enpresa-kopuruaren (lehen sektorekoak aintzat hartuta) jaitsieraren ondorio nagusia ondokoa izan zen: 14.603 enpresa hasi ziren jardueran data horretarako eta, 16.161 enpresak, berriz, itxi egin zuten. Horrela, saldo garbia -1.558 enpresakoa da. Beste alde batetik, enpresak sortzeko tasa gordina, dena delako urteko enpresa sortu berrien kopurua zati aurreko urtean zegoen enpresa-kopurua, % 9,3koa da; itxitako enpresa-tasa, aldiz, % 10,3koa izan zen³.

Ekonomia Kontuek erakusten dutenez, EAEko ekonomiaren BPGd-ak %2,8ko hazkundera izan zuen 2018. urte osoan kopuru errealetan (2017an baino hamarren bat gutxiago). Ekoizpenaren gehikuntza, hortaz, handiagoa da EAEn eurogunean baino (EAEn % 2,8 eta eurogunean % 1,8), eta estatukoa baino handiagoa ere (% 2,6), EUROSTATen arabera.

Hiruhilekoen profilak hazkundearen moteltzea erakusten du urtean zehar, zeren eta lehen hiruhilekoa urte arteko % 3,1eko aldakuntza-tasarekin hasi eta laugarrenean % 2,4ko tasarekin bukatu baitzen. Bestela esanda, aurrera edo hazkunde ekonomikoaren aldia, baina produktuaren aurrerakada moteldu dela ikus daiteke.

2015ean eta 2016an gertatu bezala, BPGd-aren hazkundera gertatu da funtsean barne-eskariaren jokabideagatik. Izan ere, % 2,8 hazi zen, eta BPGd-aren %2,8ko igoerarekin batera, kanpo-eskariak ekarpen negatibo txikia izan du BPGd-ren hazkunderan.

Barne-eskariaren aldakuntza-tasa positiboaren oinarria, nagusiki, Kapitalaren Eraketa Gordinaren hazkundera da. Alabaina, inbertsioaren osagaien analisiak erakusten duenez, urteko aldakuntza positiboak ageri dira guztietan, baina hiruhilekoen profil desberdinak dira. Hala, ekipamendu-ondasunen inbertsioak % 4,8 egin zuen gora lehen hiruhilekoan, % 6,1era iritsi zen bigarrenean, hazkunderan moteldu egin zen hirugarrenean (% 2,9) eta berriz ere indarra galdu zuen laugarrenean (% 2,1). Bestalde, eraikuntzarekin lotuago dauden ondasunen inbertsioak goranzko joerari eutsi zion urte osoan: lehen hiruhilekoan % 3ko aldakuntza-tasarekin hasi, % 4koa bigarrenean, % 4,6koa hirugarrenean eta laugarrenean % 5,2ko hazkunde-ratioarekin bukatu zuen.

Amaierako kontsumoko gastua denaz bezainbatean ikusten dugunez, kontsumo pribatuko gastua % 2,9ko hazkunderarekin hasi zen 1. hiruhilekoan, 2.ean eta 3.ean moteldu eta berriz ere indarra hartu zuen laugarrenean. Urtearen amaieran, % 2,6ko hazkundera izan zuen. Bestalde, herri administrazioen gastuaren hazkundera moteldu egin zen hiruhilekotik hiruhilekora; lehenengoan % 2,6ko hazkundearen hasi eta % 0,8arekin bukatu laugarrena.

Kanpoko sektorearen bilakaeran, “*Kanpoko Merkataritzaren Estatistikak*” (Aduanetako Erregistroak oinarri hartuta) ondasunen kanpoarekiko merkataritzari buruz emandako behin-behineko datuek erakusten dutenez, gora egin zuen esportazioen ohiko balioak 2018an, %6,8 hain zuzen (orotara 25.487,5 milioi euro, hau da, 2017an baino 1.631 milioi gehiago): ez-energetikoetan % 5,9ko hazkundera izan da (gutzizkoaren % 89,9) eta energetikoetan % 16,3koa. Esportazioen urteko zifra hori historia osoko handiena da 1990. urtetik hona. Bestalde, inportazioek % 8,8 egin zuten gora (20.288,8 milioi euro guztira, 2017an baino 1.636,2 milioi euro gehiago), non ez-energetikoen inportazioak (gutzizkoaren % 71,8) % 6,8 hazi zen eta energetikoen % 14,1.

Kanpoko saldoak, 2018an, 5.199 milioi euroko superabita izan zuen (2017an baino 5,3 milioi gutxiago). BPGd-arekiko portzentajea % 6,8 da, 2017an erregistraturikoa baino % 0,3 puntu txikiagoko ratioa (% 7,1). Ondasun eta produktu energetikoak eta ez-energetikoak bereizita, berriz ere ikusten da saldo energetikoa defizitariora dela (-3.162,7 milioi euro). Ez-energetikoenak, aldiz, berriz ere izan zuen superabita, 8.361,4 milioi, hots, BPGd-aren % 10,9, aurreko bi urteetan izandako ratio bera hain zuzen ere.

³ Heriotza-tasaren kasuan, bajekin kalkulatzen da zatidura.

Eskaintzaren aldetik, ekonomiako sektore handi guztietan izan da goranzko joera. Nabarmentzekoa da Eraikuntzaren sektorea, urtean % 4,3 hazita. Ondoren Zerbitzuen Sektorea (% 2,9), Lehen Sektorea (% 2,3) eta, azkenik, Industria (% 2,1). Eraikuntzaren eta Zerbitzuen sektoreetan bizkorragoa izan zen hazkundera 2018. urtean. Industrian, berriz, motelaldia gertatu zen, eta batez ere Lehen Sektorean.

KPIren urte arteko aldakuntza metatua 2018ko abenduan (zuzendutako datuekin eta 2015eko oinarriarekin) +% 2 zen EAEn 2017ko abenduaren aldean. Aurreko aldian (2016. urteko abendua-2017. urteko abendua), berriz, % 5,7 izan zen.

Zerbitzuen sektorean, Merkataritza, ostalaritza eta garraioen adarrean, igoera txikiagoa izan zen (% 2,8, eta % 4); Herri administrazioaren, hezkuntzaren, osasunaren eta gizarte zerbitzuen adarrean 2017an baino pixka bat gehiago hazi zen (% 2,4 eta % 2,2) Gainerako zerbitzuak deritzenetan % 3,1eko igoera izan zen. Aurreko aldian, berriz, % 2,2koa izan zen.

2013 eta 2017 bitartean, BPGd-aren urteko batez besteko aldakuntza-tasa, benetako kopuruetan, + % 2,7 izan zen. Hona hemen BPGd-aren hazkunderik handienak: Jolas eta kultur jarduerak (% 4,7, batez besteko urteko tasa), Zerbitzu Osagarriak eta Ostalaritza (bi adarretan % 4,1), Informatika (% 3,8) eta Garraioa eta biltegiatzea (% 3,7).

Finantzen sektorea sakonduta, Espainiako Bankuaren datuen arabera, herri administrazioaren titulartasun peko gordailuen guztizko saldoa EAEn 4.407 milioi eurokoa zen 2018aren bukaeran, hots, % 36,6ko gehikuntza. Beste sektore egoiliar batzuen gordailuak 76.435 M€ izan ziren, hau da, % 4,4ko igoera 2016aren aldean. Gordailu horiek modalitateen arabera aztertzen baditugu (agerikoa, epea eta aktiboen aldi-baterako lagapena –AAL–), ikusiko dugu % 73,7 ageriko gordailuak direla, % 18,5 epe laburrerako gordailuak eta % 2,4 AALei dagokie. Ageriko gordailuek gorantz jarraitzen duten bitartean (aurten % 6,2 eta aurreko urtean % 66), eperako gordailuei beherazko joerari eusten diote. Tasen egoeratik gertatzen da hala orain ere.

Hala, moneta-merkatuko interes-tasak eurogunean (gordailuak) negatiboak dira, eta gainera behera egin dute urteko batez bestekoan epe guztietan

Bestalde, gordailu-erakundeek EAEn emandako guztizko kredituaren saldo biziak berriz ere behera egin zuen 2018an: 70.862 milioi eurotik 68.467 milioi eurora (-% 3,4). Jaitsiera gertatu da sektore pribatuari emandako kredituaren saldoaren beherakadatik (-% 4,6), zeren eta Herri Administrazioei emandakoak gora egin baitu (+% 8,1), baina lehenbizikoa guztizkoaren % 89,6 da.

Euroguneako kreditu-erakundeek familiei eta IPSLH egoiliarrei EBB (UTB) mailegutan ematen dien interes-tasak gora egin zuen kontsumoan, % 8,27tik % 8,29ra 2017 eta 2018 bitartean, baita etxebizitzan ere, % 2,05etik % 2,24ra hain zuzen.

Bestalde, Bilboko Burtsaren 2000 Indizeak 1.330,1 puntu izan zituen 2018ko abenduan, hau da, % 15,7 jaitsi zen aurreko urteko abenduko datuekin alderatuta. Bilboko Burtsaren kontratazio-bolumena (erosketak eta salmentak), 2018an, 112.921,6 milioi eurokoa izan zen, hau da, % 4,2 jaitsi egin zen 2017arekin alderatuz

Enpleguaren bilakaera, AOB lanpostuetan neurtua, positiboa izan da, gutxi gorabehera % 2,1 hazita batez beste 2018. urtean (2017ko ratio bera). Enpleguaren joera hobea Eraikuntzan kokatu da, % 3,6 hazita (aurreko urtean baino % 1,6 gehiago). Zerbitzuen sektoreko enplegua % 2,1 handitu da (2017ko ratio bera). Bestalde, industriaren sektoreko enpleguaren hazkundera % 1,7 da, 2017an izandakoa baino hiru hamarren azpitik.

Inflazioari dagokionez, kontsumoko prezioetan beherakada handia izan zen 2018ko amaieran. Zehazki, KPIren azken bi hiletan, puntu erdia baino gehiago jaitsi zen, eta abenduan + %1,0an kokatu zen, urteko zatirik handienean izandako % 2kotik urrun.

EINen “Laneko Kostuen Hiruhilekoen Inkesta”ko datuek erakusten dutenez, EAEn, % 3,1 egin zuen gora enpresen laneko kostuak 2018ko laugarren hiruhilekoan 2017ko epealdi beraren aldean (Estatuko hazkundea % 0,9koa izan zen), eta 3.211 euroan kokatzen da langileko eta hileko, hots, 518,5 euro gehiago Estatuan baino.

Lanaren ezkutuko produktibitateari dagokionez, 2017an % 0,7ko hazkundea izan zen kopuru errealetan, hots, aurreko urtean baino %0,2 gehiago. Mailaren gaineko analisiak –ez bilakaerari buruzkoak- Erakusten duenez, EAEk 124ko indizea zuen 2017an, hots, 28ko EBko batez bestekoa baino % 24 handiagoa, estatukoa baino % 23,1 handiagoa eta % 17,1 eurogunekoaren ginetik. Beraz, EAEk lehia-posizio hobea du 28ko EBk, estatuak eta euroguneak baino, bere lan-produktibitatea dela eta.

Batez besteko errenta pertsonala (zergen aurretik), EUSTATen “*Errenta pertsonalaren eta familiakoaren estatistika*”ren arabera, % 2,4 hazi zen 2015 eta 2016 bitartean, orotara 20.443 €. Laneko errentek % 1,9 egin zuten gora, kapitalekoek % 0,9, gainerako jardueretakoek % 1,2 eta transferentziek % 4.

Sexuen arabera, banaketa desberdina ageri da gizonen eta emakumeen artean. Gizonek, batez beste, 25.696 €-ko errenta lortu dute. Emakumeek, aldiz, 15.578 €-koa.

Errentak 18 urte eta gehiagokoen artean banatzeari dagokionez, % 60,3k EAEko batez bestekoa baino errenta pertsonal txikiagoa du (20.433 €), baina kontuan hartuta talde horretan 2016an errentarik jaso ez duten pertsonak daudela sartuta (% 13,1); kontrako muturrean, biztanleriaren % 11,6ak batez bestekoa bi halako errenta du, hots, 40.800 € baino pixka bat gehiago.

Aldi berean, adin-talde horretako % 42k 12.000 eurotik beherako errenta pertsonala du, eta % 48,8k 15.000 eurotik beherakoa (kasu bietan errentarik ez duen % 13,1 sartzen da).

Bestalde, Ekonomia eta Lehiakortasun Ministerioaren Kanpo-inbertsioen Erregistroko datuen arabera, atzerriko inbertsioak EAEn % 64 egin zuen behera 2017 eta 2018 urte bitartean, atzerriko balioak dituzten enpresak deskontaturik (ABDE). Hortaz, EAEk 969,3 milioi euro jaso ditu orotara. Hala, EAEk hirugarren tokia du inbertsioen bolumenean, Madrilen eta Kataluniaren atzetik. Sektoreen ikuspegitik, bereziki nabarmenak dira guztizkoan duen pisuagatik honako hauetan eginikoak: Motordun ibilgailuen eta garraioko beste material batzuen fabrikazioa, Elikagaiak, Edariak eta tabakoa eta Finantza-jarduerak eta –asegurukoak. Lurralde ikuspegitik begiratu gero, inbertsioaren azken titularra bizi den herrialdea ELGAko herrialde batean kokatzen da kasuen % 99,3tan. Zehatzago, % 31,5 28ko EBkoa da, % 34,4 AEBetako eta % 32,5 Mexikokoa.

Bestalde, Atzerriko euskal inbertsioa, ADBE kenduta, 942,5 milioi eurokoa izan zen 2018an, hots, % 51,8ko jaitziera aurreko urtearen aldean. Hala, EAE bosgarren tokian da AAEEn rankingean atzerrian eginiko inbertsioan. Hauexek ditu aurretik: Madril, Katalunia, Kantabria eta Valentziako E. Sektoreen aldetik, hauexek nabarmentzen dira Motordun ibilgailuen eta garraioko beste material batzuen fabrikazioa; Elikagaiak, edariak eta tabakoa; Industria kimikoa eta kautxuaren eta plastikoaren eraldaketa; eta Finantza- eta aseguru-jarduerak: Lurraldeen arabera, EAEko inbertsioa ELGAko herrialdeetara bideratzen da kasuen % 42tan. % 39,4k 28ko EBko herrialdeak ditu helmuga (gehienbat Polonia, Zipre eta Erresuma Batua), eta % 44,7k Latinoamerika (bereziki, Uruguai, Guatemala eta Mexiko). Beste garrantzitsu bat Indiara bideratzen da (% 6,5).

Ekoizpen-azpiegituri dagokienez, nabarmendu nahi dugu Estatuko erakunde publikoek (AENA, ADIF, PUERTOS eta RENFE) ingeniari zibilean EAEn eginiko esleipenei buruzko datuek (Sustapen Ministerioak argitaratuak) jaitsierak erakusten dituztela 2017 eta 2018 bitartean, AENAREN kasuan izan ezik. Hala, ADIF Estatuko Sozietate Publikoak (Tren-azpiegituren Administrazioa) ingeniari zibilean EAEn eginiko esleipenek gora egin zuten, 16,6 milioi eurotik 400,8

milioi eurora; PUERTOSek eginikoak, berriz, 42,2 milioi eurotik 11,9 milioi eurora, RENFEK eginikoak 1,2 milioitik 0,4 milioira. AENArena, aldiz, 20,7 milioi eurotik 10,4 milioi eurora igaro da.⁴

Garraioaren azpiegituri dagokionez, gure Erkidegoko errepide sarearen % 15 baino gehiago ahalmen handiko errepideak dira. Estatuan, berriz, % 10,4 da. Bidesaridun autobideak ahalmen handiko errepideen % 40,9 dira, eta estatuan, berriz, % 17,7 dira.

EAEko hiru aireportuetatik, 2018. urtean, guztira 5,9 milioi bidaiari igaro ziren (% 92,7 Bilboko aireportutik), hots, % 10,5eko igoera 2017ko datuen aldean. Salgaien trafikoari dagokionez, % 1,5 egin zuen gora aldi berean, eta guztira 63,4 Tm bildu ditu. (% 98,1 Gasteizko aireportuan erregistratu da).

Itsas garraioari dagokionez, 2017 eta 2018 bitartean, portuko trafikoa (salgaiak, hornidura eta arrantza) %4 hazi zen Bilboko Portuan, eta guztira 35,7 milioi Tm izan ziren. Horietatik 25,2 milioi ontziratu gabe ziren, eta azken horietatik %81 (20,5 milioi Tm) likidoak. Bestela esanda, garraiaturiko salgaien % 57,4 ontziratu gabeko likidoak dira, gehienbat petrolioaren produktuak.

Bestalde, energiari buruzko zenbait datu ematen dituzte: oinarritzko energiaren ekoizpen propio urria (483 Ktep 2017an), EAEk energiaren aldetik duen eskariaren % 7,5 betetzeko lain besterik ez. Hala, EAEn mendekotasun energetikoa % 92,5ean kokatu zen, eta portzentaje hori Estatukoa (% 72,4) eta 28ko EBko batez bestekoa (% 54) baino nabarmena handiagoa da. Adi berean, iturri berriztagarrietan oinarrituriko ekoizpenari esker (458 Ktep), barne kontsumo gordinaren % 7,1 bete ahal izan zen (6.440 Ktep); hots, energia berriztagarriek barne kontsumo gordinen duen partaidetza-ratioa askoz txikiagoa da Estatukoa eta 28ko EBkoa baino (% 14, eta % 13 2016an) eta Euskadiko 2020 Energia Estrategian (3E2020) gure Erkidegorako ezarritako %14ko helburutik urruti.

Energiaren intentsitateari dagokionez 2017an 7 puntu txikiagoa izan zen 2009an baino. 2016aren aldean, % 2ko beherakada izan zen, kontsumoak 6 puntutan egin baitzuen gora BPGd-aren %3ko hazkunderan.

Energiaren fakturari dagokionez, amaierako kontsumitzailearen energiaren kostua % 9,8 handitu zen 2017an lau urtean murrizketak izan ondoren, orotara 5.468 milioi euro. Kostu horretatik, % 50 garraioaren sektoreari dagokio, % 21 industriari, % 16 bizitegien sektoreari, % 16 zerbitzuen sektoreari eta %1 lehen sektoreari. 2016 eta 2017 bitartean, % 14,7 egin zuen gora energiaren kostuak garraioan, % 12,9 lehen sektorean, % 6,8 etxebizitzaren sektorean, % 6,4 industrian eta % 1,1 zerbitzuetan.

EAEko sektore publikoari dagokionez, lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Ekonomia Sailaren "Aurrekontu-betearazpenaren estatistika"ren arabera, Eusko Jaurlaritzak eta hiru Foru Aldundiek 2018an, guztira, likidaturiko 17.331,6 milioi euroko diru-sarrerak izan zituzten, hots, % 4,2ko hazkundera aurreko urtearen aldean, hain zuzen ere honako hauek uztartu izanagatik: zuzeneko zergen bilketaren igoera handia (+% 11,3) eta zeharkako zergen ustezko beherakada (-% 1,5); 2017an, berriz, hazkundera gertatu zen 2007-2016 aldiko kupoaren likidazioagatik. Bi partidak Euskal Sektore Publikoko sarreren % 86,3 ziren 2018an. Bestalde, eta aurreko bi ekitaldietan ez bezala, % 25,4ko igoera izan da finantza-pasiboen aldakuntzan, zorpetze handiagoarekin lotuta, baina soilik Eusko Jaurlaritzaren aldetik (+% 30,6), zeren eta Foru Aldundiek negatiboan jarraitzen baitute (-% 1,7).

⁴ ADIFek egiten ditu EAEn Abiadura Handiko Linea osoko azpiegitura obrak (trenbideko obra).

Sarrereren gorakada bi administrazioetan gertatu da; izan ere, Eusko Jaurlaritzaren kasuan % 3,8koa da. Foru Aldundietakoa, berriz, % 2,5eko hazkundera da. Balantze gisa esan daiteke Euskal Sektore Publikoaren sarrereren multzoak, Erkidegoko BPGd-arekiko, hamarren bateko gehikuntza izan zuela 2017aren aldean, % 22,6raino.

Zerga Itunduen barruan, zuzeneko zerga eta zeharkako zerga gehienak sartzen dira, eta guztizkoaren % 90etik gora. Hala, 2018an, 14.473,9 milioi euro bildu ziren, aurreko ekitaldian baino % 3,5 gehiago, eta 2018ko urriko aurreikuspenaren gaineko betearazpena % 101,9 izan zen (Aurrekontuen % 104,1). Alabaina, komeni da gogoraraztea desitxuratuta dagoela urte arteko alderaketa, arestian esan bezala, Ekonomia Itunaren Batzorde Mistoaren 2017ko maiatzeko akordioek 2017ko bilketan izandako eraginagatik. Izan ere, akordio horien bidez, 2008-2016 aldiko kupoak arautu ziren. Ondorio hori aparte utzita, 2018ko bilketa 1.107,5 milioi euro gehiago izango ziren eta % 8ko hazkundera izango zuen.

Guztira, bildutako bolumen osoa 14.981,5 milioi euro da. Zenbateko hori EAEko BPG arruntaren %19,6 da 2018. urtean (2017ko ratio bera). Bilketa horrek dagoeneko bigarren urtez jarraian gauditutako 2007ko kopuruak krisi ekonomikoa hasi zenetik. Guztizko horretatik % 36,1 PFEZri dagokio, % 39 BEZari (kudeaketa propioa eta barne eragiketen eta aduanen ziozko doikuntzakoak), % 9,9 Sozietateen gaineko Zergari eta gainerako % 15 hainbat Zerga Bereziri.

Bestalde, Euskal Sektore Publikoaren gastu osoa (Tokiko erakundeak alde batera utzita), 2018an, 16.652,3 milioi euro izan zen, hots, % 3,2ko hazkundera izan zuen 2017aren aldean, halako moldez non magnitude horrek EAEko BPGd-an duen portzentajeak hamarren bateko jaitsiera izan baitu, % 21,8tik % 21,7ra. Gastuaren bilakaera positiboa izan da bai Eusko Jaurlaritzan (+% 4,6) bai foru aldundietan (+% 1), eta agregatuaren aldakuntza % 3,2koa da, zeren eta zenbait partida erakundeen artean konpentsatzen baitira (transferentzien zati bat, esate baterako).

Gastuen kapituluaren arteko aldakuntza esanguratsuenek zenbait ezberdintasun dituzte aurreko urteekiko. Lehenik eta behin, langileria gastuek 2017an baino puntu bat gutxiago egin dute gora (+% 1,5), eta neurri txikiagoan Aldundietan (+% 3,3) Gobernuan baino (+% 1,1). Aldi berean, ohiko transferentziek aurreko bost urteetako joera positiboa hautsi eta, oro har, % 1,4 egin dute behera (-% 3,6 Eusko Jaurlaritzan, baina Foru Aldundiek joera positiboari eusten diote, +% 1,1). Benetako inbertsioei dagokienez, 2017an jaitsiera izan ondoren (-% 0,3), Gobernuan (-% 11,8) eta Foru Aldundietan (+% 15,5) bilakaeraren emaitza agregatuaren ondorioz, hazkunde handia izan zuen 2018an (+% 7,1), Foru Aldundietako joera positiboa indartu izanagatik (+% 26,6), Eusko Jaurlaritzak negatiboak jarraitzen baitu (-% 11,6).

Eusko Jaurlaritzaren gastuari erreparatuta, 2018ko aurrekontuko kopuruaren arabera (2019ko maiatzean eguneratua), % 7 egin du gora 2017an betearazitako gastuaren aldean. Bi sail nagusiak, gastu bolumenaren arabera, Hezkuntza eta Osasuna dira orain ere, gastu osoaren % 23,7 eta % 31,9 hurrenez hurren. Gastua, orotara, 11.586 milioi euro da, gure Erkidegoaren BPGd-aren % 15,1.

Bestalde, Herri-dirubideen Euskal Kontseiluak berriki egin duen azterlanari esker, 2015eko zifrak erabiliz, Herri Administrazioek (Gobernua, Aldundiak eta tokiko erakundeak) bateratutako gastuaren banaketa zein den jakin daiteke eremuen eta programen arabera. Egiaztatu denez, hiru erakunde mailen eskumenen eratzikipena politiken arabera gastuaren banakapenean zehazten da. Eusko Jaurlaritzari dagokionez, Osasunak eta Hezkuntzak, esan bezala, gastuaren erdia baino gehiago biltzen dute (% 34,3 eta % 26,4 hurrenez hurren). Bestalde, Foru Aldundietan, gastuaren herena baino gehiago Gizarte Zerbitzuei eta gizarte sustapenari dagokie (% 34,3), azpiegiturarako erabilitakoa bi halako baino gehiago (% 15) eta zorpetzearen hiru halako (% 11,7). Azkenik, EAEko tokiko erakundeek, batez beste, bere gastuaren % 75 baino gehiago zazpi politiketarako erabili dituzte: Gizarte ongizatea (% 15,8), Zerbitzu orokorrak (% 13,8), Gizarte zerbitzuak eta gizarte sustapena (% 12), Etxebizitza eta hirigintza (% 10,7), Kultura (% 9,7), Segurtasuna eta herritarren mugikortasuna (% 8,9) eta Kirola (% 5,4).

Halaber, Herri Administrazioen agregatuaren programak taldekako banakapenari esker ikus daiteke gure Erkidegoko gastu publikoa zein arlotarako erabiltzen diren. Lehenbiziko biek, berez, gastuaren ia herena biltzen dute: Ospitaleak, laguntza zerbitzuak eta osasun zentroak (% 18,4) eta Gizarte ekintza (% 11,7) dira. Ondoren, hauexek, ordenan: Zor publikoa (% 8,4), Bigarren hezkuntza eta Lanbide heziketa (% 6,8), Haur eta lehen hezkuntzak (% 6,4), Segurtasuna eta ordena publikoa (% 4,8), Administrazio orokorra (% 4,3), Farmazia (% 3,2), Trena eta metroa (% 2,4) eta Unibertsitate-irakaskuntza (guztizkoaren % 2,1).

Bestalde, 2017an Euskal Sektore Publikoaren (Jaurlaritza gehi foru aldundiak) sarrera arruntak %2,7 igo direnez izaera bereko gastuak %0,2 jaitsi diren bitartean, %28,1 hazi da aurrezki gordina, hau da, 1.963,9 milioi euro guztira. Zenbateko horrek gure erkidegoko BPGd-aren %2,6 hartzen du. Horrez gain, 832,2 milioi euroko (BPGd-aren % 1,1) superabit publikoa izan da (finantzatzeko ahalmena), finantzakoak ez diren gastuak (ohikoak gehi kapitalekoak) txikiagoak baitira horrelako sarrerak baino. Aurreko ekitaldian, superabita izan zen, orduan 410 milioi eurokoa (+% 103).

2018ko Aurrekontu Betearazpeneko Estatistikak erakusten du EAEko sektore publiko osoaren (Eusko Jaurlaritza gehi foru aldundiak) zorpetze garbia nabarmen jaitsi zela laugarren urtean jarraian. Bestalde, zorpetze gordina %25,4 handitu da, eta orotara 1.457,9 milioi eurokoa da. Horietatik 1.273,7 milioi Eusko Jaurlaritzari dagozkio (+%30,6 2017aren aldean) eta gainerako 184,2 foru aldundiei (-%1,7). Zorpetze handiago horrekin batera, ordea, zorraren amortizazio handia dago (1.483,5 milioi euro, eta horietatik 1.215 Eusko Jaurlaritza dagozkio). Hori dela-eta, zor bizia ez da handitu ekitaldiaren bukaeran. Hala, ekitaldiaren bukaeran, Eusko Jaurlaritzak eta Foru Aldundiek 11.384,5 milioi euroko zor bolumena dute, 2017an baino % 0,2 gutxiago (BPGd-aren % 14,9). Horrela, beste urtebetez, zorrik handiena Eusko Jaurlaritzak dauka (osoaren % 83,4).

Eta azkenik, enplegu publikoari dagokionez, EAEko herri administrazioek 134.400 enplegatu zituzten 2017ko abenduaren 31n⁵, EUSTATEN "Herri Administrazioen Direktorioa"ren arabera. Hots, aurreko urtean baino % 1,9 eta EAEk landun guztien % 14,6 2017ko laugarren hiruhilekoan (2015eko eta 2016ko ratio bera). Datu horietan ez da kontuan hartu Estatuko administrazioaren eta Gizarte Segurantzaren sistemako langileen kopurua, baina Ogasun eta Funtzio Publikoko Ministerioak, 2018ko urtarrileko bere buletinean eginiko zenbatespenen arabera, Estatuko herri administrazioak egun horretan 10.746 langile zituen EAEn.

Bi kopuruok batuz gero, 2017ko amaieran, 145.186 lagun ziren (+% 1,5 aurreko urtearen aldean)⁶. EUSTATEN kopuruak berriz ere aztertuta, 2017ko abenduan ziren 134.440 enplegatu publikoetatik % 65,6 EAEko administrazioakoa zen, % 19,4 tokiko erakundeetakoa, % 7,9 foru aldundietakoa eta gainerako % 7,1a unibertsitatekoa, fundazioetakoa eta beste erakunde publiko batzuetakoa. Bestalde, funtzionarioak langile guztien % 62,1 ziren, % 37 lan-itunpeko pertsonala zen, kasu bietan Osakidetzaren estatuetako pertsonala barne; % 0,9 goi-mailako kargudunak ziren. Gainera, pertsonal finkoa (funtzionarioak, lan-itunpekoak eta estatuetakoak) pertsonalaren % 59,4 zen, % 15,9 bitarteko funtzionarioak ziren eta % 23,8 aldi baterako lan-itunpeko pertsonala zen.

I+G+B jarduerak dagokionez, 2017an, EUSTATEN arabera, 1.363,2 M€ (+% 5,6 2016aren aldean) inbertitu ziren I+G jardueretan EAEn, hots, bigarren urtez jarraian izan dira hazkunde-balio positiboak. Lurralde historikoen arabera, gastuaren % 11,9 Araban egin zuten, % 45,3 Bizkaian eta % 42,8 Gipuzkoan. Esfortzuaren aldetik, BPGd-aren % 1,85 da; hots, ehuneko 4 hamarreneko hazkundera 2016. urtearen aldean. EINEK % 1,88ko ratioa erregistratu zuen EAerako eta, beraz, estatuko batez bestekoaren gaineratik (% 1,2) dago gure Erkidegoa.

⁵ Lanaldi osoko lanpostuen baliokideko pertsonala.

⁶ Hala ere, soilik zenbatespenzat hartu behar da zifra hori, erabilitako metodologiak eta erreferentziako datuak direla eta.

Iturria edozein delarik, eurogunean izandakoa baino txikiagoa da esfortzua, % 2,17, eta arlo horretako erreferentziako herrialdeen azpitik: Suedia (% 3,33), Austria (% 3,16), Danimarka (% 3,06), Alemania (% 3,02), Finlandia (% 2,76), Belgika (% 2,58), Frantzia (% 2,25, 2016ko datua) eta Islandia (% 2,3) eta Norvegia, EUSTATen arabera.

Gastua egikaritzeari dagokionez, enpresek % 75,1 egikaritu zuten, %17,4 goi-mailako hezkuntzan, eta gainerakoa, %7,5a, administrazioaren mende dauden erakundeetan. Egitura hori ez dator bat Estatuan dagoenarekin; izan ere, %54, %27,1 eta %17,8ko ehunekoak daude bertan, hurrenez hurren. Hala, enpresen arloa da orain ere gastu gehien egikaritzen duena, baina galera txikia izan du parte-hartzean duen ehunekoan (% 75.4tik % 75,1era 2016an gora egin ondoren).

Gastu horren finantzaketari dagokionez, sektore pribatuak duen parte-hartzeak behera egin du, % 55,7tik % 54,7ra (Europako helburutik 11,3 puntura, hots, I+G jardueren gastuaren % 66 funts pribatuekin finantzatzea). Herri administrazioak % 33,6 finantzatzen du, 2016aren antzeko ratioa (% 33,5). Estatuan, EINen arabera, sektore pribatuak proportzio txikiagoa finantzatzen du (% 47,7) eta herri administrazioak % 38,9. Eurogunean, EUROSTATen datuei jarraiki, 2016an kopuruak % 57,6 eta % 31,9koak izan ziren, hurrenez hurren. Herrialdeotan I+G arloko gastuaren finantzaketa pribatuaren ratioa oso handia da: Japonia (% 78), Txina, Hong Kong izan ezik (% 74,7 2015ean), Hego Korea (% 74,5), Eslovenia (% 69,2), Alemania (% 65,2), AEB (% 64,2), Danimarka (% 59,1 2015ean), Suedia (% 57,3 2015ean), eta Finlandia (% 57).

Hala, sektore pribatuak eta sektore publikoak finantzaturiko I+G BPGd-aren %1,01 eta %0,62 dira hurrenez hurren, 2016ko ratio berak. Europako helburuak % 2 eta % 1 dira 2020rako.

LOEren I+G jardueretako enplegatu kopuruak (18.577,2 lagun: enpresa sektoreko enplegatu guztien % 70,8, % 22,3 goi mailako irakaskuntzan eta % 6,9 administrazioan) berriz ere behera egin du -% 3,8 2016aren aldean. Sexuaren araberako azterketak agerian uzten duenez, jarduera horietan diharduen langile guztien % 35,8 emakumeak dira (aurreko urtean baino 2 ehunen gehiago).

Bestalde, enplegatu ikerlarien kopuruak gora egin du kopuru absolutuetan eta erlatiboetan. Kopuru absolutuetan, % 5,8 hazi zen 2016 eta 2017 bitartean, eta % 30,8 nabarmena 2008tik. Bestalde, ikerlarien ehunekoak gora egin du I+G-ko langile guztiekiko: % 66,6tik % 67,9ra 2016 eta 2017 bitartean.

Orain, enpresa-sektoreko I+G-ko adierazleak aztertuko ditugu, betiere Zientzia eta Teknologiako Euskal Sareko zentroak alde batera utzita. Lehenik eta behin, 1.312 enpresak egin zituzten I+G jarduerak (Zientzia eta Teknologiako Euskal Sareko zentro teknologikoak alde batera utzita) 2017an, hots, % 4,5eko igoera, eta horietatik 600 industria-sektorekoak dira (2016an baino 23 gehiago, +% 4).

Jarduera horietako lanaldi osoko enplegatuei (LOE) dagokienez, gora egin du, 9.857,3 izatetik 10.265,6 izatera, hots, enpresaren sektoreko enpleguaren % 1,1 (ZTESko zentro teknologikoak aparte). Eutsi egiten zaio ratio horri 2016koaren aldean. Adar handietan banakatuta ikusten denez, industriako enpleguaren % 2,6k I+G jardueretan dihardu, aurreko urteko ratio bera.

Jarduera horietako enpresek eginiko guztizko gastua, aldiz, handitu egin da 2016 eta 2017 bitartean: % 5. Hau da, 799.792 mila euro.

Testuinguru horretan, nabarmentzekoa da I+G egiten duten euskal enpresen batez besteko tamaina handia; izan ere, 77 langile dira, euskal enpresaren multzoaren batez besteko tamaina baino askoz handiagoa (5,7 lagunekoa).

UPV/EHUren ikerketari dagokionez, 2017an, Eusko Jaurlaritzaren ikerketa-taldeek guztizkotik kendua (talde horien deialdia ez baita urtero izaten), UPV/EHUK eginiko ikerketan 56,4 milioi euro erabili ziren, hots, % 6,2ko igoera aurreko urtearen aldean. Gehienak (% 46, 26,1 milioi euro) ikerkuntza proiektuei dagozkie, eta ondoren, prestakuntzarako pertsonalaren funtsak datoz (% 27,4, 15,5 M€) eta Unibertsitatea Antolatzeke Legearen (LOU) 83. artikularen itzalpean sinaturiko kontratuak, hots, funts guztien % 16,6 (9,3 M€).

Funtsen jatorriari dagokionez, 2016an eta 2017an finantzaketa propioa (programa kontratuaren bitartez), autonomiakoa eta estatukoa dira hiru iturri nagusi. 2017an, guztizkoaren % 24,4, % 22,9 eta % 20,4 dira hurrenez hurren. Zehatzago, 14,2, 13,4 eta 11,9 M€. Arlo zientifikoaren arabera, I+G+b jardueretako gastua batez ere zientziei eta ingeniariari eta arkitekturari dagokie.

Enpresen berrikuntzako jardueri dagokienez, EUSTATen “Berrikuntzari buruzko inkesta”ren arabera, 2014-2016 eta 2015-2017 aldietan 4 hamarrenetan egin zuen behera enpresa berritzaileen kopuruak. Hala, 2017an enpresen % 16 ziren berritzaileak (% 10,9 berrikuntza teknologikoarekin eta/edo berrikuntza EZ teknologikoarekin). Soilik 10 langile edo gehiagoko enpresak aintzat hartzen baditugu, enpresa berritzaileen (teknologikoak eta ez teknologikoak) % 32,6raino handitzen da (aurreko aldiaren baino % 1,4 gutxiago). % 27,3k berrikuntza teknologikoa egiten du eta % 19k berrikuntza EZ teknologikoa.

10 langile edo gehiagoko enpresen % 63,9k uste du berrikuntza teknologikoa zailtzen duten faktoreak daudela, bereziki ekonomikoak (arriku ekonomiko handiegia, berrikuntzak dakartzan kostu handiak eta finantza biderik eza). Zenbait barne-faktore ere aipatzen dute hala nola erakundearen zurruntasuna, gaituriko langilerik eza edo teknologiari edo merkatuei buruzko informaziorik eza.

Berrikuntza teknologikoa duten enpresen analisiari gagozkiola, enpresa horiek berrikuntza teknologikorako eginiko jardueren gastuak % 5,7 egin zuen gora 2016 eta 2017 bitartean, eta guztira 2.668,1 M€-koa zen, hots, BPGd-aren % 3,6 (aurreko aldiko ratio bera). 10 lanpostuko enpresak aintzat hartuz gero, gastua 2.245,8 M€-koa da, eta hori ere % 5,7 hazi da aurreko urtearen aldean. BPGd-aren % 3 da gastu hori, aurreko urteko ehuneko bera.

Europako Berrikuntzaren Adierazleen Panela, 2017” delakoak berretsi egiten ditu arestian esandakoak, zeren eta EAEko adierazle sintetikoak 0,48 baita, Estatukoaren gainetik (0,40), baina pixka bat 28ko EBren azpitik (0,50). Hala ere, “berrikuntza maila handiko herrialde”en taldearen barruan dago, EBko 28ko batez bestekoa % 94,7 delako.

28ko EBko batez bestekoaren aldean, EAE lehen blokean nabarmentzen da, hau da, Esparru-baldintzetan (horren barruan daude dimentsio hauek: “Giza baliabideak”, “Ikerketa sistema erakargarriak” eta “Berrikuntzarako ingurune egokia”, abiadura handiko banda zabaleko sareen ezarpena eta ekintzaitza neurtzen dituen). Bigarren blokean (Inbertsioak), nabarmentzekoa da “Enpresen inbertsioa” dimentsioa. Eta hirugarren blokean (Berrikuntzako jarduerak), “Berritzaileak” deritzon dimentsioan nabarmentzen da EAE.

Gainerako dimentsioetan, “Finantzaketa eta laguntza”, “Loturak”, “Aktibo intelektualak”, “Eragina enpleguan” eta “Eragina salmentetan”, lorturiko puntuazioak Europako batez bestekoak baino txikiagoak dira.

“Aktibo intelektual”en kasu zehatzean, 28ko EBko batez bestekoa (0,43) baino 0,25 txikiagoa da adierazlea, baita Estatukoa ere (0,31). Beste lurralde eremuekin erkatuta, hauxe ondoriozta daiteke: 1,59 adierazlea duela EAEk BPGko bilioi bakoitzeko EEP patenteen eskarrietan (EAP eurotan), 5,94 adierazlea BPGko bilioi bakoitzeko EBko merkataritza-marketan (EAP eurotan) eta 2,24koa PGBko bilioi bakoitzeko (EAP eurotan) EBko diseinuetan, 28ko EBkoen (3,53/7,86/4,44) azpitik dago eta urruti erreferentziako herrialdeetatik; are gehiago, estatuko batez bestekoetatik ere bai EBko marka komertzialetan eta diseinuetan.

Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiak dagokionez, IKTen ezarpena oso hedatuta dago, bai herritarren artean, bai EAEko enpresa-sarean. Horregatik, bereziki interesgarria da, Memoria honen baitan, IKTek erabileraren aldetik eskaintzen dituzten posibilitateak aztertzea. Izan ere, gure denboraren zati handi bat “on line” ematen dugu eta “Gizarte digitala” bihurtu gara. Aldi berean, enpresek ere ingurune digitalean dihardute.

EINen “Enpresen IKTen eta posta elektronikoaren erabilerari buruzko inkestak” erakusten duenez, 2018ko lehen hiruhilekoan bildutako datuak erabiliz, gure Erkidegoak estatuko batez bestekoaren antzeko datuak ditu Interneteko konexioa duten enpresetan eta hodeiko konputazio irtenbideak (cloud computing) erosten dituzten enpresetan. Bestalde, EAEko ratioak handiagoak dira, estatuko batez bestekoaren aldean, hauexetan: web orria eta Interneteko konexioa dituzten enpresetan (% 6,6 EAEn alde), Interneteko konexioa eta banda zabal mugikorra dituzten enpresetan (% 3,5 EAEn alde), 3D inprimaketa zerbitzuak erabili dituzten enpresetan, bereak edo beste enpresa batzuek emandakoak (+% 3,5) eta robot motaren bat erabili duten enpresetan (+%6,4). EAEko ratioak txikiagoak dira estatuaren aldean honako hauetan: Interneteko konexioa eta izenpe digitala duten enpresetan (-%3,2) eta Big data aztertu duten enpresetan (-%5,2).

Transakzio elektronikoei dagokienez, EUSTATen arabera, 15 urte eta gehiagokoen % 39,7k erosketaren bat egin zuten Internetez 2018ko lehen hiruhilekoan, aurreko urtean baino ratio handiagoa. Bestalde, datu-iturri beraren arabera, enpresa-sareko posta elektronikoak gorantz jarraitzen du kopuru ekonomikoetan. Alabaina, behera egin du merkataritza elektronikoan parte hartzen duten enpresen ehunekoak.

EUROSTATen eta EUSTATen arabera, on line saldu zuten 10 lanpostu edo gehiagoko enpresen ehunekoa (finantza-sektore alde batera utzita) 28ko EBkoa baino handiagoa da (aurrekontuaren % 1 behinik behin), eta eurogunean EAEn baino handiagoa (%18 eta % 11,9); on line erosi zuten enpresen ehunekoan (eskarien %1 gutxienez) ez dago hain alde handia (%25,8 EAEn eta % 26 28ko EBN eta % 27 eurogunean).

Administrazio elektronikoari dagokionez, eta Eusko Jaurlaritzaren “2016ko Zerbitzu Publikoari eta Elektronikoari buruzko Estatistika”ren arabera, EAEko administrazioek eta sektore publikoak eskainitako 33.341 zerbitzuen, prozeduren eta izapide elektronikoen % 63,8 udal eskainitakoak dira (21.270). Ondoren Eusko Jaurlaritza dago (Administrazio Orokorra), % 11,7arekin; sozietate publikoak, % 6,7arekin; UPV-EHU, % 5,6arekin; foru aldundiak, % 4,8arekin eta erakunde autonomoak, % 3,6arekin. Mankomunitateak, Fundazioak, Partzuergoak, Kuadrillak, Tokiko Erakunde Txikiak, Irabazteko Asmorik Gabeko Erakundeak eta beste Erakunde Publiko batzuk dira gainerako % 3,7a.

2010 eta 2016 bitartean, 4,5ekin biderkatu zen EAEko administrazio guztiek eta sektore publikoak Internetez eskainitako zerbitzuen, prozeduren eta izapideen guztizkoa.

Herri erakunde guztiek eskainitako prozeduren eta izapideen bi heren baino gehiagori esker, dagoeneko izapidetze elektronikoa osoa egikaritu daiteke. Hala, prozedurei eta izapideen azterketari lotuta ikusten denez, 2016. urtean, EAEko erakunde publikoek eskainitako prozedura eta izapide publiko elektronikoen % 71,4k 4 motako sofistikazio maila du – izapidetze elektronikoa osoa-.

Datu iturri beraren arabera, EAEko herri erakundeek eskainitako prozeduren eta izapideen % 66,8 egin zitezkeen bitarteko elektronikoa erabiliz (osorik) 2016. urtean. 2010ean % 27,3 zen. Zehatzago, 2016an, Foru Aldundiak, Unibertsitate Publikoa eta Sozietate Publikoak batez bestekoaren azpitik zeuden, eta Udalak, Eusko Jaurlaritza eta Erakunde Autonomoak, berriz, gainetik.

Administrazio elektronikoaren erabilera aztertuko dugu orain. EUSTATen arabera, % 90etik gorakoa da Herri Administrazioarekin izapide elektronikoa egiten dituzten enpresen portzentajea. Izapidetze hori zuzenean egin daiteke, hirugarrenen bitartez (aholkularitza enpresak...) edo bi prozedurak erabiliz.

Enpresak administrazioarekin egiten duen izapidetze motari dagokionez, hauexek nabarmentzen dira establezimenduetan: BEZa aitortzea (guztizkoaren % 74,6), informazioa eskuratzea (% 66,5), inprimakiak eta formularioak eskuratzea (% 65,1), langileen kotizazio sozialak aitortzea (% 57,5) eta sozietateen gaineko zerga aitortzea (%57,1). 10 langile edo gehiago dituzten establezimenduei dagokienez, hauexek nabarmentzen dira: informazioa eskuratzea (horrelako establezimenduen % 87,3), inprimakiak eta formularioak eskuratzea (% 84,5), inprimakiak eta formularioak beteta itzultzea (% 80,2), BEZa aitortzea (% 75,6), enplegatuen kotizazio sozialak aitortzea (% 75,6) eta sozietateen gaineko zerga aitortzea (% 75,4).

Horrelako izapideak egiteko Interneteko konexioa duten establezimenduek erabilitako administrazioari dagokionez, hauek nabarmentzen dira: Foru Aldundiak (% 83,5) eta Administrazio Zentrala (% 67,6), portzentaje horietan zerga nagusien gainean dituzten eskumenak barne direla. Jarraian, Eusko Jaurlaritza ageri da (% 48,7), eta ondoren tokiko erakundeak (% 26,5) eta Europar Batasunekoak eta bestelakoak (%8,8). Portzentaje horiek berriz ere handiagoak dira 10 langile edo gehiagoko establezimenduak bakarrik hartzen baditugu kontuan.

Bukatzeko, herritarrek administrazio elektronikoa erabiltzeari dagokionez, e-Administrazioaren Barometroaren datuek erakusten dutenez, EAEko 16-74 urtekoen % 45,3k erabili zituen herri administrazioek herritarrekin jarduteko eskaintzen dituzten aukeretako batzuk, 2016ko datuen arabera.

III. LAN MERKATUA

Lehenik eta behin, EUSTATEN BJAren 2018ko 4. hiruhilekoei buruzko datuen arabera, EAEko **biztanleria aktiboa**, 1.044.700 lagunekoa zen 2018aren bukaeran, eta % 52,3 gizonen ziren eta % 47,7 emakumeen ziren. 2017an gelditu egin zen aurreko urteetako biztanleria aktiboaren beherakada, % 0ko hazkundera zenbatetsi baitzen, eta 2018an joera-aldaketatzat jo dezakeguna gertatu zen, biztanleria aktiboak % 1,1 egin zuelako gora. EAEko jarduera-tasa orokorra % 56,6 zen 2018. urtea bukatzean (2017an baino 2 hamarren gehiago), eta emakumeak % 52 ziren (+ 2 hamarren 2017arekiko). Gizonen biztanleria, berriz, % 61,6raino igoi zen (2017a bukatzean baino 7 hamarren gehiago).

Era berean, 2017ko abendutik 2018ko abendura % 2,1 egin zuen gora enpleguak (+19.100 lanpostu); emakume landunen kopuruan 8.100 emakume gehiago ziren (igoeraren % 42,4) eta gizonen kopuruan 11.000 gehiago (% 57,6). **Enpleguaren gorakada** horren oinarria gehienbat hirugarren sektorea da, 13.600 lanpostu gehiago bildu baitzuen (+% 2,1), igoera osoaren % 71,2. Industria 2017an % 6,9 hazi bazen ere, apenas 3.800 lanpostu gehiago (+% 1,9) bildu zituen, emakumeen 2.300 lanpostu eta gizonen 1.600 lanpostu batuta⁷. Bestalde, eraikuntzan 1.700 lanpostu gehiago (+% 3,5) bildu ziren, gizonen kopuruan 2.100 lanpostu eta emakumeen kopuruan 400 lanpostu batzuen ondorioz.

Hona hemen EAEko lan-merkatuan 2018an aintzat hartu beharreko alderdiak. Lehenik eta behin, lanaldi partzialeko landunen portzentajearen beherakada, 4 hamarren gutxiago, % 16,4raino jaitsita. Bigarrenik, behin-behinekotasunaren gorakada, % 0,4 hazita: soldatapekoen % 26,1etik % 26,5era, bereziki sektore publikoan (puntu 1 gehiago, % 35,6raino).

Bestalde, **Gizarte Segurantzako kotizatzaileen** batez besteko kopurua, 2018ko abenduan, 962.104 zen, eta horietatik % 47,3 emakumeak ziren eta % 52,7 gizonak. Hala, % 1,9 egin du gora aurreko urteko hilearen aldean (+% 3,1 batez beste Estatuan), eta guztira 18.117 afiliatu gehiago daude alta emanda; 2017ko igoera, berriz, % 2koa izan zen.

Jarduera-sektore handien arabera, lehen sektoreak % 1 egin zuen behera, eta eutsi egin zion alta emanda dituen afiliatuen gutzitiko kopuruarekiko pisuari (% 0,9). Bestalde, industria batez bestekoaren azpitik hazi zen, eta % 19,1 murriztu zen afiliazio gutzitan kopuruarekiko duen pisua (-2 hamarren). Eraikuntzaren bilakaera batez bestekoa baino hobea izan da, % 3,9 hazi baita, eta afiliazioaren %5,9 da. Azkenik, zerbitzuen sektorea batez bestekoaren azpitik hazi da, % 1,5 eta alta emanda dauden afiliatuen pisuari eusten dio (% 74,1), 2016an eta 2017an bezala.

Bilakaera positiboa izan zuten ekoizpen-adarrik gehienek, arestian esan bezala honako hauek izan ezik: lehen sektorea (-% 1), erazketa-industrian (% 3,4ko beherakada), energiaren hornidura (-% 4,5), finantza- eta aseguru-jarduerak (% 0,1eko beherakada txikia, hainbat urtetan bilakaera negatiboa izan ondoren), etxeko lana (-% 4,3) eta beste zerbitzu batzuk (-% 0,2). Halaber, etxeko enplegatuen araubide bereziaren afiliazioan % 11,2ko jaitsiera gertatu da. Manufaktura-industriak afiliazioan bigarren pisurik handiena duen adarra da (gutzitkoaren % 18,2); izan ere, batez bestekoa baino pixka bat gutxiago hazi zen 2017an (+%1,8, eta batez bestekoa % 2 da). Neurri txikiagoan hazi zen

⁷ Zerbitzuen sektoreko sexuaren araberako aldakuntzen batura ez dator bat gutzitiko saldoarekin, "milakoak" erabiltzen direlako eta BJAk biribildu egiten duelako.

2018an, % 1, eta azken urtean 1.764 lagun afiliatu gehiago daude altan (+3.000 aurreko urtean). Zerbitzuen sektoreak, arestian esana dugunez, batez bestekoaren azpitik egin du gora afiliazioan, % 1,5, hots, 10.699 afiliatu gehiago. Horrez gain, adar guztietan egin du gora, aipaturiko finantzen eta higiezin arloko jarduerak izan ezik. Afiliatorik handiena biltzen duen zerbitzuen adarreko merkataritzan (guztizkoaren % 15,3), urte arteko % 0,2ko hazkundera izan zen (324 afiliatu gehiago). Merkataritza da afiliatorik handiena biltzen duen zerbitzu-adarra (guztizkoaren % 19,6), eta urte arteko oso hazkunde txikia izan du, % 0,1ekoa (111 afiliatu gehiago). Pisu nabarmena duten beste jarduera batzuetan, hala nola osasunean, hezkuntzan eta ostalaritzan, batez bestekotik gorako urte arteko tasak bildu ziren (afiliazioan %3,5 lehen bietan eta % 2,1 hirugarrenean).

Kontratazioak ere gora egin zuen 2018an (+4,5), eta 2014an hasitako bilakaera positiboari eutsi zion. Hona hemen 2018an gehien kontratu ziren jarduerak: ostalaritza (kontratuen % 16,2, batez bestekoa baino % 7,6 hazita), manufaktura-industria (kontratuen % 14,9, % 3,4 hazita), administrazio-jarduerak eta zerbitzu osagarriak, horien artean ALE (hasierako kontratu guztien % 11,8, 2017an baino % 0,7 handiagoa), osasun jarduerak eta gizarte zerbitzuetakoak (kontratuen % 11,5 eta -%0,3 2017aren aldean) eta merkataritza (kontratu guztien % 11 eta +% 1,5 aurreko urtearekin alderatuta). Hortaz, ikusten dugunez, kontratazioaren guztizko kopuruak baino bilakaera negatiboagoa dute kontratazioen pisurik handiena duten jarduerak, ostalaritza izan ezik. Sexuaren arabera, aldeak ikusten dira, zeren eta manufaktura-industriak biltzen baitu gizonek izenpeturiko kontratuen laurdena (guztien % 23,1). Emakumeen artean, berriz, osasun jarduerako eta ostalaritzak dira pisurik handiena biltzen duten jarduera-atalak (bien artean kontratu berrien % 38,3). Estatuan, berriz, 22,29 milioi kontratu erregistratu ziren 2018an, 2017an baino % 3,7 gehiago (+% 7,6 aurreko urtean).

Adin-taldeen arabera, 2018an gizonek nahiz emakumeek sinaturiko kontratu berri gehienak 25-45 urte bitarteko adin-tarteari dagozkio (kontratuen % 55,2), 25-35eko eta 35-45eko adinetan banaturik, % 15,3 eta % 39,9 izanik hurrenez hurren. 25 urtetik behera, kontratuen % 17,8 sinatu dira, biztanleria aktiboan duen pisua baino askoz handiagoa, % 4,2koa baita (2018ko batez besteko datua). 2017aren aldean izandako bilakaerari dagokionez, eta aurreko urtean bezala, adin-talde guztietan egin zuen gora kontratu kopuruak, 25-29 urtekoen tartean izan ezik (-% 0,7), gizonezkoetan nahiz emakumezkoetan (-% 0,4 eta -% 1 hurrenez hurren). Ratorik handienak, batez bestekoaren gainetik, gazteenen artean ageri dira (+% 24,6 20 urtetik beherakoak), kontratazio guztiekiko pisu txikia bada ere (guztizkoaren % 3), baita 45 urte eta gehiagokoen artean ere (+% 8,4 eta kontratuen % 27 dira).

Ikasketa mailaren arabera kontratazioaren banaketari dagokionez, hamar kontratuetatik lau (% 40,2) oinarrizko ikasketak dituzten pertsonen izenpetzen dituzte, gehienak hezkuntza orokorreko maila dutenak, gizonetan (kontratuen % 42,9) nahiz emakumeen artean (% 37,6). Bigarrenik, kontratuen % 32,9 bigarren hezkuntzako ikasketak dituzten pertsonen izenpetzen dituzte (bi herenek gutxi gorabehera hezkuntza orokorreko ikasketak eta beste herenak LHkoak). Ondoren, % 22,2 DBH ondorengo ikasketak dituzten pertsonen izenpetzen dituzte, horietatik % 13,7 unibertsitatekoak eta % 8,4 goi-mailako lanbide ikasketa teknikoak dituztenak. Kontratazioaren igoerarik handienak doktorego eta unibertsitate masterreko mailen izenpetzen dituzte (+% 20,4 2017aren aldean, bai kontratazioaren % 1,9 besterik ez dira), eta oinarrizko ikasketen artean, osatu gabeko ikasketak dituzten langileentzat (kontratu guztien +% 7,9 eta gizonen +% 9,7). Kontratazioak gora egin du ikasketa maila guztietan, oinarrizko LHn izan ezik (-% 4,3).

Lanaldi motari helduta, bilakaera positiboa izan zen lanaldi partzialeko kontratuetan, EAEn 399.922 guztira (+% 3,77 2017aren aldean), kontratu guztien %39,9arekin, nahiz lanaldi osoko kontratuetan, guztira 598.237, % 5 hazita (kontratuen % 59,8). Gainerako % 0,3 lanaldi eteneko 3.022 kontratuei dagokie. Sexuaren arabera, lanaldi partzialeko kontratazioaren pisua oso desberdina da, zeren eta emakumeek sinaturiko kontratuen erditik gorakoa baita (% 53,4 2018an). Gizonezkoek sinaturiko kontratuak, berriz, % 26,6 dira. Hala, emakumeek sinatu zuten lanaldi partzialeko kontratuen % 66,7 (% 66,6 2017an).

Kontratuen iraupenari dagokionez, izenpeturiko kontratu gehienak orain ere aldi baterakoak dira (kontratu guztien % 91,1), % 3,1 hazita, eta 88.625 kontratu mugagabeak dira, 2017an baino % 20,9 gehiago, hots, % 8,9 (2017an baino

1,2 puntu gehiago), proportziorik handiena 2008. urteaz geroztik. Kontratu mugagabe horien tasa % 2,9 egin du zuen gora 2011 eta 2018 bitartean (% 6tik % 8,9ra).

Horrez gain, kontraturiko pertsonen zati handi batek hainbat aldiz egiten du urtean. Txandaketak (kontratuen kopuruaren eta kontraturiko pertsonen kopuruaren arteko ratioa), aurreko urtean bezala, iguera txikia izan zuen 2018an, eta 3,19ko ratioa du (-2 hamarren). Biurteko horretan, lehen jaitsierak izan ziren 2011. urteaz geroztik. Aldi baterako kontratuen batez besteko iraupenari dagokionez, 52 eguneko da (2017an baino 2 gehiago), estatuko datu bera.

2018. urtean lan-merkatuak izandako bilakaeraren emaitzaren ondorioz, BJAren **langabezia-tasa orokorra** % 10,3koa izan da urtearen amaieran (aurreko urtean baino 8 hamarren gutxiago), baina EBko batez bestekoa (% 6,6) eta eurogunekoa (% 7,9) gaintuta. Europar Batasunean, oso zabala da langabeziaren balio-sorta. Kopuru handietatik, adibidez, Grezian (% 18,7) eta Espainian (% 14,5), ratio txikitara, % 2-3 ingurukoak, esaterako Txekiar Errepublikan, Alemanian, Maltan eta Herbehereetan. Letoniak, Portugalek eta Eslovakiak EBko batez bestekoaren inguruko langabezia-tasak dituzte (% 6,6 laugarren hiru hilekoan). AEBetan % 3,9ko langabezia-tasarekin bukatu zen urtean, eta Japonian, berriz, %2,4koa, zenbait herrialde eredugarri aipatzearen.

2018an, bosgarren urtez jarraian egin zuen behera EAEn langabezia zeuden pertsonen kopuruak (lau hiruhileko), sei urtez (2008. urtetik 2013. urtera) Euskadin langabezia etengabe hazi ondoren. Zehazki, eginiko zenbatespenen arabera, 2018ko amaieran 107.300 langabetu zeuden, aurreko urtean baino % 6,5 gutxiago (-7.500 lagun), eta horietatik % 48 gizonetakoak ziren eta % 52 emakumeak. 2017an ez bezala (langabeziaren beherakada antzerakoa izan zen bi sexuetan), 2018an langabeziaren jaitsiera puntu batez handiagoa da emakumezkoetan (-% 7,1) gizonetakoetan baino (-% 6,1). Horren ondorioz, urtearen bukaeran 4 hamarreneko aldea dago sexuen artean langabezia-tasetan: % 10,1 gizonentzat eta % 10,5 emakumeentzat (% 10,3 batez beste, arestian ikusi bezala), 2017ko amaieran baino hamarren bat gutxiago.

Adinen arabera, langabetuen kopuruak behera egin du bitarteko taldean (-% 8,3) eta 45 urtetik gorakoetan (-% 10,4), zeren eta 25 urtetik beherakoen langabetu kopuruak % 37,7 egin baitu gora (+2.300 lagun). Horren ondorioz, adin-talde horretako langabezia-tasak gora egin du (1,9 puntutan, arestian esan bezala). Adin handiagoko taldeetan, aldiz, behera egin du, kasu bietan langabetu guztiena baino neurri handiagoan.

Bestalde, 2018ko bukaeran, BJAk zenbatetsitakoaren oso antzeko zifrak bildu zituen LANBIDEK **langabeziaren** inguruan, estatistika-eragiketa horretan berriki sartu ziren metodologia aldaketaren ondoren. 2018ko abenduan LANBIDEn erregistratutako 119.669 langabetu zenbatu ziren (% 6,2 jaitsi da aurreko urtekoaren aldean, estatuaren batez besteko berdina); alabaina, biztanleria jardueraren araberrako inkestak, EUSTATEk egindakoak, 107.300 kalkulatu zituen urteko azken lauhilekoan. Krisia hasi zenetik bosgarren urtez jarraian gertatu da erregistraturiko langabeziaren urte arteko saldo negatiboa, eta gainera, aurreko hiru urtean bezala, langabezia bi sexuetan murriztu dela ikusten da: Bereziki gizonen artean (-% 6,6), baina emakumeen artean ere bai (-% 5,9), betiere batez bestekoaren gaintik.

Adin-taldean arabera, langabeziak gora egin zuen 25 urtetik beherakoen artean (+% 5,2), batez ere gizonetakoetan (+% 8,8, eta talde horretako emakumeen +% 1,6), baina kontuan hartu behar da hazkunde horrek, talde txikia dela-eta, 366 lagun gehiago izan dituela, horietatik 307 gizonak, eta gehienak 20 urtetik beherakoak. Hurrengo adin-taldean, 25-44 urtekoen taldean, batez bestekoa baino jaitsiera handiagoa izan da langabeien kopuruan (-% 10,1), gizonak neurri handiagoan (-% 10,8), baina emakumeak ere batez bestekoaren gaintik (-% 9,7). 44 urtetik gorakoetan, berriz, batez bestekoa baino neurri txikiagoan jaitsi da langabezia (-% 3,8), gizonetakoetan nahiz emakumezkoetan. Langabeziaren eta adinaren arteko korrelazioa antzematen da, gainera: langabeien %24,8k 54 urte baino gehiago ditu (% 23,7k 2017ko abenduan), baina adin-talde hori biztanleria aktiboaren %19,4 da, BJAren arabera.

Ikasketak mailaren arabera, behera egin zuen langabeziak 2017ko abenduaren aldean (aurreko bi urtean gertatu bezala) maila guztietan. Beherakadarik handienak, batez bestekoaren gaintik, lehen zikloko unibertsitateko ikasketak dituzten pertsonen artean ageri dira (-% 13,6) eta hezkuntza orokorreko bigarren mailako ikasketak dituztenen artean (-% 7,4). -% 6,2ko batez bestekoa baino pixka bat gutxiago murriztu da langabezia oinarritzko ikasketak osoetan eta goi

mailako LHn (-% 5,1 eta -% 4,1 hurrenez hurren), eta neurri txikiagoan oinarrizko LHn (-% 3,7). Horrenbestez, langabetuen kopururik handiena hezkuntza orokorreko titulua duten pertsonen artean dago (erregistraturiko langabetu guztien %47,9), aurreko urtean baino 8 hamarren gutxiago), eta oinarrizko ikasketak dituztenena gehituz gero (% 22,4), langabeen %7 0,3 dira. Pisu hori apenas aldatu da azken urteetan (hamarren bat 2018an).

Langabezian emandako denbora aintzat hartuz gero, 2018an behera egin zuen kategoria guztietako langabetuen kopuruak, langabezian 6 hilabete baino gutxiago daramaten gizonezkoetan izan ezik, eta bereziki lanik gabe urtebetetik gora daramaten pertsonentzat, gizonezkoetan nahizko emakumezkoetan. Erregistraturiko guztizko langabeziak % 6,2 egin zuen behera. Lanik gabe 6 hilabete baino denbora gutxiago daramaten pertsonen guztizko kopuruak, aldiz, % 0,5 egin zuen gora. Hala gertatu zen gizonezkoentzat (+% 1,3), emakumezkoetan % 0,2 egin baitzuen behera. %9,5 murriztu da langabezian 6 hilabete eta urtebete arteko denbora daramatenen taldea. Urtebetetik gora daramatenen artean (iraupen luzeko langabezia deritzona), berriz, % 9,7 jaitsi da, neurri txikiagoan emakumeen artean (-% 7,6), baina nabarmen handiagoa gizonen artean (-% 12,8). Hala, iraupen luzeko langabezia-tasak (egoera horretan urtebetetik gora daramaten pertsonen portzentajea (% 50,2raino egin zuen behera 2018ko abenduan (% 40,6 estatuan), 2017ko abenduan baino 2 puntu gutxiago. Ratio hori % 44koa da gizonen artean (-3,1 puntu) eta % 55,2ko emakumeetan (puntu bat gutxiago).

Eta **iraizpenei eta lan erregulazioko espedientei** dagokienez, lehenik eta behin esan behar da Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioaren “*Lan estatistikek*” erregistraturikoaren arabera, guztira 5.837 langile zeuden (behin-behineko datua) aldean artean adostuta ebatzitako bitartekaritza, arbitraje eta kontziliazio (BAK) gaien eraginpean, 2017an baino % 5,1 gehiago. Halaber, beste 4.458 langilek izan zituzten gizarte arloko gaietarako epaitegien bitartez izapideturiko irazpenak (gai judizial sozialak GJS), aurreko urtean baino % 3,7 gehiago, eta adostutako diru-kopuruen batez besteko zenbatekoa 5.622,3 euro izan zen, 2017an baino % 10,9 gutxiago. Orotara, eraginpeko 10.295 langile zenbatu ziren, 2017an baino % 4,5 gehiago. Eta 128 milioi euroko kalte-ordainak mugiarazi zituzten, 2017an baino % 5,2 gutxiago. Halaber, 3.439 langile zeuden EAEn lan erregulazioko espedienteen eraginpean (Eusko Jaurlaritzako estatistikak erregistraturiko 3.187 langile gei Administrazio Zentralean izapideturiko 252 espediente), eta hazkundera bereziki nabaria da desegite erregulazio espedienteen eraginpeko pertsonen artean, % 59,3ko igoera gertatu baita.

2018ko banako irazpenen eta desegiteko lan erregulazioko espedienteen eraginpeko langileen agregatua aintzat hartuz gero (781 izan ziren), jaitsiera txikia ageri da (-% 0,4) 2017ko igoeraren aldean, noiz-eta % 16,8ko hazkunde gertatu zenean. Orotara, eraginpeko 11.706 langile zenbatu ziren, 2017an baino % 0,4 gutxiago, eta jaitsiera bereziki nabarmena da desegiteko lan erregulazioko espedienteen eraginpeko pertsonen artean, % 38,6 jaitsi baita.

Berebiziko garrantzia dute lan merkatuaren egoera horrek eta **enplegurako politikek**. Hauexek biltzen dituzte politika horiek: politika aktiboak, langabetuek lana lortu eta lana dutenek lanari eusteko helburua dutenak; eta politika pasiboak, langabetuen babes ekonomikoa lortzeko helburua dutenak.

Politika aktiboei dagokienez, Eusko Jaurlaritzak Enplegurako 2020 Euskal Estrategia martxan jartzeari eta abiarazi ondorengo lehen urteko (2017) ebaluazioari buruzko ebaluazioa aurkeztu zuen 2018an lehenik eta behin. Estrategia horren helburua da Eusko Jaurlaritzaren eta enplegurako politiketan zuzenean edo zeharka parte hartzen duten gainerako eragile publikoen eta pribatuen jarduketak gidatzea/bideratzea, 2020rako Euskadiko enplegurako planteaturik helburuen betetze-maila ahalik eta handiena izan dadin, erakundeen lidergo pean eta arlo publikoaren eta pribatuaren arteko lankidetzan, betiere enplegua garapen personalaren, gizarte kohesioaren eta garapen ekonomikoaren ardatza dela ulertuta, baita gizarte lehiakorrean eta gizarte mailan aurreratuan aberastasuna sortzeko ere. Orohar, EEEn jarraibideen ezarpen-maila ertaina da estrategia definitzen duten sei ardatzetan: “Prestakuntza eta gaitasunak” ardatzak du aurrerapen-mailarik handiena (2,74, 1-4ko eskalan), ondoren “Aukera sortzea” ardatzak (2,57). “Aktibazioa” eta “Zerbitzu baliotsuak eskaintzen dituen euskal enplegu sistema eraginkorrari buruzkoa” dira balorazio txarrena dutenak (bietan 2,41 puntu). Bitarteko mailan, “Aukera-berdintasuna” eta “Kalitatezko enplegua” ardatzek 2,53 eta 2,51 puntu dituzte hurrenez hurren.

Bigarrenik, EEEn ondoren, Enpleguko Plan Estrategiko berria dago. 2017-2020rako da, 2017an zehaztu zen eta 2020ko EEEn definituriko jarraibideak zehazten ditu arlo operatiboan, zertarako-eta Eusko Jaurlaritzaren barruan enplegua sustatzearekin loturiko zerbitzuak eta programak betearazten dituzten sailtako lan-tresnak izateko. Hartara, lanaren, hezkuntzaren eta sustapen ekonomikoaren arloekin loturiko ezaugarriak biltzen dituen enpleguaren gaineko kontzeptu zabalari eutsiko zaio. Planaren “2017ko Jarraipen Txostenak”, lehenik eta behin, hauxe nabarmentzen du emaitza kuantitatiboan aldetik: Planak lan-merkatuan izango zuen eragin globala zenbatetsi zuen, hauexek zehaztuta: 58.000 lanposturako pizgarriak, 6.000 enpresa berri sortzea eta 20.000 gazteri lan egiteko aukera ematea. 2017an eginiko jarduketan ardatza, batetik, 15.799 lanposturako pizgarriak ematea eta 1.557 enpresa sortzea izan da, eta lanpostuen % 27rako pizgarriak ematean eta 2017-2020 aldi osorako aurreikusitako enpresa berrien % 26 sortzean islatu da. 2017koaren antzeko egoera aintzat hartuta, aurreikusitakoaren gainetik egongo litzateke bi helburuetan 2020an.

Bestalde, LANBIDEk (Enplegurako Euskal Zerbitzuak) funtsezko eginkizuna du ezarrita EAEko enplegurako politika aktiboak garatzeko eta Plana abiarazteko, zeren eta haren eginkizunak baitira laneko aktibazioa (enplegua sustatzeko programak, bitartekaritza, orientazioa, etab.) eta enplegurako trebakuntza (landunen trebakuntza nahiz langabezia daudenena).

Aurrekontuko likidazioak oinarri hartuta (obligazio aintzatetsiak), jakin badakigu 2017an 835,33 milioi euroko gastua izan zuela, 2016an baino % 1,5 gutxiago, eta horietatik 500,3 milioi, gastu guztien % 59,9, Gizarteratze Programarako erabili ziren (2016an baino % 7,5 gehiago), 92,5 milioi euro (gutzizkoaren % 11) Enplegu Programarako (2016an baino % 7,5 gehiago) eta 92,5 milioi (gastuaren % 11,1) Prestakuntza Programarako (-% 8,4 2016koaren aldean). Hortaz, eta nahiz eta sinplifikazioa izan daitekeen enplegurako politiketako gastua prestakuntzako eta enplegurako programen baturatze hartzea, gizarteratzearekiko berezko erlazioa duenez gero, LANBIDEk 2017an enplegurako politika aktiboetan 326 milioi euroko gastua izan zuen, 2016an baino % 2,4 gehiago. 2015 eta 2016 urte bitartean, berriz, % 4,1eko hazkundea izan zen.

Langileentzako etengabeko prestakuntza hori enplegurako politika aktiboaren baitan sartzen da. EAEn, araudiaren eta indarreko eskumenen banaketaren ondorioz, HOBETUZen (Etengabeko Lanbide Heziketarako Euskal Fundazioa) eta estatu mailako FUNDAEren (Enplegurako Trebakuntzarako Estatuko Fundazioa) bitartez kudeatzen dira aipaturiko jarduerak horiek.

Lehenik eta behin, HOBETUZek 278 espediente kudeatu zituen 2017an (bateratutako azken datuak), eta 42.482 prestakuntzako jardueretan (-% 23,4 2016aren aldean) parte hartu zuten 26.424 langileren prestakuntza ahalbidetu du (pertsona batek prestakuntza bat baino gehiago egin ditzakeelako urtean). Horretarako, 13,1 milioi euroko laguntzak eman ziren (-% 31,4).

Eta, FUNDAEk sustaturiko ekintzei dagokienez, 2017an (eskuragarri dugun azken datua) EAEko 134.962 langilek hartu zuten parte prestakuntzako 209.071 ekintzatan (langile berak prestakuntza bat baino gehiago egin dezake urtean), aurreko urtean baino % 1,5 gehiago, 17.054 enpresa trebatzailearen lanari esker (2016an baino -% 2,4): enplegurako prestakuntzarako 28,1 milioi erabili zituzten (+% 0,4), eta horregatik onurak izan dituzten Gizarte Segurantzaren kuotetan.

Enplegurako politika pasiboei dagokienez, langabeziaren ziozko prestazioetarako gutzizko gastua, 2018an, eta behin-behineko datuen arabera, 579,94 milioi euro da, hots, 2017an baino % 4,4 gutxiago. Zenbateko hori EAEn BPGd-aren % 0,76 da (% 0,82 aurreko urtean), Estatuko langabeziaren ziozko gastu osoaren % 3,33, non 17.723 milioi eurotik gorako gastua bildu baitzen (-% 0,5 2017aren aldean).

2018. urtearen bukaeran, langabeziagatiko prestazioen 46.045 hartzaile zeuden EAEn, 2017an baino %1,8 gutxiago (aurreko urtearen aldean %8,5eko beherakada izan zen). Horietatik % 62,4 kotizaziopeko prestazioen onuradunak ziren,

% 33 subsidioenak (15.195, % 4,6k Laneratzeko Errenta Aktiboa jasotzen zuen (2.116) eta gainerako 2 lagunek Enplegurako Aktibazio Programaren prestazioa jasotzen zuten (183 lagunek 2017ko abenduan)⁸. Estatuan, hile horretan 1.835 milioi onuradun erregistratu ziren (-% 2,9 2017ko abenduko datuekiko). Erregistraturiko langabezia guztiaren kopuruak kontuan izanik, esan liteke ezen, 2018ko abenduan, EAeko 100 langabeetatik 61ek ez zuela prestaziorik jasotzen (63k 2017an), 24k kotizaziopeko prestazioa jasotzen zuela, 13k subsidiarioa eta 2k Gizarteratzeko Errenta Aktiboa.

Kopuru horiek izanik, Estatuko batez besteko estaldura % 60,4 zen (2017ko abenduan baino % 1,8 gehiago), eta EAekoa baino txikiagoa da (lehenago lan eginda zeuden eta hile horretan erregistraturiko langabeen %43,6, Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioak darabilen metodologiaren arabera). Gure Erkidegoak, 2,1 puntuko hazkundera izan zen estaldura horretan 2017ko abendutik 2018ko abendura bitartean, baina bilakaera on hori gorabehera, EAek autonomia erkidego guztietako langabezia-tasarik txikiena izateari eusten dio, aipaturiko Melilla izan ezik⁹. Baina, 2018an, 2016an eta 2017an ez bezalaxe (urte horietan beherantz jarraitu zuen estaldurak, puntu bat eta 9 hamarren hurrenez hurren, prestazioen hartzaile kopuruak behera egin bazuen ere), erregistraturiko langabeziaren beherakadarekin batera, % 2,1eko igoera izan zuen prestazioaren onuradunen estaldura-tasak.

Halaber, bere inguruabar sozialengatik eta ekonomikoengatik (gizartean baztertuta edo arrisku horretan egotea) edo ezintasunen bat izateagatik **lan-merkatuan berdintasunean sartzeko zailtasun bereziak** dituzten pertsonentzako enplegu politikaren kopuruak aurkeztuko dira. Ordaindutako lana eta pertsona bakoitzari egokituriko zerbitzuen beharrezko prestazioak bermatzea da helburu nagusia, eta aldi berean, lan erregimen arruntean sartzeko baliabidea izan nahi dute. Hori guztia hain zuzen ere lana pertsonak gizarteratzeko bide nagusia dela onartuta.

Lehenik eta behin, nabarmendu behar da 2017ko abenduan, EAEn, orotara 9.478 ezinduk (% 64,6 gizonak eta % 35,4 emakumeak) 74 Enpleguko Zentro Berezitako plantilletan egiten dutela lan. Sexuaren araberako banaketa apenas aldatu bada ere, talde horretan 519 lagun gehiago zeuden (+% 5,8) 2016ko abenduaren aldean. Eta *zentro horiek mantentzeko laguntzei* dagokienez, Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak guztira 38.94 milioi euro erabili zituen 2017an (+% 8,2 2016aren aldean). Gainera, LANBIDEK, 2017ean, 4,2 milioi euro erabili zituen (+% 5,3 2016aren aldean) 4.352 langile ezinduri laguntzeko (+% 5,6) EAeko 36 EZBetan, laguntza-unitateetako 477 adituren lanari esker.

Bigarrenik, Eusko Jaurlaritzak gizarteratze eta laneratzeko modalitate berezi hori hedatzea sustatu nahi du; haren bidez, pertsona bat, besteren konturako langile, bazkide langile edo laneko bazkide, laneratzeko enpresa batean sartzeko kontratu baten bidez bideratzen da, laneko kontratua lehen kasuan eta sozietatekoa bigarrean, eta lehenago txertaketarako hitzarmen bat sinatetik ondorioztatzen da. 2003tik 2017ra bitartean, 106 milioi euro inguru banatu ditu laguntza-lerro horrek, urtean 37 erakunde onuradun batez beste eta 3.200 laneratzeko-langile onuradun. 2017an (informazioa dugun azken urtea) 37 laneratzeko enpresentzako laguntzak eman ziren, eta horien zenbatekoa, guztira, 8,128 milioi euro izan zen, aurreko urtean baino % 0,6 gutxiago). 219 laneratzeko-postuetarako eman ziren laguntzok.

Soldatei dagokienez, EINen Soldaten Egituraren Urteko Inkestaren arabera, langile bakoitzeko urteko batez besteko irabazia 2017an (azken datua) EAEn 28.204€ zen, hots, % 2,6ko igoera aurreko urtearekiko. Kopuru hori Estatuko batezbestekoa baino % 19,3 handiagoa da denboraldi berean, eta autonomia erkidegoen zerrendako lehenengoa da; ondoren Madrilgo Erkidegoa eta Nafarroa daude. Sexuen araberako soldaten aldeari dagokienez, emakumeen batez besteko soldata txikiagoa zen gizonenak baino autonomia erkidego guztietan 2017an. Enpleguak eta okupazioak

⁸ Aldi baterako ohiz kanpoko programa, luzaroko langabezia dirauten pertsonentzat; Enplegu Zerbitzu Publikoek kudeatuta, lan bitartekaritzarako eta enplegurako politika aktiboak ditu, lan merkatua itzul daitezen aukerak areagotzeko. Ildo horri eutsiz, SEPEk kudeatutako aholkularitzarako laguntza ekonomikoa eskaintzen du, enplegurako aktibazio politiketan parte hartzeari lotuta. 16/2014 Errege Dekretu-legea, abenduaren 19koa, Enplegurako Aktibazio Programa arautzen duena.

⁹ Arrazoietako bat da hauxe da: langabeziaren ziozko subsidioa baliatzeko, kotizaziopeko prestazioa bukatuta, kontuan hartzen da bizikidetzaren errenta, ez errenta pertsonala, eta errenta hori, sarritan, subsidioa eskuratu ahal izateko gehieneko atalasea gainditzen du EAEn. Horrexegatik, langabetu askok ezin balia dezakete subsidio hori eta sistema horren estalduratik kanpo gelditzen dira.

erkidego bakoitzean duten egitura desberdina funtsezko faktorea da aldakortasun hori azaltzeko. Batez beste, emakumeen soldata gizonen soldataren % 78,1 zen (+0,4 puntu aurreko urtearen aldean).

Eta laneko orduko irabazia kontuan hartuz gero -beharrezkoa baita lanaldi desberdinak dituzten langileak berdintasunaren aldetik aztertu ahal izateko- irabazia, 2017an, 18,48 euro izan zen lan egindako ordu bakoitzeko, 2016an bano % 1,7 gehiago. Orduko irabazi hori, urtekoa bezala, autonomia erkidego guztietako handiena da (eta estatuko batez bestekoa baino % 22,1 handiagoa -orduko 15,13 eurokoa da estatuan-). Sexuaren arabera, EAEko emakumeen orduko batez besteko irabazia, 2017an, 17,04 euro zen (+% 2,7 2016aren aldean). Gizonentzat, aldiz, handiagoa da irabazia, 19,55 euro orduko (+% 0,9 2016aren aldean). Sexuaren arabera, alde hori dela-eta, emakumeek, Euskadin, gizonen jaso zutenaren % 87,2 kobratu zuten orduko, edo bestela esanda, emakumeen orduko irabazia % 12,8 txikiagoa zen. Alde hori puntu eta erdia murriztu zen azken urtean.

Bestalde, Soldatei dagokienez, EINen “Laneko Prezioen Indizeak” (soilik lan-merkatuaren presioen eraginez lan-eskuaren prezioan izandako aldaketa neurtzen du, betiere eginiko lanaren kalitatean eta kantitatean eraginik izan gabe) erakusten duenez, 2008 eta 2016 bitartean (eskuratu dugun azken datu), soldatek % 4,1 egin zuten gora EAEn. Estatuan, berriz, %1,4 jaitsi ziren. 2008 eta 2015 urteen arteko inflazioaren bilakaera aztertirik (+% 10 batez beste estatuan), kopuru horiek erakusten dute EAEn %5,9 jaitsiera izan zela erosteko ahalmenean (4,1 ken 10). Estatuan, berriz, 8,6 puntukoa izan zen (1,4 ken 10). Eta eskuratu dugun azken urteko bilakaera ardatz hartuta (2016. urtea), LPI % 2,4 hazi zen EAEn (-% 1,3 Estatuan), eta EAEk izan du hazkunderik handiena. Izan ere, urte horretan 4 puntu galdu dira erosteko ahalmenean urte horretan (estatuko batez bestekoa -2,9), inflazioa % 1,6koa izan baitzen.

Bestalde, OSALANek (Laneko Segurtasun eta Osasunerako Euskal Erakundea) agerian utzi duenez, 2018an 37,87 **istripu** izan ziren (lan-egunetan baja eragin duten istripu berriak, hain zuzen ere 1.000 langileko istripu kopuruaren eta berariaz laneko istripuen kontingentzia estalia duten Gizarte Segurantzako afiliatuen kopuruaren arteko zatiduraren bidez kalkulatzeko den kopurua) gure Erkidegoan milako (38,22 milako 2017an eta, beraz, berdinean eusten zaio ratioari, -0,35 punturekin). Sektore bakoitzari erreparatuta, eraikuntzan izan zen intzidentziarik handiena (85,10 milako), 1,17 puntu jaitsi baitzen 2017aren aldean. Ondoren lehen sektorea zegoen, 73,23 milako (-2,35 2017aren aldean) eta industria, 65,61 milako, 0,32 puntu hazita 2017aren aldean. Azkenik, zerbitzuen intzidentzia batez bestekoaren azpitik zegoen, 27 milako (-0,44 puntu).

Autonomia erkidegoei dagokienez, Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioak kalkulatu duen lanaldiko istripuen intzidentziaren indizeak erakusten duenez, U. Balearrak ziren rankingeko buruan istripuetan 2018an, eta ondoren Gaztela-Mantxa zegoen. EAEn indizea 33,04koa zen milako, eta % 8,1 egin zuen behera bere indizeak. Hala, Estatuko batez bestekoaren azpitik zegoen kopuru absolutuetan, industriaren sektoreak pisu handia izan arren. Ehunekoetan adierazita, estatuko batez bestekoaren aldakuntza urte horretan ere negatiboa izan da, baina neurri txikiagoan: -% 2,4 hain zuzen ere.

Horrez gain, lan kontratu motaren arabera lan istripuei buruzko datuek erakusten dutenez, istripuen kopurua handiagoa da aldi baterako kontratu dutenen artean kontratu mugatua dutenen artean baino. Hala erakusten dute Enplegu eta Gizarte Segurantzako Ministerioaren 2017ko datuek. Zehazki, kontratu mugagabea zutenen istripu kopurua 30,6koa izan zen mila soldatapeko bakoitzeko (EPAren lan serieak erabiliz); aldi baterako lan-kontratua dutenen artean, berriz, 50,2koa izan zen milako. Istripuen banaketa zein den jakin beharke litzateke sektoreen, adinaren eta okupazio motaren arabera, behin betiko ondorioak atera ahal izateko. Baina, ikuspegi dinamikoaren arabera, nabarmentzekoa da 2009an kontratu mugagabea eta aldi baterako kontratua zuten pertsonen istripuen indizearen aldea 26,4 istripukoa zela 1.000 soldatapeko, eta 2017an 19,6ra murriztu zen. Larritasunaren arabera, gora egin zuten gorabehera arinek azken urtean, % 1,6 hain zuzen, eta larriek ere bai (+% 5) eta, neurri handiagoan, hildakoak izandako istripuen kopuruak, % 36, hazita. Gainera, ezbeharra izan zuten 4 pertsonatik 3 gizona izan ziren.

Bestalde, Lan Harremanen Kontseiluak (LHK) emandako 2017ko behin-behineko datuen arabera, urtearen hasieran EAEko langileen % 22,5ek zuen indarreko hitzarmen kolektiboa; % 58,1ek, berriz, berritzeke zegoen hitzarmena zuen, eta % 19,4k agortuta zeukan hitzarmena. **Negoiazio kolektiboak**, beraz, % 80,6 hartzen zuen (aurreko urtean baino 1,4

puntu gehiago). Negoziazioei dagokienez, urte horretan 317 hitzarmen izan ziren EAEn, 2016an eta 2017an baino gehiago (288 eta 304 hurrenez hurren). Ondorioz, lan-baldintzak berritu zitzaizkien 146.294 laguni, 2017an baino % 52,7 gehiago, eta 2016an baino % 48,2 gehiago (98.728). Lurralde eremuen arabera, EAEn eragina duten estatu mailako 95 hitzarmen erregistratu ziren, eta 222 zuzenean eragiten zien gure Erkidegoan, hurrenez hurren, 58.134 eta 88.160 langileri. Sektoreko negoziatioari dagokionez, 2018an 21 hitzarmen erregistratu ziren, orotara 67.211 langileri eragiten zietenak. Aurreko urtean, EAEn erregistraturiko sektoreko 15 hitzarmenek 21.137 langilerengan izan zuten eragina.

Horren ondorioz, hauxe da urtearen bukaeran negoziatio kolektiboaren egoera: langileen % 47,3 indarreko hitzarmena zuen (% 24,8 urtean erregistraturiko hitzarmenekin eta %22,5 aurreko urteetan sinaturikoekin); % 37,8k luzatua zuen, berritzeke, eta gainerako % 14,9k hitzarmen agortua zeukan (hortaz, egiteke dauden hitzarmenen % 52,7). Horrenbestez, 2018ko bukaeran negoziatio kolektiboaren estaldura maila % 85,1ekoa zen (2017koa baino ratio handiagoa -% 80,7koa izan zen orduan-).

Lortutako akordioen edukiei dagokienez, 2018rako EAEn indarrean dauden hitzarmenetan itundutako batez besteko soldata igoera % 1,86 da (% 1,75 estatuan), baina lanaldiaren batez besteko lanaldiaren murrizketa adostu da, urtean 1,44 ordu gutxiago (-0,35 ordu 2017an). Beraz, itundutako batez besteko lanaldia urtean 1.701 ordukoa da. Lana eta familia bateratzeko neurriak direla-eta, Lan Harremanetarako Kontseiluak nabarmentzen duenez, indarreko hitzarmenen % 45,2k baino ez ditu sartu horrelako neurriak (% 45,7k 2017an), horietako gehienak edoskitzarorako eskubidea metatzeko aukerarekiko lotuak dira, baita indarreko legerian ezarritakoa hobetzen duten ordaindutako zenbait baimen ere.

Bestalde, EINen “*Lan Kostuen Hiruhileko Inkesta*”ko kopuruen arabera 2018an (urteko batez bestekoak) **enpresek eta langileek hitzartutako hileko orduen kopurua** 147,40 zen, hots, 2017an baino % 0,3 gehiago, eta 2008an hitzartutakoak baino %2,7 gutxiago. Ordu horietatik 122,83 (+% 0,35 2017aren aldean), % 83,3 benetan lan egindakoak izan ziren, eta egonkor eutsi dio ratio horrek azken urtean. Halaber, lan egin gabeko orduak 25,08 izan ziren 2018an langile eta hilabete bakoitzeko, hots, 2017an baino % 0,1 gutxiago, eta benetan lan egindako orduen % 20,4.

Bukatzeko, LKHiren **lan-gatazkei** buruzko datuen arabera, 2018an guztira 254 greba erregistratu ziren EAEn, eta 48.648 lagunek hartu zuten parte. Orotara, lan egin gabeko 110.786 egun bildu ziren, hots, urte arteko % 22,1eko igoera greba kopuruan, eta lan egin gabe izandako egunen kopuruan % 15eko igoera izan da. Langile partaideen kopurua, bestalde, % 18 jaitsi da, baina kontuan hartu behar da 2017an % 333,1 hazi zela, ezohiko partaidetza izandako urte batean hain zuzen (ia 60.000 lagun), aurreko urteetako zifrekin alderatuz gero.

IV. BIZI-BALDINTZAK

Bizi Baldintzak

Krisiaren ondorioz, nabarmen handitu zen pobrezia edo bazterketa arriskuan dauden EBko herritarren kopurua, eta 2012an izan zuen gehienekoa, eta harrezkero pixka bat behera egin du. Egoera horren eraginpean daude gaur egun (2017koa da azken datu eskuragarria) biztanleriaren %22,5, hots, EBko 112,9 milioi herritar, Europa 2020 Estrategian, “*AROE*” tasa deritzon horretan (*population at risk of poverty and exclusion*). 2014ren aldean, % 1 egin du behera Batasunerako batez besteko tasak (eraginpeko 5,1 milioi lagun), eta, beraz, intzidentzia EBko lau herrialdetan besterik ez da handitu: Danimarka, Luxenburgo, Holanda eta Austria. Espainian, 2017ko ratioa %26,6 zen, Europako batez bestekoa baino 4,1 puntu handiagoa (eraginpeko 12,1 milioi lagun baino gehiago), eta 1,3 hamarreneko murriztapena izan du aurreko urtearen aldean.

EAEn, biztanleriaren %14,5 (EUROSTAT eta EINen metodologiaren arabera) pobrezia eta bazterketa arriskuaren eraginpean zegoen 2017an, bestela esanda, 320.000 lagun (ez dago talde horren banaketari buruzko sexuaren araberako informaziorik), 2015ean baino %1,7 gutxiago. Bestela esanda, 320.000 lagun (interesgarria izango balitz ere, ez dago sexuaren araberako informaziorik), 2016an baino 1,4 puntu gutxiago, eta krisiaren hasierako intzidentzia %

13,9koa zen (2008ko datua). Ratio horrek, beste urte batez, nahiko maila baxuan eusten dio Europan, Finlandiakoaren edo Eslovakiakoaren antzekoan. Posizio on hori gertatzen da estatuko autonomia erkidegoen testuinguruan.

EAEren egoera erlatibo on horri buruzko ñabardurak egin behar dira AROPE tasaren osagai bakoitzeko:

1. 2017an, Europar Batasuneko biztanleen % 16,9 txirotasun-arriskuan zegoen transferentzia sozialen ostean; hala, biztanleak egoera horretan daudela jotzen da herrialde bakoitzeko kontsumo-unitateko diru-sarreraren banaketaren medianaren % 60 baino gutxiagoko diru-sarrerak dituztenean ("pobrezia-atalasea" deritzona). Ehuneko horrek lau hamarren egin du behera 2016aren aldean, eta bost pertsonatik bat baino gehiago dago egoera horretan Espainian (%21,6). EAEn, 2017ko tasa % 9,7 da, eta azken urtean 7 hamarreneko igoera izan da eta 6 hamarrenekoa krisia hasi zenetik, baina maila erlatibo oso onei eusten zaie estatu eta Europa mailan.
2. EBko herritarren %6,9k gabezia material larria zuen 2017an, zeren eta zenbait baliabiderik ez izatearen menpeko egoeran bizi baitira hala nola ezin dituztelako fakturak ordaindu (etxeko ohiko gastuei dagozkienak), etxea tenperatura egokian mantentzerik ez dutelako edo urtean astebeteko oporraldia ezin dutelako izan). Ratio hori 6 hamarren murriztu egin da azkenengo urtean eta 2008ko % 8,5aren azpitik dago. Herrialdeka, gabezia horren intzidentzia nabarmen aldatzen da, eta hobetu egin da gehienetan. Espainiaren intzidentzia % 5,1ekoa da (2016an % 4,2) eta EAERena % 3,7koa (2016ko % 4,2aren aurrean). 2008-2017 epea aztertuta, esan beharra dago bilakaera negatiboa izan dela, % 2,8tik % 3,7ra igaroz, beti % 5 baino gutxiagoko mailatan mantendu bada ere.
3. 2017an, Europar Batasuneko biztanleen % 9,3 lan-intentsitate oso baxuko etxeetan bizi zen; izan ere, egoera hori dela jotzen da etxeko 59 urte baino gutxiagoko helduek azkenengo urtean guztizko lan-ahalmenaren % 20 baino gutxiago lan egiten dutenean (2016an baino 1,2 gutxiago eta 2008an baino hamarren 1 gehiago). Grezia (% 15,6) eta Espainia (% 13,5) daude Europar Batasunaren rankingaren buruan; Eslovakian, Txekiar Errepublikan eta Polonian, berriz, ez dira % 6ra iristen.

EAEko datua % 7,7koa da, EBko batez bestekoa baino txikiagoa, azken urtean izandako jaitsiera handiari esker (-6 puntu portzentual), baina krisiaren hasierako % 6,5etik gora eusten dio.

Bestalde, EINen "*Bizi-baldintzei buruzko Inkesta*"ren kopuruek erakusten dutenez, azken urteotan ez bezala, aldeko bilakaera orokorra dago Euskadiko familien gabetzea-adierazleetan. Salbuespen bakarra dago, ondoren ikusiko denez: pobrezia energetikoaren tasak okerrera egin du pixka bat azken urtean:

- Azken biurtekoan bilakaera ona zuten adierazleen artean, berriz ere egin zuen behera 2017an hilaren azkenetara iristeko zailtasunak dituztela adierazten duten familien portzentajeak (% 39,9tik % 33,2ra), eta hobekuntzari eusten zaio aitortutako batez besteko errentekin ere: errenta familiarrak nahiz pertsonalak nahikoa handiak dira estatuko beste erkidegoen aldean, eta gora egin dute azken urtean, neurri txikiagoan bada ere (+ % 0,4 bi aldagaietan).
- Beste adierazle-talde batek joera aldaketa izan litekeela erakutsi zuen 2017an; izan ere, azken urteetan beherako bilakaerak izan ondoren, berriz ere behera egin dute intzidentzia-ratioek azken urtean. Halaxe gertatzen da ezusteko gastuei aurre egiterik ez duten familien ehunekoan, baita etxebizitzarekin lotutako gastuen ordainketetan atzerapenak dituzten eta urtean behin astebeteko oporraldia hartzerik ez duten familien portzentajearen ere. Hala ere, ratio horien jaitsiera-tasak txikiak dira oraindik ere (-1,1, -0,9 eta -0,1 hurrenez hurren).
- Arestian esan bezala, bilakaera negatiboa duen datua ere badago, hots, etxebizitza tenperatura egokian mantentzerik ez duten familien portzentajea, "pobrezia energetikoa" deritzona, 2017an EAEko familien % 7,9k jasaten duena. 2016an, berriz, % 7,3k zuen pobrezia hori. Estatuan nahiz EBn, berriz, kontrako norabidea izan du horri dagokion bilakaerak.

Horrez gain, EAEn, familia-sistemen tipologia nabarmen aldatu egin da azkenengo hamarkadetan, prozesu demografiko, sozial eta kulturalen ondorioz. Aldaketa nabarmenen artean, hauek daude: etxe-moten aniztasun gehiago; batez besteko tamainaren murrizketa; aldaketa handiak etxe horietako erreferentziatzko pertsonen profilean; etxean dauden adingabeen proportzioaren murrizketa eta menpekotasun-egoeren areagotzea.

Azkenengo urteotan, familia-erakundean egondako eraldaketa handiek eta horrek ugalkortasunean izandako eraginak interes publiko handia sorrarazi dute, horrek guztiak dituen ondorioak direla-eta. Ugaltzeko adin egokiak eta lanean hasteko eta laneko promoziorako adinak bat datoz eta horrek oso egoera zailean kokatzen ditu emakume gazteak haurrak edukitzeko erabakiari dagokionez. 2016ko Eusko Soziometroaren arabera, pertsonen % 44k uste du seme-alabak izatea nahikoa eragozpena dela emakumearen lanbide ibilbidean, eta % 26k uste du "asko" eragozten duela. Gizonezkoen ustez, aldiz, galdeturikoen %13k baino ez du uste emakumeek eragozpen asko edo nahikoak dituztela lanbide karreran seme-alabak izateagatik.

Halaber, EUSTATEk "*Lana eta bizitza pertsonala eta familia bateratzeari buruzko inkesta*" egiten du (LBI), eta 2017ko emaitzetan nabarmentzen denez, lehenik eta behin, etxetik kanpora lan egiten duten emakumeek, gainera, egunean %55 ordu gehiago ematen dituzte seme-alaba adingabeak eta mendetasunean bizi direnak zaintzeko gizonezkoek baino, eta %43 denbora gehiago etxeko lanetan. Gizonezkoek, ordea, 3,3 ordu erabiltzen dituzte egunean-egunean adin txikikoak zaintzeko; emakumezkoek, ordea, 5,1 ordu. Alde hori handiagoa da menpeko pertsonen zaintza kontsideratzen badugu; izan ere, gizonek egunean 1,4 ordu ematen dute jarduera horretan eta emakumeek, berriz, 2 ordu. Horrez gain, etxeko lanetan, emakumeek 2,2 ordu ematen dituzte batez beste egunean, eta gizonek, 1,5 ordu.

Beren gain hartutako kargen inguruko desberdintasun horrek ondorioak dakartza etxeko lanen banaketarekiko gogobetetasunean, zeren eta emakumeek, batez beste, 5,9ko gogobetetasun-maila adierazten baitute 10etik, ezkontideak edo bikotekideak etxean egiten dituen lanen gainean; gizonezkoen kasuan, berriz, 7,8koa da.

Azaldutako egoera horiek arintzeko, familiei laguntzeko planak abiarazi zituen Eusko Jaurlaritzak 2002an, zertarako-eta familiek seme-alaba kopurua askatasunez erabakitzea galarazten duten eragozpen ekonomikoak eta gizarte eta laneko eragozpenak gainditzeko. Hala, Familiei Laguntzeko Legea onetsi zuen 2008an, markoari lerrun juridiko handiagoa emateko eta familia politika integralerako oinarriak ezartzeko, betiere familien eta familiako kideen ongizatea eta bizi-kalitatea hobetze aldera. Familientzako zuzeneko laguntzak 2002an hasi ziren I. Familia Planarekin. Harrezkero, 2015era arte, 640 milioi euroko gastuak izan dira laguntza horietan, gutxi gorabehera erdibana banatuta jaiotza, adopzio edo aurre-adopzioko harrerarako laguntzen eta bateratzeko laguntzen artean.

II. Familia Planaren indarraldia bukatuta (2011-2015), eta emandako laguntzen kopuru zehatzei dagokienez, plan horren indarraldian 133,3 milioi euro erabili ziren seme-alaben jaiotzagatik eta mantentzeagatik, guztira 157.738 espediente. Uztartzeko laguntzek, bestalde, 136,3 milioi euroko gastua ekarri dute, eta guztira 97.086 onuradun izan dira. Azken finean, azterturiko laguntza-lerroek 270 milioi euro dakartzate, gutxi gorabehera %50ean banatuta. 2016-2017 biurtekoa dela-eta, familientzako zuzeneko laguntzen gastua, guztira, 124 milioi euro izan zen, atzera % 50ean banatuta bi lerrootan.

III. Planaren bilakaera familien aldeko politikei buruzko gogoetarako abiapuntua izan zen, baita 2018an EAEko administrazio guztietarako sinaturiko "Familien eta haurren aldeko ituna" sinatzeko ere. 2018-2022 aldian Familiei Laguntzeko IV. Pana sortzeko balio izan duen diagnostiko partekatua da itun horren oinarria. Plan berriak 460 milioi euroko gastua aurreikusten du Gizarte Politiketako Sailburuordetzaren neurrietan, bereziki familia eta lana bateratzearen arloan (286 milioi euro), eta horri gehitu behar zaizkio seme-alabak dituzten familientzako errentak bermatzeko politiketarako eta gazteen enplegurako programetarako 785 milioi. Halaber, 220 milioi erabiliko dira Haurreskolen Partzuergorako, 250 milioi beketarako, 50 milioi gehiago gazteentzako etxebizitza politiketarako, 1.575 milioi seme-alaben ziozko zerga-kenkarietarako eta 415 milioi euro Gizarte Zerbitzuetan.

Panaren segimendua egingo da Memoria Sozioekonomiko honen hurrengo edizioetan, eta honako eragin-adierazle hauek lortu beharko ditu 2022an:

- ✓ Haurren pobrezia-tasa % 20 gutxitzea.
- ✓ 25-44 urtekoen okupazio-tasa % 80raino igotzea.
- ✓ 1,50eraino handitzea EAeko emakumeen ugalkortasun-adierazle koiunturala.
- ✓ % 25 igotzea eskolatzeko-tasa garbiak urtebeteko haurren artean.
- ✓ Gutxienez % 50 murriztea etxeko lanetan dagoen aldea.
- ✓ Gazteen emantzipazioko batez besteko adina gutxitzea eta 25-29 gazteen emantzipazio-tasa handitzea.

Gizarte babesa

Lehenik eta behin, EUSTATen 2017ko "EAeko Gizarte Babesaren Kontua"ren azken datuen arabera, Euskadin eginkizun horretarako erabilitako baliabideak 17.870 milioi euro izan ziren aipaturiko urtean, 2016an baino %2,7 gehiago. Hots, urte horretako BPGaren %24,2 (+%4,4 2008aren aldean eta -%0,2 2016arekiko), behin-behineko datuak erabiliz. Gizarte babesaren gastuak etengabe egin du gora eskuragarri dugun urteetako seriean, eta biztanleko gastua 6.402€ izan zen 2008an. 2017an, berriz, 8.204 (+%31,2). Gainera, EUROSTATEk argitaraturiko azken datuak aztertuta ikusten denez, gizarte babesez per capita gastua Euskadin 2016an, eroste-ahalmenaren parekotasunaren arabera neurtuta, 8.682 eurokoa izan zen, hau da, EBko batez bestekoaren (8.232 euro) eta Estatuko batez bestekoaren (5.852 euro) gainekoa.

Bigarrenik, 2018. urtean, milioi erdi pertsona baino gehiago (513.194, lehen zenbatespenaren arabera) Gizarte Segurantzaren pentsio-sistemaren onuradun izan ziren gure autonomia erkidegoan (kontribuziozkoak eta ez-kontribuziozkoak)¹⁰. Kopuru hori aurreko urtekoa baino % 1,4 gehiago da. Azken urteetan gertatu den bezala, hazkuntza hori kotizaziopeko pentsioen onuradunak diren pertsonen bilakaeragatik izan da; izan ere, beste modalitateetan oro har murrizteko joera izan du. Hala, Gizarte Segurantzak emandako prestazio ekonomikoak jasotzen dituzten EAeko biztanleen ehunekoa % 23,5era heldu zen, aurreko urtean baino bi hamarren gehiago.

Kotizaziopeko pentsioei dagokienez (onuradunen % 97,7 eta gastuaren % 99,3 dira), batez beste 501.398 onuradun zeuden 2018an (+% 1,3), eta orotara 551.326 pentsio jasotzen zituzten (+% 1,4), zeren eta pertsona bat kotizaziopeko pentsio baten baino gehiagoren onuraduna izan baitaiteke. Urteko gastua, berriz, 8.930,4 milioi eurokoa izan zen, 2017an baino % 5 gehiago. Kotizaziopekoak ez diren pentsioek, bestalde, 11.796 lagun hartzen zituzten 2018an, eta urteko gastua, gutxi gorabehera, 60,6 milioi eurokoa zen. Labur esanda, EAEn pentsioetako gastua 2018an, behin-behineko datuak erabilita, 8.991 milioi eurokoa izan zen guztira, 2017an baino % 5 gehiago. Hortaz, BPGd-an duen portzentajea hamarren bat handitu da, %11,7ra (EUSTATen behin-behineko datuak kontuan hartuta).

Gizarte Segurantzak EAEn dituen kotizaziopeko pentsioen gastua eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren kuoten bilketako kopuruak erkatuta ikusten denez, 2017an (bi datuak ditugun azken ekitaldia), gastua 8.502,7 milioi eurokoa zen gure zenbatespenen arabera. Sarrerak, berriz, 6.812,8 milioi eurokoak ziren eta, beraz, saldo negatiboa izango litzateke, 1.689,9 milioi euro; 2016an -1.630,2 milioi ziren.

Bestalde, Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren funtsezko prestazioa Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta (DSBE) izenekoa da, Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeari buruzko abenduaren 23ko 18/2008 Legeak ezarritakoari jarraiki.

¹⁰ Kalkulu hauetatik at gelditu dira laguntzako pentsioak eta LISMIren ondoriozkoak. Izan ere, desagertzeko joera dute eta ez dago horiei buruzko informaziorik eguneratuta. Nolanahi ere, gutzizkoarekiko pisua % 0,4tik beherakoa da.

DSBEren bizikidetz-unitate hartzaileen kopurua, 2018an, 55.380 da (abenduko datua). Hala, 15 urtez etengabeko hazkundea izan ondoren (1999 eta 2014 bitartean), laugarren urtez behera egin du, azkenean %8,3. 2018ko espediente aktiboen fitxari esker, jakin badakigu 55.380 pertsona titular zeudela inskribatuta, %42,2 gizonetzkoak ziren eta %57,8 emakumezkoak. Onuradun gehien biltzen dituen adin-tartea 40-59 urte bitartekoa da (guztizkoaren %47), eta nabarmentzekoa da ere 3.897 jasotzailek 30 urte baino gehiago dituztela. Hauxe da bizikidetz-unitate hartzaileen pertsona titularraren profila: espainiar nazionalitateko emakumea, 40 urtetik gorakoa eta oinarrizko ikasketak dituen (%68,4k nahitaezko ikasketak ditu, %10ek lanbide titulazioen bat eta %4k unibertsitateko titulazioa). Prestazio jaso zuten atzeritarrak guztizkoaren % 39,4 dira (% 27,3 2017an), eta % 25,7 pentsiodunak dira (2017ko ratio bera).

Horrez gain, unitate jasotzaileen % 19,9k ordainsarien errentaren osagarri gisa jasotzen du DSBE (2017ko ratio bera). DSBEren osagarriei dagokienez, lehenbizikoa Etxebizitzaren Prestazio Osagarria (EPO) da, hain zuzen 25.838 bizikidetz-unitatek jaso aipaturiko urtean, guztizkoaren % 46,7k. Aldi berean, unitate horien 8.888 titularrek guraso bakarra izatearen ziozko osagarria jaso dute (% 16k).

Gainera, 2010ean, Etxebizitzaren Prestazio Osagarria (EPO) abian jarri zen, arestian aipatu dugun 18/2008 Legea garatzeko. Haren helburua Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren osagarri diren prestazio ekonomikoen sistema egituratzea da, biztanleriako talderik ahulenek etxebizitzaren inguruko gastuak ordaindu ahal izan dezaten. Indarraldiko lehen urtean (2010), guztira 50 milioitik gorako gastua izan zuen EPOk, eta urtez urte joan da handitzen gastua, 2016ko 91 milioi euroraino (orain arteko zenbatekorik handiena). 2017an, 86,72 milioi euro erabili ziren prestazio horretarako, eta 80,67 milioi 2018an (-% 7). Titular jasotzaileen kopuruari dagokionez, arestian esan bezala, DBEren onuradunak ziren 25.838 bizikidetz-unitatek gainera EPO jaso zuten 2018ko abenduan (aurreko urtean baino % 7,4 gutxiago).

Era berean, EPO abian jarri ondoren, Gizarte Larrialdiko Laguntzak (GLL), Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren hirugarren tresnak, bere jatorrizko helburua berreskuratu zuen (hau da, oinarrizko beharrian espezifikoei aurre egitea, batez ere etxebizitzarekin zerikusia dutenak, gizarte bazterketako egoerak prebenitzeko, ekiditeko edo leuntzeko gastuei aurre egiteko baliabide nahikorik ez daukaten pertsonen egoera zehaztetan sortzen zaizkienak) eta bere aurrekontu partida nabarmen murriztu zen: 2017. urtean (informazio kontsolidatua daukagun azken urtea) laguntza horretarako 34,04 milioi euro bideratu ziren (+%2,1 2016aren aldean). Halaber, guztira 29.554 kontsumo-unitate hartzaile zenbatu dira, 2016an baino % 2,3 gehiago. Orotara, 59.365 laguntza eman ziren hainbat kontzepturengatik, hala nola oinarrizko beharrak (9.319 laguntza), alokairua (8.397) edo interesen amortizazioa (4.285), eta batez besteko zenbatekoa 573,38€ da laguntzako (-% 24,6 gutxiago 2016aren aldean). Urte horretan, gainera, lehen aldiz sartu zen berariazko kategoria gisa “energia”, hain zuzen 15.673 laguntza biltzen dituen (laguntza guztien % 26,4), orotara 5,89 milioi euro (GLLrako funtsen % 17,3).

Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak, 2018an, 472,6 milioi euro gastatu zituen orotara, 2017an baino %5,9 gutxiago. Honelaxe daude banatuta: 357,89 milioi Sarrerak Bermatzeko Errentan eginiko gastuari dagozkien (guztizkoaren %75,7, eta 2017an baino %6,2 gutxiago), 80,67 milioi Etxebizitzaren Prestazio Osagarriarako (guztizkoaren % 17,1 eta 2017an baino %7 gutxiago), eta eginiko zenbatespenen arabera, Sistemaren gastu agregatua kalkulatzeko, Gizarte Larrialdirako Lagunetarako 2017an erabilitako 34 milioi eurori eutsi egin zaie 2018an (Sistemako gastu guztiaren %7,2), laguntza horri buruzko datu ofizialak izan arte.

Konparazioa egite aldera, Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioaren “Gizarteratzeko Gutxieneko Errenten Txostena”ri esker, autonomia erkidegoetako sarrerak bermatzeko sisteman kopuru handien konparaziozko segimendua egin daiteke, betiere era askotako araudiak eta sistemak garatzeko maila ezberdinak daudela kontuan izanik. 2017ko ekitaldiari buruzko txostenaren arabera, urte horretan gure erkidegoak 6.148,30 euro gastatu zuen urtean prestazio horien titular bakoitzeko, estatuko 4.931,27 euroko batez bestekoaren aldean, eta haren estaldurata 34,72koa izan zen mila biztanleko. Estatuko batez bestekoa, berriz, 6,72 izan zen mila biztanleko. Azterlanaren arabera, gure Erkidegoak 2017an Estatuan prestazio horietarako emandako funts guztien %30,3 erabili zuen DBErako gehi EPO, autonomia erkidegoen arabera. Euskal biztanleriak Estatu osoan duen pisuaren arabera egokitu beharko litzaiokeena baino askoz portzentaje handiagoa da; izan ere, %4,7koa da aipaturiko urtean.

Bestalde, Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak gizarteratzea bultzatzeko eginiko ekimenen barruan, Hirugarren Sektoreko jarduerak sustatzeko diru-laguntzen programa burutzen da gizarteko esku-hartzearen eremuan. Horretarako, 2017an (informazioa dugun azken urtea) diru-laguntzak eman ziren hirugarren sektoreko jarduerak sustatzeko gizarteko esku-hartzearen eremuan, orotara 4,79 milioi euro, aurreko urtean baino %10,4 gehiago. Laguntza horietatik 3,74 milioi, %78,1, "gizarteko esku-hartze" lerrerako erabili ziren eta gainerako %9,4 (450.000 euro inguru), "ezagutza kudeatzeko" lerroan.

2017ko Mendetasunaren Legea ezartzeari dagokionez, IMSERSOren 2018ko abenduaren 31ko azken datuek erakusten dutenez, aipaturiko data horretan, EAEk 102.813 balorazio-eskabide zituen erregistraturik Mendekotasunaren Arretarako Sistemari. Horietatik (gainerako erkidegoetan bezala) gehienak mendekotasun-gradua aintzatezteko berrikuspenei dagozkie. Eskabideen kopuruak EAEko biztanleriaren %4,68ko ratioa du (+0,16 puntu aurreko urtearen aldean). Eskabideen kopurua EAEko biztanleriaren %5,82ko ratioa da (+0,16 puntu aurreko urtearen aldean). Laguntza horiek, gainera, estatuan erregistraturikoen % 5,82 dira, eta gure Erkidegoko biztanleria % 4,71 da. Eskatzailearen profila emakumeari dagokio (guztizkoaren %64,1), 80 urte edo gehiagokoa (eskabideen %54,1). Hurrengo adin-talde nagusia 65 eta 79 urte bitartekoa da, hots, eskabide guztien %20,9. Erregistraturiko 102.813 irizpen-eskabideetatik %99,43k irizpena jasota zuten ordurako (%92,72 batez beste Estatuan) eta irizpena izan duten kasuen % 77,09tan prestaziorako eskubidea aintzatesi zen.

Bestalde, erreferentziako datan, 84.144 prestazio ematen ziren (+%9,9 2017ren aldean), eta horietatik %40,02 Senideak Zaintzeko Prestazioari dagozkie (Estatuakoa baino askoz ratio handiagoa, %30,81ekoa baita), %15,21 laguntza arretari, %8,79 eguneko/gaueko zentroko zaintzei eta %8,35 etxez etxeko laguntza zerbitzuei, prestazio eta zerbitzu garrantzitsu legez.

Kopuru horien osagarri, "Mendekotasunaren Espainiako Behatokia" (Gizarte Zerbitzuetako Zuzendarien eta Gerenteen Espainiako Elkarteko kideek osatua) txostenei esker, mendekotasunaren arretarako sistema hedatzeko lanbide-balorazioaren jarraipena egin daiteke Mendekotasunaren Legea oinarri hartuta, autonomia erkidegoen arabera. Azkenak erakusten duenez, 2018ko abenduko datuekin, EAEk garapen handiagoa du beste autonomia erkidego batzuek baino, baloraturiko pertsonen ehunekoaren aldetik nahiz emandako prestazioen aldetik. Behatokiak IMSERSOren informazioa oinarri hartuta egiten duen ebaluazioan aipatzen denez (horri buruzko daturik eman gabe), Asturias, K. Uharteak eta Kantabria erkidegoekin batera, nolabait ez aurrera ez atzera gelditu diren erkidegoen taldean sartu da EAE, non ezin eman dakioken erantzunik beharrezko erritmoan, betiere egiteke duten bidea aintzat hartuta., Horren gain, gutxitu bada ere, gure Erkidegoan oraindik ere gehiegizko pisua du senideak zaintzeagatiko prestazio ekonomikoak. Izan ere, prestazioen % 40 da, Estatuko batez bestekoak baino 10 puntu gehiago.

Bukatzeko, EAEko borondatezko gizarte aurreikuspenen sistemaren bilakaeraren balantze gisa, hauxe aipatu behar da: Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Finantza Sailak jakinarazi duenez, 2017ko abenduaren 31n (behin-behineko datuak) EAEk 80 BGAE zituen, horietatik 45 banako BGAEak dira, 33 banakoak eta 2 elkartuak. Elkartuetakoen erdia baino gehiagok, %59k, banako BGAE zuen, eta ondoren enpleguak, elkarturikoen %40,9 hain zuzen ere. Ondareari dagokionez, %50ean banantzen da bi modalitateen artean, baina ordaindutako prestazioak gehienbat enplegu erakundeetan metatzen dira (guztizkoaren %69,6), eta bigarren tokian banakoak (%30,4). Kuotak, azkenean, gehienbat banako BGAEei dagozkie (guztizkoaren %50,6), eta gainerakoa enplegukoei (%49,3).

Kuotak edo ekarpenak 2017an 804,7 milioi euro izan ziren orotara, eta %19,8 egin dute gora 2016aren aldean. Bestalde, atxikipenak, 1,127 milioi, jaitsi egin dira azken urtean, gutxi bada ere (-%0,8). Aldi berean, ordaindutako prestazioak 705 milioi eurotik gorakoak dira, hots, 2016an baino %8,7 gehiago. Halaber, 2017an orotara 162,16 milioi euro erreskatatu ziren; aurreko urtean, berriz, 181,4 milioi euro eta, beraz, %10,6ko jaitsiera da.

Hezkuntza

EUSTATen arabera, 2017/18 ikasturtean 375.318 ikasle¹¹ matrikulatu ziren unibertsitatez kanpoko araubide orokorreko irakaskuntzan EAEn, hots, % 0,5eko hazkundera aurreko ikasturtearen aldean.

Hezkuntza Berezia alde batera utzita dugun matrikulazioko datuei helduta eta mailen arabera berezita, hauxe ikusten dugu: mailarik baxuenetan (haur eta lehen hezkuntza) 219.648 ikasle daude matrikulatuta: 89.023 Haur Hezkuntzan (-% 2,3, gehi aurreko aldietako jaitsierak) eta 130.625 Lehen Hezkuntzan (+% 0,9, aurreko urteko igoerari gehituta); Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan 83.225 (+% 2,3) eta 4.607 ikasle (+% 5,1) Oinarrizko Lanbide Heziketan.

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoari dagokionez, batxilergoan 30.398 pertsona matrikulatu dira eta 14.520 maila ertaineko heziketa zikloetan. Gradu ertaineko LHn eta Batxilergoan hazkunde bera gertatu da (% 0,6). Goi mailako heziketa zikloetan 21.505 pertsona matrikulatu egin dira, aurreko ikasturtean baino % 2,3 gehiago.

EUSTATen 2016/17 ikasturteko datuen arabera, Lanbide Heziketan ikasle guztien ia % 65 gizonetako dira, baina Batxilergoan proportzio orekatuagoa da: ikasle guztien % 53,2 emakumeak dira eta % 46,8 gizonak.

Ikastetxeen titulartasunari dagokionez, Haur eta Lehen Hezkuntzetan matrikulazioen erdia baino gehiago ikastetxe publikoetan gertatzen badira ere (% 52,3 eta % 51,6, hurrenez hurren), kontrakoa gertatzen da DBHn, halako moldez non handiagoa baita sare pribatuko matrikulazioa (% 53,6 eta % 46,4). DBH ondorengo irakaskuntzari dagokionez, hauxe dugu: Batxilergoko matrikulazioa sare pribatukoa baino pixka bat handiagoa da (% 50,4 publikoan eta % 49,6 publikoan), LHn nagusi dira zentro pribatuetako matrikulak (% 62,6 gradu ertaineko LHn eta % 55,2 goi graduako LHn).

Izaera profesionaleko ikasketetan sakonduz, EUSTATen arabera, hauek dira ikasleen kopururik handiena bildu zuten erdi mailako heziketako lanbide-taldeak: Osasuna (% 15), Fabrikazio Mekanikoa (% 14,5), Elektrizitatea eta Elektronika (% 9,3), Ibilgailu autopropultsatuen mantentzea/Garraioa eta ibilgailuen mantentzea (% 7,9), Administrazioa eta kudeaketa (% 7,5), Mantentzea eta ekoizpenerako zerbitzuak/Instalazioa eta mantentzea (% 7,2) eta Gizarte-kulturako zerbitzuak eta komunitaterako zerbitzuak eta Informatika (bietan % 6,8). Goi mailako graduak titulazioen artean, hauek nabarmentzen dira: Fabrikazio mekanikoa (% 14,9), Administrazioa eta Kudeaketa (% 11,3), Elektrizitatea eta Elektronika (% 11,2), Gizarte-kulturako eta komunitaterako zerbitzuak (% 10,3), Informatika eta Komunikazioak (% 8,6), Osasuna (% 7,1) eta Mantentzea eta ekoizpenerako zerbitzuak/Instalazioa eta mantentzea (% 6,7).

Emakumeen parte-hartzea oso handia izan ohi da irudi pertsonalean (partaidetza-ratioak % 90etik gorakoak dira gradu ertainean nahiz goi graduak). Bigarren multzoa honako adar hauek osaturikoa da: Osasuna, Gizarte-kulturako zerbitzuak eta komunitaterako zerbitzuak eta Ehungintza, ebaketa eta larrugintza (% 75 - % 90 bitarteko artioak, graduaren eta adarraren arabera) eta Nekazaritza-elikagaien industriak (% 63,6ko ratioa goi graduak). Ondoren, Administrazioa eta kudeaketa, Kimika eta Merkataritza eta marketina nabarmentzen dira.

Alabaina, emakumeek lanbide ikasketetan duten partaidetzaren batez bestekoa txikiagoa da oraindik ere gizonena baino (gradu ertainean % 34,3 da eta goi graduak % 35,2, eta gizonenak, berriz, % 65,7 eta % 64,8). Halaxe gertatzen da emakumeen matrikulazioa oso txikia delako profil teknikoagoko lanbide-adarretan. Gainera, laneratze hobearen duten lanbideak izaten dira. Hala, emakumeen matrikulazioa % 11 besterik ez da kasurik onenean Elektrizitatean eta elektronikan, Fabrikazio mekanikoan, Ibilgailuen garraioan eta mantentzean eta Instalazioan eta mantentzean.

Unibertsitateko ikasketei dagokienez, 2016-17 ikasturtean 66.286 ikasle zeuden matrikulatuta EAeko unibertsitateetan, hots, %0,8ko jaitsiera aurreko ikasturtearen aldean. Ikasleen % 72,8 unibertsitate publikora doa eta %27,2, berriz, unibertsitate pribatuan matrikulatu da. Bestalde, sexuaren araberrako banaketak emakumearen aldeko

¹¹ Helduentzako hezkuntza eta araubide bereziko irakaskuntzak alde batera utzita

diferentzia erakusten du unibertsitatean (%53,1 emakumeak dira). Alabaina, Lanbide Heziketako matrikulazioan gertatzen denez, emakumeek unibertsitateko adar teknikoetan (Ingeniaritza eta arkitektura) duten partaidetza txikiagoa da gizonena baino (% 28,3 eta % 71,7). Alabaina, matrikulek azken sei urtean izandako bilakaera ikusita, gizonen presentziak % 1,9 egin du gora. Emakumeenak, berriz, % 0,3.

Lanbide Heziketako matrikulazioan gertatzen den bezala, emakumeen parte-hartzea txikiagoa da unibertsitateko adar teknikoetan (Ingeniaritza eta arkitektura) gizonezkoek erakusten dutena baino (% 27,4 eta % 72,6).

Unibertsitate-graduazioari dagokionez, datuek erakusten dute % 5,8ko jaitziera egon dela, 12.867 pertsonara heldu arte; horietatik % 56 emakumeak dira. Graduiko ikasketei erreparatzuz¹², ikaslerik gehienak Gizarte eta Zuzenbide Zientzien arloko ikasketetan graduatu ziren (% 50,4), eta ondoren Ingeniaritza eta Arkitekturakoetan (% 22,3). Neurri txikiagoan: Osasunaren Zientziak (% 14,4), Arteak eta Giza Zientziak (% 8) eta Zientziak (% 5,1). Sexu desberdintasunak ageri dira ikasketa-adarra aukeratzean: emakumeek gehienbat Osasunaren Zientziak (% 76,7), Arte eta Giza Zientziak (% 66,7), Gizarte eta Lege Zientziak (% 63,4) eta Osasunaren Zientziak (% 59,7), irakaskuntza teknikoen aldean (% 28,2).

Hezkuntza adierazleei dagokienez¹³:

- 20 urtetik gorakoen goi mailako hezkuntzako eskolatzetasa garbia.

2015-16 ikasturtean, Goi-mailako Hezkuntzako eskolatzetasa garbia 20 urterekin % 40,2 izan zen 28ko EBn. Portzentajerik handienak Eslovenian (% 57), Grezian eta Irlandan (% 56), Belgikan eta Lituanian (% 54) eta Espainian (% 49,3) izan ziren, eta txikiak, berriz, Luxenburgon (% 8), Danimarkan (% 21), Suedian (% 23), Finlandian (% 27) eta Alemanian (% 28).

Goi-mailako Hezkuntzako eskolatzetasa Espainian adin horretan (20 urte) Europako bate bestekoa baino 9,1 puntu handiagoa zen (% 40,2), eta EAEkoak 22,6 puntutan gainditzen du (% 62,8). Autonomia erkidegoen rankinean, EAEk Goi-mailako Hezkuntzako bigarren eskolatzetasarik handiena zuen 20 urteko adinean, Madrilan atzetik (% 68,8).

- Ikaskuntza iraunkorrean parte hartzea.

EAEan, 2017an 25-65 urteko biztanleen % 13,2k hartu zuen parte prestakuntza iraunkorrek jardueraren batean (Europako helburua: % 15). Autonomia erkidegoen rankineko ratorik handiena da, eta 28ko EBko ratioaren gainera ere badago (% 10,9). Alabaina, EBko datuek erakusten dutenez, oso egoera desberdinak daude herrialdeen arabera, eta Europako iparraldeko herrialdeen ehuneko altuak nabarmentzen dira: Suedia (% 30,4), Finlandia (% 27,4) eta Danimarka (% 26,8).

- Hezkuntzako gastu publikoa administrazio motaren arabera.

Hezkuntzako gastu publikoa, 2015ean, BPGd-aren %5,1 izan zen 28ko EBn, estatuko % 4,16koaren gainera. Honatx ratorik handienak dituzten herrialdeak: Suedia (% 7,05), Finlandia (% 6,75), Belgika (% 6,43), Zipre (% 6,4), Erresuma Batua (% 5,68), Frantzia (% 5,47) eta Austria (% 5,43).

Hezkuntzako gastu publikoa, 2017an, 48.980 milioi eurokoa izan zen estatuko administrazioetan¹⁴ eta unibertsitatean, hots, BPGd-aren % 4,2 (2016an: % 4,22).

¹² Graduiko ikasketak hartzen dira erreferentziatzat, Bolognako Planeko ikasketen egitura dagoeneko finkatuta baitago.

¹³ Hezkuntza-adierazleen bilakaeraren laburpena egin da ondoko erreferentziak iturri nagusitzat erabilia:

- Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioaren datu-basea

- Hezkuntzako adierazleen estatuko sistema, 2018ko edizioa. Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioa

- EUSTAT erakundearen Irakaskuntzaren estatistika.

- Hezkuntzaren gaineko zifrak Espainian, 2018ko edizioa, Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioarena.

- Eusko Jaurlaritza. Zehatzago aztertu nahi bada, irakurri dagokion atala memoria honen barruan.

¹⁴ Finantza atalaren kenduta, gorabeherak desagerrarazi eta nazioarteko erkaketa egin daiteke.

Hezkuntzako administrazioen gastua, autonomia erkidegoetan (Hezkuntza sailak eta sailburutzak), 41.082 milioi euro izan zen 2017an (BPGd-aren % 3,52). EAEn, gastu hori 2.740 milioi eurokoa da (aurreko urtean 2.642,16 milioiokoa), hots, BPGd-aren % 3,83, estatuko ratioa baino % 0,31 gehiago eta 2016koa baino % 0,31 gutxiago.

Europako eta erreferentziako herrialdeetako batez bestekoarekin konparatzeko, guztizko gastuak izan ditugu aintzat (administrazio guztiak). Horrenbestez, EAeko eta Europako batez bestekoak (lurreko gehiago izategatik) ez dira zuzenean konparagarriak, baina nahikoa hurbilketa zuzena ematen digute, eta horiek oinarrituta esan dezakegu gure Erkidegoak gastu publiko txikiagoa duela BPGd-aren gainean arloko erreferentziako herrialdeek baino.

Unibertsitate-hezkuntza eta unibertsitatez kanpoko hezkuntza bereizita, EAEn, BPGd-aren gaineko hurrenez hurreneko ratioak % 3,07koa eta % 2,7koa izan ziren, estatuan baino handiagoak Unibertsitatez kanpoko hezkuntzan, baina ez Unibertsitateko Hezkuntzako esfortzuan (% 0,62 eta % 0,76).

Aldi berean, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailaren gastua (hezkuntza-arloa) 2017an 2.788,8 milioi eurora heldu zen. Horrenbestez, % 7,7ko hazkundea zen aurreko ekitaldiarekiko. Partaidetza hori, Eusko Jaurlaritzaren guztizko gastuan, % 25,8koa izan zen, aurreko urtekoa baino handiagoa (% 25). Gastu horrek EAeko BPGd-aren % 3,78 hartzen du, 2016an erregistratutakoa baino handiagoa (% 3,63).

Bestalde, 2018ko aurrekontuetan, Hezkuntza Sailak soilik hezkuntzara bideraturiko partidan, 2.629,3 milioi euro izan ziren. Hots, % 2ko gehikuntza aurreko urteko aurrekontuko gastuaren aldean. Eusko Jaurlaritzaren gastuen aurrekontuan duen partaidetza portzentajea % 22,9 da. Hau da, EAeko BPGd-ren %3,43ko gastua. 2017an, berriz, %3,49koa zen.

- Unibertsitatez kanpoko irakaskuntzako gastu publikoa ikasle bakoitzeko. Estatuko erkaketa

Hezkuntza, Lanbide Heziketako Ministerioaren arabera, unibertsitatez kanpoko hezkuntzako gastu publikoa ikasleko (publikoa eta itundua), EAEn, 6.502 euro izan zen 2016an, hots, berriz ere EAE lehen tokian dago autonomia erkidegoen rankinean. Hotsa, % 0,4ko jaitsiera 2013ko gastuaren aldean, eta estatuan, berriz, % 6,8 da. Estatuko batez bestekoa 4.879 euro zenez gero, ikasle bakoitzeko gastua % 33,3 handiagoa izan zen EAEn Estatuan baino.

Unibertsitatez kanpoko ikastetxe publikoko ikasle bakoitzeko gastu publikoa, 2016an, 9.504 eurokoa zen EAEn, eta hori dela-eta, berriz ere dugu EAE ikasleko gasturik handiena duen erkidegoa. Hots, % 1,3ko jaitsiera 2013aren aldean, eta estatuan, berriz, % 7,2ko igoera izan zen. Estatuko batez bestekoa 5.607 euro zenez gero, ikasle bakoitzeko batez besteko gastua ikastetxe publikoetan % 61,5 handiagoa izan zen EAEn Estatuan baino.

- Ikasleko gastuak (PPS erabiliz bihurturiko euroak) hezkuntza erakundeetan. Nazioarteko erkaketa¹⁵

2015ean, ikasleko gastua 6.517 euro izan zen estatuan, hezkuntza erakunde publikoetako eta pribatuak gastua denean, eta 7.019 euro erakunde publikoak direnean. Bi gastu horiek hauexetakoak baino txikiagoak dira: Irlanda, Alemania, Frantzia, Herbehereak, Erresuma Batua, Finlandia, Malta, Belgika, Zipre eta Suedia eta Austrian eta Luxenburgo erregistraturikoetatik urrun.

- Hezkuntzako gastua ikasle bakoitzeko.

Hezkuntzan ikasle bakoitzeko egindako gastuaren ratioa (ikasleak guztira, hau da, araubide orokorrekoak¹⁶ eta berezikoak¹⁷), 2016 eta 2017 bitartean, berriz igo zen eta 5.328 eurotik 5.732 eurora igaro zen.

¹⁵ Adierazle honek, besteak ez bezala, erakunde publiko eta pribatuak gastu publikoa nahiz pribatua kontuan hartzen du, lanerako prestakuntza sartzear gain eta eurotan kalkulatu dago. Dena den, EAPA erabilia bihurtu dira.

- Egokitasuna ikaslearen adinean.

2016-17 ikasturtean, EAEko 8 urteko ikasleen % 94,1 Lehen Hezkuntzako 3. mailan zegoen matrikulatuta, adin horretako kurtso teorikoan; 10 urtekoetan, etapa horretako 5. mailako ikasleen tasa 3 puntu txikiagoa da (% 91,1). DBHko adinetan, egokitasun-tasek behera egiten dute adinean gora egin ahala. Emakumeen egokitasun-tasak gizonenak baino handiagoak dira. Hala ere, eboluzio-datuak aztertuta ondorioztatzen denez (2006-07 eta 2016-17 ikasturteen artean), beheranzko joera du emakumeen eta gizonen artean, emakumeen alde betiere.

- Ikasle errepikatzaileak

2015-16 ikasturtean, ikasle errepikatzaileen batez besteko ratorik txikiena duen bigarren autonomia erkidegoa da, Kataluniaren atzetik, Lehen Hezkuntzan (EAEn % 2,3 eta % 0,9 Katalunian) nahiz DBHn (EAEn % 6 eta % 5,4 Katalunian). Estatuko batez besteko portzentajeak % 3 eta % 10,1 dira, hurrenez hurren. 2010-11 alditik 2015-16 aldira, murriztu egin zen derrigorrezko hezkuntzako errepikatzaileen portzentajea.

- Eskola- eta trebakuntza-uzte goiztiarra.

Beheranzko joera du, eta 2017an 28ko EBko batez bestekoa (% 10,6) baino % 7 txikiagoa izan zen, eta estatukoaren azpitik ere bai (% 18,3). Hala, EBk 2020rako ezarritako % 10eko helburua lortu du EAEk.

- Goi-mailako ikasketetako titulua dutenen portzentajea gazteen artean

- 25-29 urtekoak: 2017an, 28ko EBko 25-29 urtekoen % 38k goi mailako ikasketak zituen, eta Zipre (% 58,2), Irlanda (% 53,5) eta Lituania (% 52,8) ziren baliorik handienak zituztenak. Txikiak, berriz, Errumanian (% 24,8), Italian (% 26,8), Hungarian (% 28,2) eta Alemanian (% 28,6). Espainian, % 44,3koa izanik, EBko batez bestekoaren (% 38) gainetik dago, 6,3 puntu gehiago, eta EAEk, % 60,4koa izanik, EBko estatu guztien gainetik dago.

- 30-34 urtekoak: 2017an, 28ko EBko 30 - 34 urtekoen % 39,9k goi-mailako hezkuntza titulua zuen (Europako helburua: % 40). Honatx portzentajerik handienak dituzten herrialdeak: Lituania (% 58,0), Zipre (% 55,8), Irlanda (% 53,5) eta Luxenburgoko (% 52,7), eta txikiak Hungarian (% 32,1), Kroazian (% 28,7) eta Italian (% 26,9) daude. Espainiak (% 41,2) eta EAEk (% 55,1) lortu dute dagoeneko Europako helburua 2020rako: % 40 izatea.

Berriz ere gure erkidegoek du estatuko ratorik altuena eta EBko estatuetak altuenetako bat. Soilik Lituania (% 58) eta Zipre (% 55,9) ditu aurretik.

- Unibertsitate-adierazleak.

Errendimendu, uzte, aldatze eta egokitasun tasak 2016-2017 ikasturtean: Gradu eta masterreko ikasleak

Graduko ikasleen *errendimendu-tasa*, EAEn, % 81,2 izan zen, estatuko batez bestekoaren gainetik (% 77,7). EAE bosgarren postuan dago autonomia erkidegoen rankinean. EAEn kasuan, emakumeek gizonak gainditzen dituzte ehunekoazko 10,9 puntutan (% 86,2 % 75,3ren aldean). Unibertsitate guztien batez bestekoarekin erkatuta, EAEko ratioa handiagoa da (% 93,6 eta % 89,3). Hala, EAEk laugarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean. Euskal emakumeen ehunekoak gizonena baino 2,9 puntu handiagoa da (% 95 eta % 92,1).

Graduko ikasleen *arrakasta-tasa*, EAEn, % 89,7 izan zen, estatuko batez bestekoaren gainetik (% 87,8). Gure erkidegoak hirugarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean. Euskal emakumeen ehunekoak gizonena baino 6,3

¹⁶ Unibertsitarioa eta ez-unibertsitarioa.

¹⁷ Arte plastikoak eta diseinua, hizkuntzak, musika, dantza, kirola eta diseinuko goi mailako ikasketak.

puntu handiagoa da (% 92,5 eta % 86,2). Masterreko ikasleena, berriz, % 98,9 izan zen, estatuko batez bestekoaren gainetik (% 98,3). Gure erkidegoak seigarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean. Euskal emakumeen ehunekoa gizonena baino puntu bat handiagoa da (% 99,4 eta % 98,4).

Graduko ikasleen ikasketen lehen urteko *uzte-tasa* % 15,4 izan zen 2014-15 ikasturtean sartu zirenen ikasle-tartean, batez bestekoaren azpitik (% 21,5). EAEk laugarren uzte-tasarik txikiena du. Masterreko ikasleen ikasketen lehen urteko uzte-tasa % 7,2 izan zen 2014-15 ikasturtean sartu zirenen ikasle-tartean, batez bestekoaren azpitik (% 12,1). EAEk bosgarren uzte-tasarik txikiena du.

Graduko ikasleen ikasketen lehen urteko aldatze-tasa % 7,7 izan zen 2014-15 ikasturtean sartu zirenen ikasle-tartean, batez bestekoaren azpitik (% 8,2). Gure erkidegoak zazpigarren tasarik txikiena du. Masterreko ikasleena estatuko batez bestekoa baino % 1 txikiagoa da (% 1,6). EAEk laugarren aldatze-tasarik txikiena du.

Azkenik, 2014/15 ikasturtean hasi ziren lau urteko graduko ikasleen egokitasun-tasa % 44,4 da (estatuko batez bestekoa baino 10 puntu gehiago); soilik Nafarroa dago aurretik % 44,8arekin. 2016/17 ikasturtean hasi ziren masterreko ikasleen egokitasun-tasa % 88,2 da iraupen teorikoko urtebeteko masterretan (estatuko batez bestekoa baino handiagoa, % 70,4). Hala, EAEk laugarren aldatze-tasarik txikiena du.

Nazioartekotzea: Espainiako Unibertsitate Sistemari (EUS) sartzea eta irtetea.

EAEko unibertsitateetan 2016/2017 ikasturtean nazioarteko 3.101 ikasle ikasi zuten, 2015/16 ikasturtean baino % 13,3 gehiago. Estatuko igoera % 15,3koa izan zen (94.962tik 109.522ra).% 58 emakumeak ziren eta % 42 gizonak; hala, gehienak unibertsitate publikoan matrikulatu ziren (guztizko kopuruaren % 57,4). Jatorriko herrialdeari dagokionez, 28ko EBkoak nabarmentzen dira EAEn nahiz Estatuan (guztien %50,9 EAEn eta guztien %48,5 estatuan), baita Latinoamerikakoak ere (% 34,4 EAEn eta % 30,3 estatuan).

Mugikortasun programa dela-eta euskal unibertsitatean sartzen diren atzerriko unibertsitatean matrikulaturiko ikasleen ehunekoa (doktoregoko ikasleak barne) % 3,4 izan zen (estatuko batez bestekoa % 4 da).

Bestalde, EAEko unibertsitatean matrikulaturik dauden eta mugikortasun programa dela-eta atzerriko unibertsitateera doazen ikasleen ehunekoa (doktoregoko ikasleak sartu gabe) %5,7 izan zen (estatuko batez bestekoa: % 3,1), Estatuko ratorik handiena alegia. Sartzen diren eta ateratzen diren ikasleen kopuruaren arteko koefizienteak erakusten du, Estatuan, ateratzen diren 100 ikasle bakoitzeko 140 sartzen direla; EAEn, aldiz, egoera aurkakoa da. Izan ere, ateratzen diren 100 ikasle bakoitzeko 60 sartzen dira soilik eta hori ratorik baxuena da Extremadurakoarekin batera.

- Shangaiko Unibertsitate-rankina.

Espainiak, 2018an, 10 unibertsitate zituen TOP 500en (2017an 11 izan ziren eta 2016an 12). Rankineko lehena Bartzelonako Unibertsitatea da, mundu mailako TOP 200 delakoan kokatuta. Ondoren, TOP 200koen artean, Madrilgo Konplutensea, Pompeu Fabra eta Granadako Unibertsitatea daude.

UPV-EHU, 2018an, rankineko TOP400koen artean zegoen, eta zazpigarren tokia zuen estatuko rankinean, Bartzelonako Unibertsitatearen, Madrilgo Konplutensearen, Pompeu Fabra Unibertsitatearen, Granadako Unibertsitatearen, Bartzelonako Unibertsitate Autonomoaren eta Madrilgo Autonomoaren atzetik.

Kultura

Eusko Jaurlaritzak eginiko *Eusko Soziometroaren* arabera, irakurtzeko ohitura hedatuago zegoen 2014an gaur egun baino. Bestalde, egunero musika entzutea ohikoagoa zen 2018an 2006an baino. Eta telesailak edo filmak ikustea (telebistan, on line zuzenean edo erositako edo grabatutako oinarri digitalean) da azken urtean sortu den ohituretako bat, eta 2018an astean hainbat alditan egiten zen, edo egunero.

Kultura eta Kirol Ministerioaren “Kultur Estatistiken Urtekaria”ren arabera, kultur enpresen kopuruak behera egin zuen EAEn 2016 eta 2017 bitartean, % 5,6 hain zuzen ere, 5.804 enpresa orotara. Enpleguak, aldiz, % egin zuen behera, 34,9 mila lagunetik 32,1 mila lagunera. Estatuan, epealdi berean, gora egin zuen enpresen kopuruak, % 2,1, eta % 4,7 enpleguak. EAEn kultur enpresetan lan egiten duten 32,1 mila lagun horiek EAeko lanpostu guztien % 3,6 dira, aurreko urtean baino ratio txikiagoa (% 3,9). Ratio hori dela-eta, kulturako lanpostu gehien dituzten lau erkidegoen artean dago EAE, Madril (% 5,7), Katalunia (% 4,7) eta U. Balearrak (% 4,2) erkidegoen atzetik.

Bestalde, Euskal Autonomia Erkidegoak kulturaren 2016an likidaturiko gastuak %1,1 egin zuen behera 2015aren aldean HKKMren arabera. Gastu horiek gure Erkidegoaren BPGd-ren %0,15 da, autonomia erkidego guztietako batez bestekoaren gaineratik (% 0,09). Biztanleko gastua, EAEn, 49,1€ zen 2016an, 2015ean baino % 0,5 gutxiago, eta handiagoa da Estatuko batez bestekoa baino (22,7€).

Bestalde, euskal familiek kultur ondasunetan eta zerbitzuetan eginiko gastua, 2017an, 644,7 milioi euro, hots, % 8,5eko jaitsiera. Etxeko batez besteko gastua 714,6 eurokoa izan zen (-% 8,7 aurreko urtearekiko). Pertsona bakoitzeko gastua 300,5 euro izan zen, 2016an baino % 8,8 gehiago, estatu osoko batez bestekoa baino % 4,1 handiagoa. Hala, EAE zortzigarren tokian dago gehien gastatzen duten rankinean, Madril, Nafarroa, Balearrak, Asturias, Murtzia, Katalunia eta Errioxaren atzetik.

Ingurune naturalaren egoera

Airearen kalitatea, Eusko Jaurlaritzak emandako informazioaren arabera, nabarmen hobetu da azken urteotan EAEn.

Ur-kontsumoa dela-eta, EINen “Uraren hornidurari eta saneamenduari buruzko estatistika”ren arabera, 167,3 Hm³ -koa izan zen 2016an herria hornitzeko EAEn erregistraturiko eta banaturiko ur bolumen guztia, hots, % 9,5eko jaitsiera 2014aren aldean. 167,3 Hm³ horietatik % 81,5 (136,5 Hm³) erregistraturiko ur bolumenak izan ziren, eta gainerakoa erregistratu gabekoak.

136,5 Hm horietatik 88,6 Hm³ (guztizkoaren % 64,9) etxeak hornitzeko erabili ziren; 38,3 Hm³ (%28,1) sektore ekonomikoetarako (industria, zerbitzuak eta abeltzaintza) eta 9,6 Hm³ (%7) udal kontsumoetarako (lorategiak ureztatzea, kaleak garbitzea eta bestelako erabilerak). 2014aren aldean, udal kontsumoek % 0,9 egin zuten gora. Etxeko eta sektore ekonomikoetako kontsumoak, berriz, % 3,6 eta % 15,3 jaitsi ziren, hurrenez hurren.

Erregistratu gabeko ura itxurazko galeretan (neurketako akatsak, iruzurrak eta gutxi gorabeherako kontsumoak) eta benetako galeretan (ihesak, hausturak eta matxurak saneamendu sarean) bereizten dira. Azken horiek sare horietara hornitutako ur guztiaren % 8,4 izan ziren 2016an, 2014an izandako (% 8,9) eta Estatuan balioetsitako (% 16,7) portzentajeak baino askoz txikiagoak izanda.

EAeko uraren per capita kontsumoa berriz ere da Estatuko batez bestekoa baino txikiagoa da berriz, 112 litro/biztanle/egun (136 litro Estatuan), baina %3,4ko igoera ageri da 2014 eta 2016 bitartean. Estatuan, berriz, %3ko jaitsiera gertatu da. Uraren aleko balioa 1,94 euro/m³ izan zen, hots, beste igoera bat, kasu honetan % 10,9koa, 2014koaren aldean. Estatuan pixka bat handiagoa izan zen batez besteko prezioa (1,95 euro/m³).

Hondakinen sorkuntzaren eta kudeaketaren arloan, “Hondakinen bilketari eta trataerari buruzko estatistika. Hiriko hondakinak: 2010-2016ko sortak”, EINek eginikoak, agerian uzten duenez, 2016an, hiriko hondakinen enpresa kudeatzaileek 987.223 Tn hiri hondakin bildu zituzten 2016. urtean, aurreko urtean baino % 4,3 gehiago. Gehienak (% 67,9) nahastutako hondakinak izan ziren, baina ratio hori estatukoa baino txikiagoa da (% 82,5). 2015aren aldean, nahastutako hondakinek % 0,4 egin zuten gora, eta gaika bildutakoak % 13,8 hazi ziren. Estatuan, bestalde, nahasturikoetan % 1,7 igoera izan zen, eta gaika bildutakoetan, berriz, neurri bereko jaitsiera izan zen.

Per capita terminoetan, biztanleko 456 Kg hiri hondakin bildu ziren, 2015ean baino gehiago (437,4 Kg/biztanle) baina estatuko batez bestekoa baino gutxiago (471). Hondakin moten arabera bereizita, hauxe dugu: nahastutako 306,4

Kg hondakin biztanleko, paper eta kartoen 58,7 Kg hondakin biztanleko, beira hondakinen 27 kg biztanleko eta ontzi mistoen eta bilgarrien 18,1 kg biztanleko.

Hiri hondakinen kudeaketa aztertzeko xedearekin, eta EINEK horri buruz autonomia erkidegoen arabera informaziorik eskaintzen ez duenez, Eusko Jaurlaritzaren "EAEko Hiri Hondakinei buruzko Estatistika" erabiliko dugu. Horren arabera, EAEn 515 Kg hiri hondakin kudeatu ziren biztanleko (Estatuan, berriz, 437,4 zenbatetsi ziren). 515 Kg/biztanle horietatik, 111 energiaren aldetik balioztatu eta errautsi ziren, 173 birziklatu eta 24 konpostari dagozkio (ongarri organikoa). Gainerakoak, hau da, 171 kg, hondakindegira eraman ziren.

Gutzizko hondakin arriskutsuak eta ez-arriskutsuak bereizita, Eusko Jaurlaritzaren arabera, 2015 eta 2016 bitartean % 6,4 egin zuen behera kudeaturiko hondakin ez-arriskutsuen kopuruak, eta arriskutsuenak, berriz % 1,9. Hala, kudeaturiko 3.307.978 Tm hondakin ez-arriskutsu izan ziren eta arriskutsuak, berriz, 321.628 Tm. Hori dela-eta, hondakin arriskutsuak hondakin guztien % 8,9 izan ziren. Ez-arriskutsuak, aldiz, % 9,1.

Hondakin horien 2016ko kudeaketari dagokionez, hondakin arriskutsu guztien % 54,3 birziklatu edo konposterako erabili zen, % 3,4ri balioa eman zitzaion energiaren aldetik eta gainerako % 42,3 desagerrarazi zen. Horrez gain, hondakin ez-arriskutsu guztien % 66 birziklatu edo konposterako erabili zen, % 1ri balioa eman zitzaion energiaren aldetik, eta gainerako % 32,2 desagerrarazi zen.

Azkenik, EINen industriari ingurumen-basean eginiko gastuari buruzko inkestaren azken datuek erakusten dutenez, gastu horrek % 2,6 egin zuen gora EAEn 2016. urtean (gastu arrunta eta inbertsioa) 2015aren aldean. Hala, hautsi egin da aurreko urteetan izandako beheranzko joera. Intentsitatearen aldetik, egonkortasuna ageri zen 2016an 2015aren aldean, % 0,26an kokatuta, estatuko batez bestekoa baino handiagoa (% 0,19). Hala, EAEk berriz ere hartu zuen zazpigarren tokia 2016an gehien gastatzen duten erkidegoen rankingean, hauexek atzetik: Nafarroa (% 0,41), Asturias (% 0,37), Kantabria (% 0,34), Gaztela-Mantxa (% 0,32), Errioxa (% 0,30) eta Murtzia (% 0,28).

Osasuna eta Osasun Sistema

EUROSTATen eta Eusko Jaurlaritzaren datuen arabera, EAEko Bizi-itxaropena (EI) eta EBko kideetan izandakoa alderatuz gero ondoriozta daitekeenez, gure Erkidegoak bizi-itxaropen handiagoa du Espainiako estatuarekin batera emakumezkoetan (86,5 eta 86,3 urte, hurrenez hurren), eta 19ko euroguneko batez bestekoa 84,6 urtean kokatzen da; 28ko EBkoa, berriz, 83,6 urtean. Bestalde, gizonezkoek laugarren bizi-itxaropen handiena dute (80,3 urte), hauexen atzetik: Italia (81), Malta eta Suedia (80,6) eta Zipre (80,5). 19ko eurogunearen batez bestekoa 79,3 urtekoa da.

Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizateko Ministerioaren arabera, BUO 2015ean gure Erkidegoan 68,3 urtekoa izan zen gizonezkoetan eta 68,8 urtekoa emakumezkoentzat. BI (2016ko datua) 86,5 urtekoa izan zen emakumezkoetan eta 80,3 urtekoa gizonezkoetan, hots, jarduteko muga duen bizitzako 17,7 urtekoa emakumezkoetan eta 12 urtekoa gizonezkoetan. 17,7 Emakumeak gizonak baino 6,2 urte gehiago bizi ziren 2016an. Hala ere, jarduteko mugarik gabeko urteen batez bestekoa urtebete gehiagokoa izan zen soilik.

Orain, ospitaleko hilkortasuna aztertuko dugu. EUSTATen arabera, ospitaleratze guztietatik, ohikoenak digestio aparatuko gaixotasunak izan ziren (% 13,3), ondoren zirkulazio sistemakoak (% 12,7), arnas aparatukoak (% 11,4), tumoreak (% 9,9) eta traumatismoak eta lesioak (% 8,9).

Haurdunaldiaren eta erditzearen ziozko laguntza kontuan hartu ezean, 61 urtekoa izan zen ospitaleraturikoen batez besteko adina, eta handiagoa da (72 urte) zirkulazioaren gaixotasunetan. Tumoreetan izan ezik, bularreko minbiziak emakumeengan duen eragina dela-eta, gizonen ospitaleratzearen batez besteko adina goiztiaragoa izan zen emakumeengan, eta alderik handiena traumatismoen eta lesioen ziozko ospitaleratzeetan kokatu zen (53 urte, eta emakumeengan, berriz, 66 urte).

Hilkortasunari dagokionez, EUSTATEN arabera, 2017an 80,4 urtean kokatzen da batez bestekoa (77,2 gizonezkoentzat eta 83,6 urte emakumeentzat). Urte berean, heriotzen %66,1 80 urtetik gorakoan artean gertatu zen, aurreko urteko ratioa baino handiagoa (% 65,3). Hala, 80-89 urtekoen taldeko heriotza kopurua 8.310 da; 90-99 urtekoetan, 5.633, eta 99tik gorakoetan, berriz, 345.

Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailaren arabera, hauexek dira gizonezkoen heriotza goiztiarraren hiru kausa nagusiak (2010-2017 aldiko datuak): trakeako, bronkioetako eta biriketako tumore gaiztoak; kardiopatia iskemikoak eta suizidioak eta nork bere buruari eginiko lesioak. Emakumezkoen dagokienez, hauek dira lau kausa nagusiak: bularreko tumore gaiztoak, trakeako, bronkioetako eta biriketako tumore gaiztoak, obarioetako tumore gaiztok eta suizidioak eta nork bere buruari eragindako lesioak.

Bizitzako ohiturei dagokienez, ohitura horiek osasuntsuak izatearen arabera, determinanteak dira osasunean. Jarraian, osasunean eragina duten determinante ez medikoetako zenbait azalduko ditugu. Zehazki, gorputzeko masa-indizea eta aisialdiko sedentarisinoa.

2017ko Espainiako Osasunaren Inkesta Nazionalaren arabera (2017ko EOIN), gure Erkidegoan 18 urte eta gehiagoko biztanleen % 13,8 pertsonari eragiten zien obesitateak 2017an (estatuko batez bestekoa baino % 3,6 gutxiago -%17,4-). Autonomia Erkidegoen sailkapenean, bigarren obesitate-tasarik txikiena du EAEk. Gainpisua ere aintzat hartuz gero, % 49,8k obesitatea edo gainpisua du (estatuko batez bestekoa baino % 4,7 gutxiago -% 54,5). EAEk bigarren tasarik txikiena du. Bilakaeraren aldetik, 2017ko EOINen emaitzak eta aurrekoak alderatu behar ditugu, hots, 2011/12an eginikoarekin. Ikusten denez, behera egin dute obesitate eta gainpisuaren prebalentziek. Estatuan, berriz, gora egin dute. Sexuaren arabera, EAEn 2011/12an obesitatea edo gainpisua zuten emakumeen portzentajea % 42,3 zen, baina behera egin zuen 2017an: % 41,6. Gizonezkoen dagokienez, ratioek ere behera egin zuten: % 61,9tik % 58,3ra. Hots, behera egin zuten portzentajeek bi sexuetan eta gehiago gizonezkoetan.

Sedentarisinoari dagokionez, 2017ko EOINen datuen arabera, gizonen % 28,3k eta emakumeek % 32,5ek ez zuten nahikoa ariketa fisikoa egiten (pertsona sedentarioak), eta ratio horiek Estatutukoak baino txikiagoak dira (gizonen % 31,9 eta emakumeen % 40). 2017ko EOINen emaitzak eta 2011/12an eginikoaren emaitzak erkatuta ikusten denez, sedentarisinoak behera egin du EAEn nahiz Estatuan, eta bereziki emakumeen artean, baina oraindik gizonezkoenak baino tasa txikiagoak dituzte.

Jarraian, Euskadiko laguntzako baliabideen eta jardueraren zenbait adierazle azalduko ditugu Osakidetzaen datuak erabiliz. 2017an, laguntza eskariak pixka bat gora egin zuen. Hala, sarerako batez besteko okupazio orokorraren indizea handitu egin zen 2016aren aldean, % 77tik % 79,7ra. Batez besteko egonaldia ere 5etik 6ra luzatu da.

Itxaronzerrendei dagokienez, Datu horiek Osasun Sistema Nazionaleko itxaronzerrendei buruzko Informazio Sistemak (IZIS-OSN) ematen dituenekin erkatuta ikusten denez, oinarritzko espezialitateetan, 2017ko datuekin, osasun-txartela duten pazienteen kopurua handiagoa 1.000 biztanleko estatuan baino espezialitatea hauetan: Ginekologian (1,3 eta 2,9), Oftalmologia (1,4 eta 8,1), Traumatologia (5 eta 8,2), Dermatologia (1,4 eta 6,1) eta ORL (0,8 eta 2,9); antzekoa da, berriz, hauexetan: Neurologian (1,7 eta 2,2) eta Urologia (1,2 eta 2); eta handiagoa Kirurgian Orokorrean eta Digestio Aparatuan (3,8 eta 1,9), Digestio sisteman (6 eta 2,4) eta Kardiologian (2,6 eta 1,7). Arreta jasotzeko hilabetetik gora itxaroten duten pazienteen ehunekoari dagokionez, adierazleak zuzenean konparagarriak ez badira ere, estatuan egoera ez dela hain hona ematen dute aditzera.

Kirurgiako itxaronzerrendei dagokienez, horietako pazienteen kopuruak berriz ere egin zuen behera EAEn berriz ere 2017an; jada sei urtez jarraian izan da jaitsiera. Zehazki, 2016 eta 2017 urte bitartean 17.343 pertsona izatetik 17.281 pertsona izatera, hots, 7,6 patientetik osasun-txartela duten mila biztanleko; Estatuko 13,1eko batez bestekoaren azpitik dago ratio hori. Pixka bat behera egin du batez besteko berandutze-egunen kopuruak (50,3 egunetik 49,6 egunera), Estatuan izandakoa baino txikiagoa (106 egun). Bestalde, ebakuntza egiteko 3 hilabetetik gora itxaron behar duten pazienteen ehunekoak handitu egin da EAEn, hots, %14,3tik %13ra.

Kapitulua amaitzeko, osasun sistemaren gastua aztertuko dugu.

EUSTATen datuen arabera, osasunean izandako guztizko gastua 2016an, ELGAren Osasunaren Kontuen Sistemaren metodologiaren arabera kalkulatua %2,9 igo da 2015ekin alderatuta, eta guztira 6.172 milioi dira. Hots, EAEko BPGd-aren % 8,7. Zenbateko horren %70,3 (4.336,9 milioi) finantzazio publikoari dagokio eta %29,7 (1.834,6 milioi) finantzazio pribatuari.

ELGak eskaintzen dizkigun beste adierazle batzuk nazioarteko herrialde batzuekin erkatzeak erakusten duenez, BPGd-aren ehunekoa ELGAko batez bestekoaren azpitik dago EAEko portzentajea. Izan ere, gure Erkidegoan % 8,7koa da eta ELGAN, berriz, % 9,0koa. Alabaina, BEAko per capitak osasun gastua (berdintasunez erosteko ahalmena \$-tan) 4.283 da EAEn, hots, ELGAko batez bestekoaren gainetik: 4.003. Adibidez, Finlandia (4.118) eta Espainia (3.257). Taulako beste muturrean Suitza (7.824) eta Norvegia (6.175).

Eusko Jaurlaritzaren 2017ko aurrekontuko likidazioaren datuen arabera, Osasunaren atalak (ez da Kontsumoa sartzen), 3.612,5 milioi euro izanik, lehen tokian jarraitzen du baliabideen portzentajea, hots, guztizko gastuaren %33,4 da, non programa nagusia Osakidetzaren transferentzietatik dagoen eta BPG nominalaren % 4,89 den, aurreko urteko portzentajea baino pixka bat handiagoa. Kopuru absolutuetan, 2016 eta 2017 bitartean, likidaturiko gastua 97,6 milioi euro handiagoa da (+%2,8).

Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizate Ministerioaren arabera, gure Erkidegoa da osasunean biztanleko¹⁸ gastu publikorik handiena egiten duena aztertutako aldian (2007-2018). Zehazki, 2018an, behin-behineko datuen arabera, 1.733,4 euro da. EAEn kopuruetatik hurbil daude Nafarroa (1.646,3 euro), Asturias (1.637,2), Extremadura (1.524), Aragoi (1.56,1) eta Gaztela eta Leon (1.487).

EAEko Kontu Orokorrak oinarri hartuta Osakidetzak egiten duen aurrekontu-likidazioak erakusten duenez, erakundeak eginiko gastua, 2017an, 2.870,5 milioi euro zen. Hots, berriz ere handitu da gastua, zehazkiago %4,9 2016 eta 2017 urte artean. Hau da, BPG nominalaren %3,9 da, aurreko bi urteetako ratio bera.

Azkenik, 2013-2020ko Osasun Planaren betearazpenari dagokionez, adierazleetatik 68ren gaineko informazio eguneratua dago. 68 horietatik, 2020ko helburua beteta dago edo helbururanzko joera erakusten dute 35 adierazlek, 16k hobekuntza erakusten dute oinarritzko egoeraren gainean, baina egungo joerarekin, ez da aurreikusten 2020rako helburua betetzea. 17 adierazletan egoerak okerrera egin du oinarritzko egoerarekiko.

Etxebizitza

Lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzaren “Higiezinaren Eskaintzaren Estatistikak” erakusten duenez, etxebizitzaren guztizko eskaintza (salmenta gehi alokairua) % 10,2 egin zuen behera 2018an (-% 17,1 2017an), eta laugarren hiruhilekoan 24.954 etxebizitza zenbatetsi ziren. Azken urtean, eta aurreko hiru urtean ez bezala (etxebizitza mota guztien eskaintza behera egin zuen, babesturiko alokairuak izan ezik), hazi egin da etxebizitza berri librearen eskaintza (+%21,7), eta aldi berean, gora egin du alokairuak, libreak (+% 21,6) nahiz babestuak (+% 68,7). Etxebizitza motaren arabera, datu hauek nabarmendu behar ditugu:

- Salgai dauden etxebizitza libre berrien eskaintza %21,7 hazi da, eta horien batez besteko prezioa 3.247,7-koa da 2018ko laugarren hiruhilekoan, 2017an baino % 0,8 gehiago. Lurreko azterketak erakusten duenez, batez besteko txikiagoa dago Araban (2.528,7 €/m). Bizkaian eta Gipuzkoan, berriz, 3.250 €/m² eta eta 3.408,8 €/m² dira hurrenez hurren.
- Saltzeko eskaintza BOEren batez besteko prezioa 1.777,7 €/m² zen 2018an, aurreko urtean baino %1,6 gehiago. Eskaintza 2018ko laugarren hiruhilekoan 1.056 etxebizitzakoa zen, aurreko urtean baino %12,2.

¹⁸ Datuek osasuneko aurreko aurrekontuak islatzen dituzte, autonomia erkidego bakoitzaren mailan bateratuak, hain zuzen autonomia erkidegoek beren aurrekontu bateratuetan sartutako erakundeei dagozkienak. Beraz, baztertua gelditzen dira fundazioak, partzuergoak, enpresa publikoak eta osasunaren arloan jarduerak egiten dituen eta gutxi gorabeherako aurrekontua duen beste edozein erakunde publiko. Biztanleriaren datuak EINEk argitaraturiko erroldari dagozkie.

- Eskaintzan dauden bigarren eskuko etxebizitzaren stockean %15,7ko jaitsiera dago eta haien batez besteko prezioa 2018an 2.755,6 €/m² zen, aurreko urteko batez bestekoa baino %0,1 gutxiago. Lurraldeen arabera, Bizkaian eta Gipuzkoan jaitsi egin dira salneurriak, -% 0,9 eta -% 1 hurrenez hurren. Araban, berriz, % 3,1 egin du gora. Horren ondorioz, prezioak Bizkaiko 2.839,4 €/m²-ren eta Arabako 2.400,7€/m²-ren artean daude, eta Gipuzkoa tartean geratzen da, batez beste 2.728,3 €/m²-rekin.
- Alokairuan eskaintako 2.091 etxebizitzako eskaintza zenbatu da, aurreko urtean baino %39,1 gehiago. Libreei dagokionez (eskaintzaren %54,9), berriz, %21,6 handitu da: 944 etxebizitzatik 1.147 etxebizitzara, alokairuko etxebizitza babestuetan %68,7 egin du gora 2018an. Beraz, babesturiko alokairuak gora egin du: alokairuaren %37,2 2017an eta %45,1 2018an. Bestalde, EAeko alokairuko etxebizitza babestuen batez besteko errenta, 2018an, 318,9 euro zen hilean, aurreko urtean baino % 3,2 gutxiago.
- Azkenik, alokairuan eskaintako etxebizitza libreen laginak 1.043 euroko batez besteko errenta du hilero 2018an, urtebete lehenago baino % 10,5 gehiago. Lurralde historikoen artean, Gipuzkoak du preziorik altuena (1.129,5 € hilean); ondoren Bizkaia dator, 962,2 € hilean, eta azkenik Araban (860,7 € hilean). Bilakaerari buruzko azterketan agerienez, bereziki hazkunde handia dago Gipuzkoan (+% 19,6) eta Araban (+% 21,3), eta txikiagoa Bizkaian (+% 0,7).

Memoria Sozioekonomiko honen edizioan, berritasun gisa, etxebizitzaren alokairuko errenten konparazioa eman da autonomia erkidegoen arabera, Sustapen Ministerioak argitaraturiko datuekin, betiere Fotocasa eta Idealistan higiezinaren atariak oinarri hartuta. Horren arabera, preziorik altuenak Katalunian eta Madrilen zeuden 2017an, hain zuzen ere 12-14 euroan etxebizitzako metro koadroa. Hirugarrenik, U. Balearrak daude Idealistaren arabera, eta EAE, Fotocasaren kopuruak hartuz gero. Hala, EAeko alokairuaren batez besteko errenta 10,7 metrokoa izango litzateke metro koadroko, eta 11,2koa bestearen arabera, bietan 8,2 eta 9 euro/m², batez beste, estatu osoan. Bilakaerari dagokionez, goranzko joera ageri da, bai EAEn, bai estatuko batez bestekoan, baina handiagoa estatu osorako EAerako baino. Hortaz, bien arteko diferentziak gutxituz doa.

Eraikuntzaren jarduerari dagokionez, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak agerian utzi duenez, hasitako etxebizitzaren guztizko kopurua, 2008an eta 2009an nabarmen jaitsi ondoren, goranzko bidean hasi zen 2010-2011 biurtekoan, nabarmen hazita betiere. 2012 eta 2015 bitartean, ordea, behera egin izan du hasitako etxebizitzaren kopuruak, neurri desberdinean, hain zuzen ere %15 aldiko azken urtean. 2016an, hasitako etxebizitzak % 89,6 hazi ziren aurreko urtearen aldean, eta 2017an % 24 egin zuen behera (azken datua). Hasitako etxebizitzetatik %68,5 libreak ziren eta %31,5 babestuak. Badakigu zein diren hasitako etxebizitza babestuei buruzko 2018ko zifrak (ez dago merkatu libreari buruzko informaziorik): guztira 1.878 hasi ziren, 2017an baino %39,7 gehiago. 2010ean izan ezik, hasitako etxebizitza babestuak behera egin zuen 2007tik 2015era, eta berriz ere gora egin zuen azken hiru urtean.

Bestalde, EAEn 2018an amaitutako etxebizitzak 4.421 dira, aurreko urtean baino %18,3 gehiago, amaitutako etxebizitza libreen igoeraren (%140,6) eta babestutako igoera txikiagoaren (+%5,4) baturaren emaitza gisa. Horren ondorioz, aurten murriztu egin da etxebizitza babestuak EAeko eraikuntzako jardueran duen partaidetza, zeren eta bukatutako etxebizitzaren artean gora egin baitzuen nabarmen, 2017ko %9,6tik 2018ko %19,4ra.

Ondoren, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak egin duen babesturiko etxebizitzaren eraikuntzaren gaineko konparaziozko azterlanaren emaitzak aurkeztuko dira, autonomia erkidegoen arabera, 1991 eta 2017 urte bitartean. Azterlanaren ondorio gisa, honako hau ageri da: epealdi osoa aintzat hartuta, Nafarroa eta Errioxa daude babesturiko etxebizitzaren eraikuntzaren rankingeko goiko postuetan biztanleriarekiko; 71 eta 55 milakoak dira, hurrenez hurren. EAE hamargarren postuan dago eta batez bestekoaren gainetik, milako 38ko tasarekin. Batez bestekoa, berriz, milako 34 da. Beste muturrean, U. Balearrak eta Katalunia, ez dira milako 20ra iristen. Alabaina, krisialdiko urteak kontuan hartzen baditugu, 2008. urteaz gero, nabarmen egin du gora etxebizitzaren sustapenak autonomia erkidegoetan, biztanleriarekiko. Soilik Nafarroak (milako 14) eusten dio nahikoa maila handiari eta, neurri txikiagoan, EAE bigarren tokian kokatzen da, babesturiko etxebizitzako milako 8ko ratioarekin.

Etxebizitzaren eskariari dagokionez, gurasoekin eta tutoreekin bizi diren 18-44 urteko pertsonen lehen etxebizitza eskuratzeko beharren gaineko lehenbiziko ikuspegian, Eusko Jaurlaritzaren azken "Etxebizitza beharren eta eskariaren gaineko inkesta"ren arabera (EBEI), diru-sarrerak zituzten 62.100 pertsona (2017ko datuak, eskuragarri dauden azkenak) lehenengo etxebizitza eskuratu beharrean zeuden, hots, % 14,7ko jaitsiera 2015eko inkestaren aldean. Bilakaera hori ikusita berretsi egiten da lehen etxebizitza eskuratzeko eskariaren goranzko joera estrukturala dagoela Euskadin, 2009tik hain zuzen ere. Izan ere, urte horretan 125.514 lagun ziren, eta eskaria, berriz, 110.667 etxebizitzakoa da.

Bestalde, guztira 75.970 euskal familiak diote etxebizitza aldatu beharra dutela, guztizkoaren % 8,6k. Hau da, % 43ko igoera 2015aren aldean: urte horretan guztizkoaren % 6,2 ziren etxebizitzak. Hortaz, 2011n hasitako goranzko joera itzuli da, 2013-2015 aldian behera egin ostean. Halaber, etxebizitzaren beharraren inkestan zenbatetsitakoaren arabera, 2017an, guztira 76.286 euskal familiek behar zituzten etxebizitza birgaitzeko lanak, hots, EAEko familia-etxebizitza parkearen % 8,6k. Bilakaeraren aldetik ikusten denez, hazkunde nabarmena da etxebizitza birgaitzeko beharrean 2015aren aldean, bai etxeen bolumenean (% 31,5), bai behar horren intzidentzia erlatiboan (+0,9 puntu portzentual).

EAEko familiek etxebizitzak ordaintzeko egin behar duten finantza-ahaleginari dagokionez, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitzaren Behatokiak erakutsi du, Higiezinaren Erregistro Estatistikako datuak erabilita, finantza-ahalegin hori hileko batez besteko hipoteka kuotaren eta soldata kostuaren arteko harremanaren ikuspuntutik aztertuz gero, % 28,4koa izan da 2018ko laugarren hiruhilekoan, 1,7 puntu portzentual gehiago ditu. Estatu mailan ere ibilbide goranzkora da: ahalegin horiek, 2018ko amaieran, soldaten batez besteko kostuaren % 30,44 ziren (+1,20 puntu portzentual). Epe laburragoko ikuspegitik, azken hamarkadan (2008 eta 2018 bitartean) finantza-esfortzu hori 19,1 puntu txikiagoa da EAEn eta 17,26 estatuan.

Higiezinaren jarduerari dagokionez, Sustapen Ministerioak Notarioen Estatistika oinarri hartuta emandako datuen arabera, 2018an EAEn etxebizitzaren 22.979 salerosketa eskritura gauzatu ziren notarioaren aurrean (behin-behineko datuak dira), hots, %10eko igoera 2017koaren aldean (+%9,3 izan zen epealdi berean, Estatu osoan, non guztira 581.793 transakzio zenbatu ziren).

Krisiak bizi-baldintzetan duen eraginetako bat da gastuak (hipotekak edo errentak) ezin ordaintzeagatik etxebizitza galtzen duten familien kopuruak gora egiten duela. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak (BJKN) Euskadiko lehen instantziako epaitegietan aurkezturiko hipoteka-betearazpenen segimendua egiten du, eta adierazi duenez, 2018an 433 betearazpen erregistratu ziren, hots, % 29,7ko jaitsiera aurreko urtearen aldean. 2018an aurkezturiko 433 betearazpenak estatuko 27.404 betearazpenen % 1,6 dira. Era berean, 2018an, 876 utzarazpen egin ziren gure Erkidegoan alokairua ez ordaintzeagatik (+% 1,6 aurreko urtearen aldean), hots, estatuko utzarazpenen % 2,3.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzak "EAEko etxebizitzaren erabilerari buruzko inkesta" egiten du, gure Erkidegoan hutsik dauden etxebizitzaren parkearen dimentsioa eta kudeatzeko posibilitateak zein diren jakiteko, informazio garrantzitsua baita hutsik dauden etxebizitzak mugiarazteko politikak sortzeko. 2017ko bere azken emaitzen azterketan, hauxe nabarmentzen du Etxebizitzaren Euskal Behatokiak: EAEn milioi bat etxebizitza baino gehiago zenbatu ziren, eta etxebizitza horien % 9 hutsak direla uste da (ia 94.000 etxebizitza). Horietatik % 2,4 sasoiko etxebizitzak dira eta gainerako % 6,6 (69.231) hutsik dauden etxebizitzaren parkeari dagokio. Lurraldean arabera, Bizkaian dago etxebizitza parkearen tasarik txikiena, % 6,3an kokatuta, hau da, Araban baino 3 hamarren gutxiago eta Gipuzkoako tasaren azpitik (% 7,2 da). 2015eko datuen aldean, hazkunde nabarmena izan da hutsik dauden etxebizitza kopuruan (% 17,9koa kopuru absolutuetan), eta EAEko tasa orokorrak ere gora egin du: % 5,6tik % 6,6ra.

Era berean, Etxebizitzaren Behatokiak nabarmentzen duenez, etxebizitza horietako zenbait dagoeneko merkatuan daude eta, beraz, ezin kudea daitezke etxebizitza hutsak mugiarazteko programen ondorioetarako. Halaber, beste batzuk aldi baterako daude hutsik, ezinbestean, jabeen osasunarekin lotutako arrazoiengatik edo lanagatik. Horrengatik jartzen du arreta "kudeagarriak" deritzen etxebizitza hutsetan: 2017an, guztira, erabat kudeagarriak diren 34.466 etxebizitza zenbatu ziren, etxebizitza parkearen % 3,3 eta hutsik dauden etxebizitzaren erdia gutxi gorabehera.

Hala ere, Etxebizitzari buruzko 3/2015 Legearen irizpidea aplikatuz gero, hots, hutsik dagoen etxebizitza kudeagarritzat hartzeko etxebizitza mugiarazteko politikaren ondorioetarako (etxebizitza bi urtetik gora hutsik egotea), 34.466 etxebizitza horiek 20.840 baino ez lirateke, Euskadiko etxebizitza parkearen % 2 besterik ez.

Etxebizitza politikari dagokionez, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailak betearazitako gastua nabarmen handitu zen azken urteetan, eta 2009an 207,4 milioi eurokoa zen. 2015ean, berriz, erdira murriztu zen. Informazioa dugun azken urte horretan, betearazitako gastua 99,8 milioi euroraino jaitsi zen. 2016an, berriz ere egin zuen gora, 108,1 milioi euroraino (+% 8,3), eta berriz ere 2017an (azken datu eskuragarria) 143,1 milioi euroraino (+% 32,4), hots, EAEko BPGd-aren % 0,19.

Gaur egun 2018-2020ko Etxebizitza Plan Zuzendaria indarrean dago, 6 ardatz estrategikoren inguruan zehaztua (alokairuko etxebizitza parkea bultzatzea, etxebizitza babestuen parkearen kudeaketa eraginkorrean aurrera egitea, etxebizitza esleitzeko eta eskuratzeko beharkizunetarako prozedurak berrikustea eta aldatzea, etxebizitzaren berrikuntzan aurrera egitea eta lankidetzaren sareak sortzea arloko politikak hobeto kudeatzeko eta uztartzeko), eta aurreikuspenen arabera, 806,5 milioiko gastua dago, eta horietatik 526,3 gastuen aurrekontu bateratuari dagozkio; gainerako 280,2 milioi etxebizitzaren prestazioen zenbatekoari (EAB eta EPB).

Azkenik, "Euskadiko etxebizitzarekin loturiko politika fiskala: gastu fiskalaren norainokoa eta eragina" izeneko txostenak, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak hiru foru aldundietako PFEZren ziozko likidazioen datuak oinarrituta eginak, nabarmentzen du, lehenik eta behin, euskal ogasunek 2.789 milioi euro gutxiago kobratu dituztela etxebizitzarekin loturiko PFEZren kenkari fiskalengatik, bestela esanda, urtean 399,8 milioi euro batez beste. Gastu fiskalaren zenbateko horrek PFEZren kenkariarekin du zerikusia, etxebizitzaren erosketarengatik (eta etxebizitza kontuengatik), nahiz alokairuagatik birgaikuntzagatik, neurri desberdinean bada ere: etxebizitza erosteko pizgarrien zioz 2011-2017 aldian kobratzeari utzitako 2.261 milioi euroekin du zerikusia gasturik handienak (gutzizkoaren % 80,8). Alokairuaren ziozko kenkariarekin lotutako gastu fiskala, berriz, 367 milioi eurokoa izan da epealdi berean (etxebizitza guztien % 16,8). Azkenik, birgaikuntzaren lotutako gastu fiskala guztizkoaren % 2,4 besterik ez da izan, 67 milioi euro.

Azken ekitaldia ardatz hartuta eta datu bateratuak izanik, hauxe nabarmentzen da: etxebizitzaren ziozko kenkarien zenbatekoa, 2016an, 379,15 milioi euro izan zen, 2015ean baino % 0,7 gehiago. Kenkari horiek PFEZren ziozko zerga-bilketa guztiaren % 7,8 dira eta zerga-bilketa osoaren % 3, baita EAEren BPGd-aren % 0,6 ere urte horretan (behin-behineko datuak dira). Era berean, Eusko Jaurlaritzak urte horretan betearazitako gastuaren % 351 dira (108,1 milioi euro).

ONDORIOAK

I. DEMOGRAFIA

Beste urte batez, migrazio-saldo positiboari esker, berezko hazkunde negatiboa (jaiotzak ken heriotzak) konpentsatu eta biztanleriari eusteko modua izan da, bai gure Erkidegoan, bai EB osoan.

Euskadiko biztanleriari buruz eginiko aurreikuspenek erakusten dutenez, gainera, denbora luzean izango da joera hori. Beste herrialdeetako biztanleen ekarpenek jarraituko dute aurrerantzean ere, eta egoki kudeatuz gero, ekonomiak eta gizarteak oro har beren ekoizpen, ongizate eta aberastasun maila eutsi ahal izango diete. Hortaz, migrazio prozesuen kudeaketa eta jarraipen egokiak egin behar dira (besteak beste, lan-esku gaituenarena), zeren eta, ekonomian eragina izateaz gain, biztanleriaren egituraren osaera kualitatiboari eta gure gizarteko eremu guztiei eragiten baitiete.

Alabaina, immigrazioak kopuruen aldetik eragin positiboa badu ere, gure Erkidegoak orain ere azaro demografiko larria du berezko hazkunde negatiboarekin (edo berezko saldo negatiboa), jaiotzen eta heriotzen arteko diferentziagatik: urtetik urtera handituz doa eta 2018an areagotu da.

Uste sendoa dugu “Familien eta Haurren Aldeko Euskal Itun”ean. Izan ere, bere helburuen artean, egungo demografiaren erronkari aurre egitea da, jaiotze-tasa sustatuz, eta “Familien eta Haurren Aldeko Euskal Estrategiak” egungo joera irauliko duelakoan gaude.

Eta migrazio-mugimenduei dagokienez, beraz, ekarpen hori ekonomiaren, demografiaren eta kulturaren aldetik baloratu beharra dago immigrazioa; eta etorkinen enplegarritasuna hobetze aldera, zubi-lana egin eta etorkinen prestakuntza bideratzeko konpromisoak hartu behar dira. Horretarako, bide administratiboak, sozialak, ekonomikoak, etab. izan behar dira etorkizunak benetan laneratzeko eragozpenak desagerrarazteko.

Testuinguru horretan (migrazio-mugimenduak), bost urtez jarraian eutsi zaio goi mailako titulazioa duten pertsonen migrazio-saldo negatiboari. Kopuruaren aldetik galera handira ez bada ere (izan ere, azken urtean erdira baino gehiago murriztu da), alde kualitatibotik, azken urteetako joera mantenduz eta sakonduz gero, giza kapitala galaraz dezake, eta horrek ondorioak dakartza gizarte eta ekonomia mailan. Horregatik, arreta jarri behar da migrazioan, eta zergatik gertatzen ari den sakontzen jarraitu beharra dago, baita giza kapitala atxikitzeko neurriak hartu ere.

Nahiz eta EAetik irteten direnen kopurua oso handia ez izan, alde kualitatibotik, baldin eta azken urteetan izandako joerari eusten bazaio eta joera hori sakontzen bada, giza kapitala galtzea ekarriko du, eta horrek ondorioak dakartza gizarte eta ekonomia mailan. Hortaz, arreta jarri behar dugu gai horretan, eta horretarako, zergatik gertatzen ari den sakontzen saiatu behar dugu eta goi-mailako tituludun horiek atxikitzeko neurriak hartu.

Horregatik, azken urteetako memorietan, eredu orokorra eskatu izan du EAE osorako, horren gaineko politika publikoak bideratzeko, halako moldez non zeharkakoagoak eta koordinatuagoak izango baitira politikak; izan ere, funtsezkoak dira garapen sozialerako eta ekonomikorako.

II. EKONOMIA

Azterturiko datuek erakusten dutenez, 2018. urtea positiboa izan da euskal ekonomiarentzat. Izan ere, hazkundera izan da haren jardueran, eta hori lanpostuen gehikuntzan ere islatu da. Alabaina, EAEko ekoizpenaren gehikuntza eurogunekoa eta estatukoa baino handiagoa bada ere, goranzko indarra moteldu egin dela ikusten da, eta ezin ahantzi dezakegu agertoki globalean oraindik arriskuak badirela.

Brexit-aren azken akordioaren eta autogintzaren sektoreko igorpenei buruzko araudi berriaren gaineko zalantzak kaltegarriak izan dira nazioarteko merkataritzarako, ekonomia eragileen igurikapenentarako, inbertsiorako eta euskal industriaren ekoizpenerako. Zain egon behar dugula deritzogu, horrek guztiak euskal enpresen esportazioetan izan ditzakeen ondorioengatik.

Halaber, tentuz ikusten ditugu nolabait eremu ekonomikoen arabera izandako jokabide ekonomiko desberdinak, eta egoera hori finantza-merkatuetan islatu da. Kezka agertu behar dugu zenbait ekonomiatan hartzen ari den joera protekzionista ikusita, bereziki AEBetan.

Ekoizpen-azpiegituri dagokienez, beste urte batez ohartarazi behar dugu gure mendekotasun energetikoaz, zeren eta arazo larria baita herrialde baten lehiakortasunerako eta ekonomiaren iraunkorretarako. Ildo horretan, komenigarria izango litzateke energia berriztagarrien eta ordezkoen partaidetza areagotzeko neurriak hartzea.

Mendekotasun hori are handiagoa da EBko eta estatuko batez bestekoa baino, eta luze eta zabala ezagutarazi beharko litzateke, oro har herritarrek eta euskal administrazio publikoak partaidetza handiagoa izan dezaten alde horretan eta egungo energia eredia berriz azter dezaten. Batzorde honen iritziz, premiazkoa da trantsizio energetikoko programa estrategikoa lantzea, arazoa konpontzeko, baita horrek dakarren faktura energetikoaren arazo kezkarria ere.

Bestalde, MSEren aurreko edizioetan azaldu izan dugunez, Garraiorako azpiegituren eskaintza zabala dago, datozen urteetan handitzeko joera duena eta, beraz, zentzuzkoa izango litzateke erakunde guztiek koordinatuago jardutea azpiegitura horien erabileran, eraginkorra izan dadin. Hots, komenigarria izango litzateke garraio-sare eraginkorra egituratzen jarraitzea, lurralde historiko guztietan berdintasuneko salneurria ekarriko dituen hain zuzen ere.

EAEko sektore publikoari dagokionez, lehenik eta behin Batzorde honek nabarmentzen du 2018. urtean bide onetik joan dela 2017ko Memorian igarritako herri finantzen susperraldia, indartu egin dela, eta beste urte batez diru-bilketa handiagoa izan da. Horrez gain, krisiaren aurreko kopuruak gainditu ditu gehikuntza horrek.

Zuzeneko zergen bilakaera positiboa aipatu nahi dugu (+% 10,2) eta, bereziki, Sozietateen gaineko Zerga (+% 32,8), horrela 2017ko emaitza onak finkatu baitira. Kopuru horiei esker, beste urte batez bateragarriak izan dira gastu publikoa eta defizitaren arloko konpromisoak betetzea. Izan ere, aurrekontuko superabitak gora egin du.

Horrez gain, benetako inbertsioen susperraldia gertatu da aurten, funtsezkoak baitira herrialdearen garapenerako, ondo bideratuta daudenean. Alabaina, azken urteetako bilakaera negatiboa ikusita, beharrezkoa izango da aurrekontuen aldetik ahalegin handiak eta etengabeak, bereziki Eusko Jaurlaritzarena, krisiaren aurreko inbertsio mailak berreskuratu ahal izateko.

Azkenik, aurten zor publiko bizia kontrolatu izana nabarmendu behar du, zeren eta izandako zergapetze handiarekin batera amortizazio nabarmena ere izan baita. Ildo horretan, jardueraren eta horrekin lotutako diru-sarrerara publikoen susperraldiarekin, sektore publikoak zorpetzea gutxitzeko bidean aurrera egin izana balioesten dugu. Aldi berean, maniobra-marjina handiagoa izango da etorkizunean ziklo ekonomikoaren balizko beherazko aldietan. Hala ere, horrek ez du zerbitzu publikoen kalterako izan behar. Haien artean, Hezkuntza eta Osasuna nabarmentzen dira, herritarrei ematen zaizkiena, edo inbertsio publikoa.

I+G+B jarduerak dagokienez, Bigarren urtez jarraian, I+G jardueretako gastuak gora egin du kopuru absolutuetan, eta positiboa dela deritzogu. Esfortzuaren aldetik ere igoera izan da, eta horrek I+G-rako finantzaketaren helburuak lortzeko bidean jartzen gaitu.

Alabaina, ez dago alde nabarmenik EAEren eta eurogunearen egoeren artean I+G-ko gastuaren finantzaketak sektore publikoaren eta sektore pribatuaren artean duen banaketan, baina ohartarazi behar dugu finantzaketa pribatuak duen pisua txikiagoa dela EAEn I+G-ren arloan eredu-garriak diren herrialdeetan baino. Alde hori nabarmena da ere, kasu honetan kontrako zentzuan, estatuko batez bestekoarekiko.

Ildo horretan, aurreko edizioetan azaldu izan dugunez, baliteke hainbat aldagaik eragin izatea enpresek I+G+b prozedurei ekiteko gaitasun txikiagoa izatean hala nola enpresen tamainak (txikiagoa da EAEn estatuan baino, baina EBn baino txikiagoa). Izan ere, ohartarazi nahi dugu alde handia dagoela tamainaren aldetik Euskadin I+G egiten duten enpresen (77 lagun batez beste) eta enpresa guztien artean (5,7 lagun).

Berrikuntzako jarduerari dagokienez, berriz ere positibotzat nabarmendu behar dugu berrikuntza teknologikorako jardueretako gastuak ere hazkundera izatea. Alabaina, enpresa berritzaileek enpresa guztiekiko duten ratioak berriz ere egin du behera, eta hori kezagarria iruditzen zaigu.

“Europako 2018ko Berrikuntzako Adierazle Panelak” berretsi egiten ditu arestian esandakoak, zeren eta EAEko erregistraturiko adierazle sintetikoaren balioa estatukoa baino handiagoa baita, baina pixka bat 28ko EBkoaren azpitik dago. Izan ere, lorturiko puntuazioak Europako batez bestekoak baino txikiagoak dira dimentsio hauetan: “Finantzaketa eta laguntza”, “Loturak”, “Aktibo intelektualak”, “Eragina enpleguan” eta “Eragina salmentetan”.

Arduratuta gaude gure industriaren maila teknologikoagatik (ertaina-baxua) eta enpresek, 4.0 industria deritzon sartuta daudela, maila hori igotzeko dituzten arazoengatik.

Ildo horretan, berriz ere esan behar dugu enpresetako berrikuntza eragozten duten faktoreak gutxitu behar direla, nagusiki ekonomikoak eta aldaketarako erretizentzia (I+G-k dakartzan arriskuak ez hartzeagatik), baita I+G jardueretan eginiko inbertsioa emaitzetan islatzea zailtzen dutenak ere. Izan ere, aurreko urteetan bezala, kezagarria iruditzen zaigu ezen, EAEn I+G jardueretan inbertsio handia egin izan bada ere, badirudi zailtasunak daudela inbertsioa emaitzetan islatzeko, zeren eta baxuak izaten jarraitu baitute aktibo intelektualen adierazleek, berrikuntza-adierazle sintetikoa 28ko EBren antzekoa bada ere (0,48 eta 0,50, hurrenez hurren 2018an).

Azken finean, Espainiako eskualdeen multzoan I+G jardueren arloan liderrak garela ikusita pozik agertu behar badugu ere, jarduera horretan dugun ekarpena irmotasunez handitu behar dugula nabarmendu behar dugu, ez bakarrik lorturiko posizioari eusteko, baizik eta posizio hori hobetzeko ere bai, goi-mailan dauden herrialdeetara hurbilduta (nahikoa urrutik daude), gertatzen ari den berrikuntza teknologikoa gure gizartearen ongizatea hobetzeko aukera bihur dadin.

Informazioaren Teknologiak eta Komunikazioak dagokionez, gure Memoria Sozioekonomikoetan agerian utzi izan dugunez, IKT ekipamenduen zuzkidurak garrantzitsuak dira EAEn, norbanakoaren aldetik zein enpresen aldetik.

Alabaina, ezin ahantzi dezakegu ingurune digitalean murgilduta gaudela, eta arlo horretan, enpresek hobetzeko eremu zabala dute, bereziki cloud computing (konputazioko irtenbideen eresketa hodeian), izenpe digitalaren edo big dataren analisisen arloetan.

Posta elektronikoa dagokionez, bide hori erabilita egin diren salmentak gutxiago baliatzen dituzte euskal enpresek Europakoek baino. Ondorioz, baliteke tresna horietan aukerak galtzen ari izatea euskal enpresak azken urteetan modu esponontzialean hazten ari diren salmentetan.

Azkenik, nahiz eta gora egin duen azken urteotan erabat elektronikoki egin daitezkeen prozeduren eta izapideen kopuruak, oraindik badago aurreratzeko eta hobetzeko eremu zabala administrazio elektronikokoan eta prozedurak uztartzeko prozeduran, eta horretarako, hainbat administrazio mailaren parte-hartzea behar da, are gehiago kontuan hartzen badugu ezen, Herri Administrazioetarako Administrazio Prozedura Erkideari buruzko urriaren 1eko 39/2015 Legearen ondoriozko administrazio elektronikoa buruzko xedapenak indarrean sartuta, zerbitzu publikoak bitarteko elektronikoa erabiliz eskuratzeko modua eman behar zaiela herritarrei.

III. LAN-MERKATUA

Lan-merkatuak gizartearentzat duen garrantzi handia eta horren konplexutasuna direla-eta, haren bilakaerari buruzko diagnostikoa lortzeko, kontu handiz aztertu behar dira aldagai ugariaren jokabidea eta berekin dakartzan ondorioak.

Hamabost urtez lanpostuak sortu ondoren, EAeko lan-merkatuan okupazio zifren jaitsiera aldi berean murgildu zen EAE, eta 2013an hala jarraitu zuen. Ondorioz, 100.000 lanpostu galdu ziren, guztizkoaren % 10. 2014. urteaz geroztik, datu positiboak hasi ziren antzematen berriz ere. Hala, harrezkero eta 2018ra arte, enplegua sortu da EAEn, baina oraindik bidea dago egiteke krisiaren aurreko enplegu maila lortzeko.

Ildo horretan, 2018. urtea aurrerapenen urtea izan da EAeko lan-merkatuaren adierazleen zati handi batean: enplegua sortu eta langabezia murriztu da sektore eta adin guztietan, eta sexu bietan. Era berean, iraupen luzeko langabeziaren pisuan bi puntuko murrizpena aipatu beharra dago 2018an, hots, urtebetetik gorako langabeziarena.

Aldagai horien jokabide onak berekin dakar lan-merkatuaren baldintzen hobekuntza, aitortua eta ongi-etorria, baina arreta merezi dute azterketa xehatuagoaren beharra duten xehetasunek.

Lehenik eta behin, langabeziaren bilakaera positiboarekin batera, azken urteetan ez bezala, biztanleria aktiboaren gorakada etorri da, kopuru absolutuetan nahiz tasan. Izan ere, urtearen amaieran % 56,6ko tasa zen, eta positiboa dela irizten diogu. Alabaina, garapen ekonomiko handiagorako egokia izango litzatekeenaren azpitik jarraitzen du oraindik jarduerak. Era berean, iraupen luzeko langabeziaren beherakadak ez du galarazten langabeen erdia langabezia horren eraginpean izatea.

Izan ere, Batzorde honek kezka agertu behar du langabetuen egoeraren inguruan orain ere, lan-merkatutik baztertzeko arriskuan daudelako eta, bereziki, emakumei eta helduenei dagokienez, lan-merkatua sartzeko (jarduerata) aukera gutxi baitute, baina, hala ere, neurri handiagotan jasaten dute langabezia, langabezia orokorra nahiz iraupen luzekoa.

Euskal ekonomiaren posizio ziklikoan, krisiaren ondoren baliabideak erabat erabiltzen ari direla antzematen da, eta agerian uzten dute enplegurako politika aktiboek langabezia estrukturala gutxitzeko duen garrantzia. Ildo horretan, kezkarria da hain zuzen ere LANBIDEK ematen dituen zerbitzuen eraginkortasuna eta aktibazio-ardatzak Enplegurako Euskal Estrategiaren Ebaluazioan emaitzarik txarrenak lortu izana. Horregatik, beharrezkotzat jotzen dugu arlo horietan

ahalegin berezia egitea, batez ere lanerazten zerbitzuen, enpresentzako zerbitzuen eta politiken eta programen ebaluazioaren aldetik.

Enpleguaren kalitateari dagokionez, elkarren kontrakoak diren errealitateak daude. Alde batetik, pixka bat behera egin du lanaldi partzialeko enpleguak eta, gainera, horren kontratazioa lanaldi osokoa baino gutxiago hazi da. Alabaina, eta berriz ere emakumeentzat bereziki (emakumeak baitaude neurri handiagoan egoera honen eraginpean), lanaldi partzialeko enplegua arazoa izan daiteke nahi ez den lanaldi motari badagokio, zeren eta lan-merkatuaren dinamismoa oraindik nahikoa ez dela esan baitezake, langile horietako zenbaiten lanaldia luzatzeko asmoa duten neurrian.

Horrez gain, kontratazio mugagabeak aldi baterakoak baino indar handiagoarekin egin zuen gora 2018an laugarren urtez jarraian, eta horrek adierazten du bide onetik goazela. Gainera, beste datu bat gehitu beharra dago: bigarren urtez jarraian, pixka bat behera egin du txandaketak. Alabaina, behin-behinekotasun-tasek (oso handiak) gora egin dute, gehienbat sektore publikoan, eta bereziki emakumeei eragiten diete. Izan ere, haien soldatak txikiagoak dira argi eta garbi gizonen soldaten aldean.

Bestalde, aurreko bi urteetan ez bezala, gora egin zuen 2018an gazteen langabeziak, zati batez prestakuntzarekin lotuta eta beste zati batez ekonomiaren dinamika aldakorrekin lotuta. Izan ere, kopuru absolutuetan osonabarmena ez bada ere, gure arreta merezi du eta horren segimendua egin beharko da. Eta, ildo horretan, beharrezkotzat jotzen dugu gogoraraztea, beste urte batez, garrantzizkoa dela prestakuntza eskaintza egokia izatea. 2018an beste datu bat ere nabarmendu behar dugu, kasu honetan zentzu positiboan, erakunde publikoek gauzaturiko enplegurako politikiei dagokionez: gora egin du langabeziaren ziozko prestazioen estaldurak gure erkidegoan, azken urteetan etengabe behera egin ondoren. Horren bilakaerari erreparatu beharko diogu aurrerantzean, ordea.

Bukatzeko, alde positiboan nabarmendu behar dugu Euskadiko negozioazio kolektiboak azken urtean izandako bilakaera. Izan ere, gora egin du sinaturiko hitzarmenen kopuruak eta, nabarmen, horien eraginpeko langileen kopuruak, halako moldez non bost puntuko hobekuntza izan baita negozioazio kolektiboaren estalduran. Halaxe gertatzen da, neurri handi batean, sektoreko negozioazio kolektiboagatik, eta beraz, negozioazio hori berreskuratzen jarraitu beharra dago. Hala ere, agortutako hitzarmena duten 86.000 lagun baino gehiago daudenez gero, tartean diren eragileek are ahalegin handiagoak egin beharko dituzte, laneko harremanak hobetze aldera.

IV. BIZI-BALDINTZAK

Bizi Baldintzak

Lehenik eta behin, Memoria Sozioekonomikoaren edizio honetan nabarmendu behar dugu EAEko bizi-baldintzen adierazle nagusiak norabide egokian doazela, eta krisiaren aurreko zifretatik hurbil egon arren, oraindik ez da berreskuratu krisiaren ondorioz galdutako ongizate osoa. Hala ere, krisialdiaren hasieran baino aberastasun handiagoa sortzen ari da.

- AROPE tasari esker, bilakaera hori Europa mailan erkatu daiteke, eta beste urte batez behera egin du Euskadin, estatu eta Europa mailan duen posizio onari eutsita. Horrez gain, nahiz eta tasaren osagaietako lehenengoak okerrera egin, hots, pobrezia arriskuaren tasak, deigarria da, zentzu onean, hirugarrena nabarmen jaitsi izana, laneko oso intentsitate txikiaren ratioa (ia erdira murriztu da). Garrantzi handikoa dela deritzogu, lan-merkatuaren hobekuntzarekin lotuta doalako. Adierazle horien bilakaera baloratzeko oso interesgarria izango litzateke informazioa sexuaren arabera banakatuta izatea.
- EINen Bizi-baldintzei buruzko Inkestan, zenbait adierazletan tasa handiak diren arren (hala nola urtean asteko beteko oporraldia ezin gozatzea edo ezusteko gastuei aurre egitea), bilakaera ona izan dute, azken urteetan gertatu ez den bezala.

- Hala ere, kezkarria da pobrezia energetikoa, eta okerrera egin du azken urtean. Gure ustez, bitzta duina izateko ezinbestekoa da energia lortzeko eta hornitzeko zerbitzua eskuratzea, eta horretarako, egungo lege-esparrua osatu beharko litzateke.

Datu horiek ikusita, gure ustez, bide onetik aurrera egin bada ere, beharrezko ahaleginak egin behar dira joera horiek finkatzeko, bizi-baldintzen hobekuntzak gizarteko maila guztietara irits daitezen eta krisiaren aurreko ongizate mailak berreskura daitezen. Halaber, dirudienez hobetzeko bidetik joatearen kontra ageri diren aldagaiei erreparatu behar diegu aurrerantzean ere.

Bestalde, aldaketa sakona izan du azken hamarkadetan familia sistemen tipologiak EAEn, prozesu demografikoen, sozialen eta kulturalen ondorioz eta, beraz, oso kontuan hartu beharrekoak dira familia-unitate motetan gertatzen ari diren aldaketak eta aldaketa horien ondorioak. Izan ere, herri botereen lehenetsuneko arreta behar dute, zeren eta, tipologia desberdinak izan arren, familiek beren nagusitasunari eusten baitiote.

Informazio gehiagorik izan gabe, gure 2017ko Memoria horri buruz adierazitakoa berretsi behar dugu, eta aldaketetan aurrera egin beharra dago, administrazioaren maila desberdinen parte-hartze sendoarekin eta koordinatuarekin. Ezinbestekoa izango da, gainera, gure gizartean ahalik eta ongizate mailari handiena lortzeko lanean diharduten gizarte eragile guztien jarduketetan parte hartzea, aldaketa sakona bultzatuz, zeinaren ondorioz berdintasun, ekitate eta bizi-kalitate handiagoak izango baitira.

Azkenik, ikusi ahal izan denez, lana eta familia-bitzta bateratzeko formulatan zenbait eragozpen daude, hain zuzen ere enpresa txikiekin osaturiko ekoizpen-sarean, hala nola eszedentziak eta lanaldi murrizketak eskatzeko, eragin estruktural handiagoa baitute lanaren antolamenduan, bereziki enpresa txikietan eta ertainetan. Ez da kontu hutsala, zeren eta sakoneko ondorioak baititu askotariko eremu garrantzitsuetan, bereziki langileen bizi-kalitatean.

Horrenbestez, neurri berriak sortzeko berrikuntza ahalegin garrantzitsuak egin beharko lirateke, edo egungo neurriak berrantolatzeke, eragozpenak gutxitze aldera, pertsonen beharrak eta lan egiten duten enpresen beharrak eraginkortasun handiagoarekin orekatzeko oinarria izanik. Elkarrizketa zintzoa eta baterako gogoeta dira interesak bateratzeko eta irtenbide operatiboak lortzeko biderik hoberena.

Gizarte babesa

Kapitulu honetan emandako datuei esker egiaztatzen denez, EAEko gizarte babeseko sistemak maila onargarria du Europako herrialde nagusiekin alderatuta, eta Estatukoa baino hobea da.

Diru-sarrerak Bermatzeko Sistema oinarrizko tresna da gure ongizate sistema bermatzeko, eta horri dagokionez, 2018an bigarren urtez jarraian, behera egin du eginiko gastuak. Horrekin batera, dagoeneko laugarren urtez, jaitsi egin da DBEren hartzaileen kopurua, sistemaren prestazio nagusia, baita haren Etxebizitzaren Prestazio Osagarria ere. Hortaz, aurrekontu txikiagoa behar da prestaziook estaltzeko. Bilakaera hori alderagarria da aurreko atalean egiaztaturiko pobrezia eta bazterketa tasen hobekuntzarako joerarekin, eta bizi baldintzak berreskuratzen ari direla esan genezake, baina, hala ere, aurreko atalean ohartarazi genuenez, oraindik ez gara itzuli krisiaren aurreko egoerara.

Ez da berdinduz gertatzen, ordea, Gizarte Larrialdiko Laguntzekin (GLL), Sistemaren hirugarren oinarriarekin. Izan ere, horren hartzaile kopuruak eta gastuak gorantz jarraitu dute, eta horrek, zalantzarik gabe, ohartarazten digu gabezia koiunturalak dituzten pertsonak daudela, oraingoan beren etxebizitzak hornitzearen eta mantentzearen inguruan. Aurreko atalean ikusi dugunez, "*pobrezia energetikoa*" deritzonak iraun egiten du EAEn, eta nabarmentzekoa da lau GLLetako bat betebeharrak horiek estaltzeko erabiltzea.

Gizarte Segurantzaren pentsio sistemei dagokionez, beste urte batez kezka sorrarazten digu gure Erkidegoan duen gero eta defizit-saldo handiagoak, gizartea zahartzeko eta lan-merkatuan eraldaketa sakonak gertatzen direneko testuinguru demografikoan, langileen eta pentsiodunen arteko proportzioa ez aurrera ez atzera gelditzearekin batera. Horregatik, premiazkoa da administrazioek eta gizarte eragileek Pentsioen Sistema Publikoa mantentzeko beharrezko bideak eztabaidatzea eta aintzat hartzea.

Bukatzeko, eta mendekotasunaren arretari dagokionez, beste urte batez balorazio ona egin behar dugu sistema sendotzeko izandako aurrerapenen gainean. Alabaina, sektorean nolabaiteko geldialdia sumatu da sistema gure Erkidegoan ezartzean, eta horrek gogoeta egitea eta hobetzeko neurriak sortzea merezi du.

Egoera hori ikusita, gizarte babeserako sistema hobetzeko, ezinbestean, iraunkortasuna bermatu eta prestazioak gizartearen errealitate eta behar berrietara egokitu behar dira.

V. BIZI-KALITATEA

Hezkuntza eta kultura

Aurreko urteetan bezala, positibotzat jotzen dugu gure Erkidegoak emaitzak onak izatea hezkuntzako hainbat adierazletan, Europako estatuen eta autonomia erkidegoen aldean, hezkuntzako gure gastu publikoa herrialde eredugarrietakoa baino pixka bat txikiagoa bada ere.

Hala, aurreko memoriak eta edizio honetakoa aztertuta ondorioztatzen denez, EAEk emaitza onak lortu izan ditu hezkuntzako adierazle garrantzitsuetan, hauexetan adibidez: eskolatzetarako, ikasleak lanaldi osoa du irakasle bakoitzeko, eskola uztea edo ikasleen adinaren egokitasuna.

Hezkuntzako hainbat mailatako matrikulazioari buruzko kapituluan bildu diren datu horiek ikusita, nabarmentzekoa da ezen, lanbide heziketako matrikulazioaren gorakadari kalterik egin gabe, gure ustez ahaleginak egin behar direla prestakuntza hori sustatzeko eta indartzeko izan daitezkeen maila guztietan, irakaskuntzako lehen urteetatik hasita. Horrek berekin dakar erakunde eta gizarte mailan prestakuntzako aukera gisa duen prestigioa sendotzeko bidean jarraitzea.

Nahiz eta ikaskuntza iraunkorreko programetan dugun partaidetza-tasa estatuko eta Europako batez bestekoa baino handiagoa izan, beharrezkotzat jotzen dugu arduradunek azterketa egitea, Europako iparraldeko herrialdeetako partaidetza mailetara hurbiltzeko formulak bilatze aldera. Izan ere, maila horietara iritsi beharko genuke helduen prestakuntza, gaikuntza eta jakintzen eguneratzea sustatzea da kontua.

Lanbide heziketan nahiz unibertsitateko ikasketetan generoaren aldetik dagoen segmentazio garrantzitsuaz ohartarazi behar dugu berriz ere. Prestakuntza zikloetan eta industriako graduatan oraindik ere gizonezkoak dira nagusi erabat.

Laneko estereotipoak dira erabakigarriak ikasketak aukeratzean, eta benetako berdintasuna lortzeak zerikusi handia du estereotipo horiek haustearekin. Horregatik, egokia da ikasketak aukeratzean generoen artean dagoen aldea txikitzeko berariazko programak bultzatzea eta emakumeen partaidetza handitzea industriarekiko lotutako ikasketetan, zeren eta banaketa horrek ondorio txarrak baitakarzkie emakumeari.

Azkenik, hezkuntzaren arlo osoan, alde horretako informazio maila handitu beharra dagoela ikusten da, ildo horretan antzemandako asimetria nabarmenak gutxitze aldera.

Kulturari dagokionez, gogorarazi behar dugu berez aberastasuna sortzen duela kulturak, baina, horrez gain, harago doa eta eragin erabakigarria du beste arlo batzuetan. Hala, gure turismo sektoreak hobetzeko, kultura eskaintza indartu beharra dago, baina eskaintzak, berez, gizarteratzeko eta batuagoa lortzeko ahalmena balioetsi beharra dago.

Ildo horretan, berriz agertu behar dugu kezka kulturaren gaineko inbertsioak eta gastuak behera egin izanagatik (arlotan publikoan nahiz etxeetan), zeren eta horren eragina jarduera ekonomikotik harago baitoa, eta horri buruzko gogoeta eskatzen dugu.

Ingurune Naturalaren Egoera

Pozgarria zaigu ikustea uraren erabilpen eraginkorragoa, zeren eta behera egin baitzuten uraren kontsumoak eta hornidura-sareko ihesek, hausturek eta matxurek eragindako galerak.

Positiboa iruditzen zaigu enpresek ingurumena zaintzeko eginiko gastuak aurreko urteetan izandako beheranzko joera hautsi izana.

Hiriko hondakinen arloan, positibotzat jotzen dugu batez ere gaika bildutako hondakinen ehunekoak goranzko joera izatea eta hondakin guztiekiko pisua EAEn handiagoa izatea estatuan baino. Ildo horretan, beharrezkotzat jotzen dugu hondakinen hierarkiaren aplikazioa hobetzeko moduan aurrera egitea eta ekoizpen-sistema ekonomia zirkularra eraentzen duten printzipioetara egokitzea.

Adierazi izan dugun bezala, Euskadiko EGABek beharrezkotzat jotzen du herritarrak sentsibilizatzeko lanean jarraitzea eta ekoizpen prozesu garbiagoak martxan jartzea ahalbidetzea, hiru aldagaiak egokiago uztartzeko: ingurumena, gizarte eta ekonomia.

Horregatik guztiagatik, garrantzizkoa da ikuspegi sistemikoa duten politika publikoak sakontzea, iraunkortasunarekin bateragarriagoak diren eskaintzaren eta eskariaren eraldaketa sustatzeko eta zeharkako egintzak bultzatzeko, ekoberrikuntza esaterako.

Osasun Eta Osasun Sistema

Ikusten dugunez, aurreko urteetan bezala, EAeko biztanleriak osasun oneko adierazleak ditu, eta hobetuz doaz (bizi itxaropen handiak eta goranzkoak eta osasun oneko bizitzakoak).

Bestalde, berriz ere nabarmendu nahi dugu heriotza gero eta adin aurreratutakoetan gertatzen dela, eta horrek ondorioak dakartza erikortasunaren, mendekotasunaren eta, hedaturaz, gastu soziosanitarioaren aldetik.

Aldi berean, osasunean eragina duten determinante ez medikoen azterlanak agerian uzten duenez, gainpisuaren eta obesitatearen prebalentzia gutxitzen bada ere, oraindik biztanleriaren % 49,8 da oraindik. Gainera, kontuan hartu behar da ezen, 2017ko EOSiren datuen arabera, gizonen % 28,3k eta emakumeek %32,5ek ez dutela ariketa fisikorik egiten (hots, sedentarioak dira), eta, beraz, egoera bereziki kezagarria da. Agerian gelditzen da osasun ohitura osasuntsuen eta ohitura horiek gauzatzen erraztearen garrantziaz jabebarazi behar direla herritarrak, horretarako neurriak ahalbidetuz.

Batzordeak adierazi izan duenez, gizarte osoak partekaturiko balioa da EAeko osasun sistemaren geroko iraunkortasuna. Gure gizartek osasun kolektiboari eusteko duen borondate handia erakusten dute honako hauek: EUSTATen Osasunaren Kontuak duen guztizko gastuak, Eusko Jaurlaritzak Osasunean likidaturiko gastuak eta Osakidetzak likidaturiko gastuak kopuru absolutuetan goraka jarraitzeak eta per capita osasun gastu handia izateak eta gorako joerari eusteak.

Beste urte batez, beharrezkotzat jotzen dugu indarreko osasun planaren emaitzak arreta handiz jarraitzea, konpromiso sendoa baitugu eginiko ahaleginak isla egokia izan dezan eraginkortasunaren aldetik, hori guztia osasun sistemaren beraren iraunkortasuna lortze aldera.

Iraunkortasun horrek, beste faktore batzuekin batera, erlazio zuzena du gizartearen pixkanakako zahartzearekin eta lurraldean aberastasuna sortzeko lehiarako ahalmenarekin. Ildo horretan, komenigarria izango litzateke herritarrek

osasun publikoarekin duten konpromiso maila handitzea, baita baliabideetan sakontzea ere, hala nola teknologia berriak sartzea (e-osasuna), besteak beste, sistemak eraginkortasunez funtzionatzeko modua izan dezan.

Etxebizitza

Azken urtean, doitzen jarraitzen du Euskadiko etxebizitzaren merkatuak azken krisiaren ondotik, eta badirudi salneurriek jaisteari utzi diotela. Eskaintzak ere oraindik beherantz segitzen du kopuru agregatuetan. Alabaina, EAEk bost urte daramatza jarraian etxebizitzaren salerosketan gora eginez, higiezinaren arloko jardueren susperraldiaren ezaugarri. Momentuz, etxebizitzak birgaitzeko dinamismo garrantzitsuari eusten zaio; ez, ordea, obra berriko eraikuntzaren aldetik.

Bestalde, alokairuko etxebizitzaren eskaintzak nabarmen egin du gora, baina nahikoa pisu txikia du orain ere. Testuinguru horretan, kezkarria da alokairuko errenten igoera eta horrek talde handietan izan dezakeen eragina, gazteengan eta diru-baliabide gutxiago duten pertsonengan. Izan ere, BJKNren datuek agerian uzten dutenez, azken urteetan, hipoteka-betearazpenek garrantzia galtzeko joera badute ere, bere horretan jarraitzen dute alokairuak ez ordaintzearen ziozko utzarazpenek, are gehiago, gora egin dute. Hori ez dator bat azaldutako egoerarekin.

Egoera horren aurrean, EGABek berretsi egiten du herri administrazioek oro har politika publikoetarako darabiltzaten finantza-baliabideak areagotu egin behar direla, bereziki gazteentzako eta diru-baliabide gutxiago dituzten pertsonentzako alokairuaren eskaintzarako programei dagokienez, baita etxebizitza parkea birgaitzeko programei eustea ere.

Era berean, badirudi gomendagarria dela babes ofizialeko etxebizitzaren ekoizpenean aurreko urteetako maila berreskuratzea, eta bereziki babesturiko alokairuko etxebizitza eraikitzeo ahaleginak indartzea, hain zuzen ere Etxebiden erregistraturiko euskal herritarrek etxebizitzaren eskariaren aldetik oraindik beteta ez duten eskariari erantzuna emateko.

Ildo horretan, EGABen uste dugu ezen, proposamen horiek lortzeko, ezinbestekoa dela 2018-2020ko Etxebizitzaren Plan Zuzendaria garatzea eta betearaztea behinik behin.